

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM VE OTEL İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

**KÜRESELLEŞMENİN YERELE VE YEREL YÖNETİMLERE
ETKİLERİ: KENT KONSEYLERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Pınar DELİHASANOĞLU

Düzce

Haziran, 2013

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM VE OTEL İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

**KÜRESELLEŞMENİN YERELE VE YEREL YÖNETİMLERE
ETKİLERİ: KENT KONSEYLERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Pınar DELİHASANOĞLU

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zafer AKBAŞ

Düzce

Haziran, 2013

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Anabilim
Dalında oy birliği / oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ / DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....(İmza)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye..... (İmza)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye..... (İmza)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye..... (İmza)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye..... (İmza)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../20..

(İmza Yeri)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Küreselleşmenin Yerele ve Yerel Yönetimlere Etkileri: Kent Konseyleri Örneği” tez konusu, genelde; küreselleşme olgusunun kavramsal çerçevesi, kavrama yönelik farklı yaklaşımları ve tüm dünyada ekonomik, siyasi, teknolojik, sosyo-kültürel alanlarda sebep olduğu değişim ve dönüşümü anlatırken; özelde ise, küreselleşmenin yerele ve yerel yönetimlere olan etkilerini kent konseyleri örneğiyle destekleyerek incelemeye değer bulunmuştur.

Çalışmanın başından sonuna kadar her aşamasında desteklerini esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç.Dr. Zafer AKBAŞ’a, yetişmemde katkısı ve emeği olan tüm hocalarıma, ihtiyaç duyduğum her anda varlıklarını içtenlikle hissettiren aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Pınar DELİHASANOĞLU

ÖZET

KÜRESELLEŞMENİN YERELE VE YEREL YÖNETİMLERE ETKİLERİ: KENT KONSEYLERİ ÖRNEĞİ

DELİHASANOĞLU, Pınar

Yüksek Lisans, Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Zafer AKBAŞ

Haziran 2013, 115 sayfa

Küreselleşme, son yıllarda dünyada yaşanan değişim ve dönüşümlerin temel hatlarını belirleyen kavram olarak etkisini birçok alanda hissettirmektedir. Küreselleşmenin tanımı ve kavramsal çerçevesinde bir fikir birliği olmasa da, farklı disiplinlerce farklı şekilde tanımlanan bir süreç olduğu kabul edilmektedir. Ekonomik, teknolojik, siyasi, ekolojik, sosyo-kültürel alanlarda çeşitli değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına sebep olan küreselleşme olgusu, yerel yönetimleri de etkilemektedir. Yerel yönetimlerin örgütlenme yapısında, hizmet sunum yöntemlerinde, katılımcı mekanizmalarda, mali yapısında, sorumluluk ve hesap verebilirlik anlayışında değişimler ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin demokratikleşme eğilimlerinin güç kazanması ve yerel demokrasinin vurgulanması yönünde yerel yönetimleri etkilemesi neticesinde, Yerel Gündem 21 Programı ile gündeme taşınan kent konseyleri de çalışmada yer almaktadır.

Bu çalışmada, küreselleşmenin yerelde ve yerel yönetimlerde sebep olduğu değişim ve dönüşüm anlatılmaktadır. Bu kapsamda çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “küreselleşme”, “yerelleşme” ve “yerel yönetim” kavramlarına ilişkin olarak teorik ve kavramsal bir çerçeve ortaya konulmuştur. Küreselleşmenin ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-kültürel boyutları ele alınmış ve küreselleşme ile yerelleşme kavramına yönelik farklı yaklaşımlar ele alınmıştır. Tezin ikinci bölümünde küreselleşme sürecinde yerel yönetimlerin yapısal ve işlevsel dönüşümünü etkileyen yeni eğilimler incelenmiştir. Bu bölümde; küreselleşmenin ulus devlet üzerindeki etkilerine ve bununla birlikte, yerel

yönetimlere olan yansımalarına değinilmiştir. Tezin üçüncü bölümünde, küreselleşme sürecindeki uluslararası yapılanmalar ve bu yapılanmaların Türkiye'deki yerel yönetimlere yansımaları incelenmiştir. Tezin dördüncü bölümünde; küreselleşme sürecinde yerel yönetimlerde oluşan yeni eğilimler çalışılmakta, Yerel Gündem 21, sürdürülebilir kalkınma ve kent konseylerinden bahsedilmektedir. Tezin beşinci ve son bölümünde, küreselleşme sürecinde yerel demokrasi ve kent konseyleri bağlantısı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Yerel Yönetimler, Yerelleşme, Kent Konseyleri, Yerel Demokrasi, Yönetişim

ABSTRACT

THE EFFECTS OF GLOBALIZATION TO LOCAL AND LOCAL GOVERNMENTS: THE EXAMPLE OF CITY COUNCILS

DELİHASANOĞLU, Pınar

Postgraduate, Department of Tourism and Hotel Management

Thesis Advisor: Assistant Professor Doctor Zafer AKBAS

June 2013, 115 pages

Globalization, as the concept of basic outlining of changes and transformations in the world in recent years, has a noticeable impact in many areas. Though there isn't a consensus about the definition and conceptual framework of globalization, it is assumed that is a defined process in different ways by different disciplines. The phenomenon of globalization is a cause of various changes and transformations in economic, technological, political, ecological, and socio-cultural areas and affects to the local governments. The changes about local governments have emerged as well as the organization structure of its and the methods of service delivery, participatory mechanisms, financial structure, the understanding of responsibility and accountability. Globalization affected to the local governments by the way of local democracy. As a result of carrying the agenda of the Local Agenda 21 Program, city councils are located in the study.

The changes and transformations which caused by the globalization are explained in this study. In this context, the study consists of five sections. The theoretical and conceptual framework of "globalization", "localization" and "local government" put forward in the first section. The economic, technological, political, and socio-cultural dimensions of globalization are discussed and put forward different approaches to the concept of globalization and decentralization. In the second part of thesis, the new trends are examined which affected the structural and functional transformation of local governments during globalization process. The effects of globalization on the nation state, and with it, the reflections of local governments are mentioned in this section. The international structures during the process of globalization and the reflections of these structures to the local

governments in Turkey are examined in third part of thesis. The new trends in local governments during the process of globalization have studied and the Local Agenda 21, sustainable development and city councils have mentioned in fourt section of the study. The relation between city councils and local democracy during the process of globalization is focused on the fifth and final part of the thesis.

Key Words: Globalization, Local Governments, Decentralization, City Councils, Local Democracy, Governance

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
2. KÜRESELLEŞME, YERELLEŞME VE YEREL YÖNETİMLER: TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	10
2.1. Küreselleşme Kavramı ve Tarihsel Gelişim Süreci.....	10
2.1.1. Küreselleşmenin Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi	10
2.1.2. Küreselleşmenin Özellikleri ve Gelişimi	13
2.1.3. Küreselleşme İle İlgili Bazı Tartışmalar	15
2.2. Küreselleşmenin Çeşitleri	18
2.2.1. Ekonomik Küreselleşme.....	19
2.2.2. Teknolojik Küreselleşme	22
2.2.3. Siyasal Küreselleşme.....	24
2.2.4. Sosyo-Kültürel Küreselleşme	25
2.3. Küreselleşme Kavramına Yönelik Farklı Yaklaşımlar	27
2.3.1. Küreselleşmeyi Savunanlar (hiper-globalist).....	28
2.3.2. Şüpheciler (scepticals)	29
2.3.3. Dönüşümcüler (transformationalist).....	31
2.4. Yerel Yönetim, Yerelleşme Kavramları ve Gelişimleri	33
2.4.1. Yerel Yönetim Kavramı ve Ortaya Çıkışı	33
2.4.2. Yerelleşme Kavramı ve Yerelleşmeye Yönelik Farklı Yaklaşımlar.....	34
2.4.2.1. Yerinden Yönetim (Adem-i Merkeziyet) Kavramı	35
2.4.2.2. Yerelleşmenin Tanımı	35

2.4.2.3.Yerelleşmeye Yönelik Farklı Yaklaşımlar.....	36
2.4.2.3.1.Küre-Yerelleşme (Küresel ve Yerelin İççeliği)	37
2.4.2.3.2.Yerel Yönetimleri Güçlendirme Aracı Olarak Yerelleşme .	37
2.4.2.3.3. Merkezi Yönetimden Yerel Yönetimlere Yetki Devri Olarak Yerelleşme	38
BÖLÜM II.....	40
3.KÜRESELLEŞME SÜRECİNİN YEREL YÖNETİMLERE ETKİLERİ VE BU BAĞLAMDA YEREL YÖNETİMLERDE ORTAYA ÇIKAN YENİ EĞİLİMLER.....	40
3.1. Küreselleşmenin Ulus Devlet Üzerindeki Etkileri.....	40
3.1.1.Ulus Devletin Egemenlik Anlayışındaki Dönüşüm.....	41
3.1.2. Ulus Devletin Yapısında ve İşlevlerinde Dönüşüm.....	43
3.2. Küreselleşmenin Yerel Yönetimlere Etkileri	45
3.2.1.Küreselleşme Sürecinde Yerele Yönetimlerin Konumu.....	45
3.2.2.Küreselleşme Sürecinde Yerel Yönetimlerde Değişimi Yaratan Etkenler	47
3.2.2.1.Yerel Yönetimlerin Rol, Statü, Görev ve Sorumluluklarında Artış.....	47
3.2.2.2.Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkilerinde Meydana Gelen Değişimler	49
3.2.2.3.Bilgi ve İletişim Teknolojilerindeki Gelişmeler.....	51
3.2.2.4.Demokratikleşme Eğilimlerinin Güçlenmesi ve Yerel Demokrasiye Artan Vurgu	53
BÖLÜM III	56
4.KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ULUSLARARASI YAPILANMALAR VE BU YAPILANMALARIN TÜRKİYE’DEKİ YEREL YÖNETİMLERE YANSIMALARI.....	56
4.1. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği’nin Türkiye’de Yerel Yönetimlere Etkileri.....	57
4.1.1.Avrupa Birliği’nin Yerel Yönetimlerin Rolü ve Statüsü Üzerindeki Etkisi.....	58

4.1.2. AB'nin Yerel Yönetimlere Mali Kaynak ve Finansman Sağlamadaki Etkisi.....	60
4.1.3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın Etkileri	61
4.2. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Yerel Yönetimlere Yönelik Uygulamaları.....	62
4.2.1. Rio Zirvesi, Sürdürülebilir Kalkınma ve Yerel Gündem 21 Uygulamaları.....	62
4.2.2. Türkiye'de Yerel Gündem 21 Uygulamaları, Ortaya Çıkan Sorunlar ve Eleştiriler	64
BÖLÜM IV	66
5.KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE YEREL YÖNETİMLERDE ORTAYA ÇIKAN YENİ EĞİLİMLER VE KENT KONSEYLERİ.....	66
5.1. Yerel Yönetim Birimlerinin Sayısal Olarak Azaltılması ve Var Olanların Daha Etkin Hale Getirilmesi	66
5.2. Yerel Yönetimlerin Yönetimsel ve Örgütsel Yapısındaki Değişim.....	68
5.2.1. Yerel Yönetimlerde Yalın ve Esnek Örgütlenme	69
5.2.2. Yerel Yöneticilik Anlayışından Girişimci Yerel Yönetime Dönüşüm	70
5.3. Yerel Yönetimlerde Sorumluluk ve Hesap Verebilme Anlayışındaki Dönüşüm	71
5.4. Yönetişim Kavramı, Gelişimi ve Yerele Etkileri.....	73
5.5. Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri.....	75
5.5.1.Sürdürülebilir Kalkınma.....	76
5.5.1.1. Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri.....	78
5.5.1.2. Binyıl Kalkınma Hedefleri, Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri İlişkisi	80
5.5.1.3.Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Uygulanmasında Kent Konseylerinin Rolü	82
BÖLÜM V.....	86
6. YEREL DEMOKRASİ VE KENT KONSEYLERİ.....	86
6.1. Demokrasi	86

6.2. Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasi	87
6.3. Yerel Demokrasi ve Katılımcılık	88
6.4. Yönetişim ,Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri.....	90
6.5. Kent Konseyi.....	92
6.5.1. Kent Konseyine Kimler Katılır?	93
6.5.2. Kent Konseyi'nin Görevleri Nelerdir?.....	94
6.5.3. Kent Konseyi' nin Çalışma İlkeleri Nelerdir?	95
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	96
7.1. Sonuç	96
7.2. Öneriler	99
KAYNAKÇA.....	101

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1: Binyıl Kalkınma Hedefleri	80
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB** : Avrupa Birliği
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- AIDS** :Acquired Immune Deficiency Syndrome (Akkiz İmmün Yetmezlik Sendromu)
- AK** : Avrupa Konseyi
- AYYÖŞ** : Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartnamesi
- BM** :Birleşmiş Milletler
- HIV** :Human Immunodeficiency Virus (İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü)
- YG 21** : Yerel Gündem 21

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Küreselleşme, son yıllarda dünyada yaşanan değişim ve dönüşümlerin temel hatlarını belirleyen kavram olarak etkisini birçok alanda hissettirmektedir. Küreselleşmenin tanımı ve kavramsal çerçevesinde bir fikir birliği olmasa da farklı disiplinlerce farklı şekilde tanımlanan bir süreç olduğu kabul edilmektedir. Ekonomik, teknolojik, siyasi, ekolojik, sosyo-kültürel alanlarda çeşitli değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına sebep olan küreselleşme olgusu devam eden bir süreç olarak da gözlenmektedir. Küreselleşme hem dünyanın küçülmesi hem de insanların iletişim ve etkileşimlerinin yoğun yaşandığı bir süreç olarak tanımlanabilir. Küreselleşme, yaşadığımız toplumda, ulusta, dünyada insanların birbirleriyle olan karşılıklı iletişimlerinin ve etkileşimlerinin arttığı, ilerleyen teknoloji sayesinde hızlandığı ve derinlik kazandığı bir süreci de simgelemektedir.

Küreselleşme, “ ‘yerel’ ve ‘ulusal’ olanın ‘küresel’ olana tümüyle tabi olmasından ziyade, bu üçlü düzeydeki olayların birbirleriyle etkileşim içinde gerçekleşmesini”¹ ifade etmektedir. Para ve sermaye piyasalarının sınırları tanımsızın küresel alanda yayılması, üretim ve tüketim sistemlerinin küresel bütünleşmesi, büyük bir hızla gelişen yeni teknoloji sayesinde iletişim ve ulaşım alanında ulaşılabilirliğin kişiler arasında artması ve neticesinde insanların arasındaki etkileşimin yoğunlaşması, dünyanın bir ucunda gerçekleşen bir olaydan anından haberdar olunması, bilgi ve kültürlerin akışı, küreselleşme sürecini şekillendiren unsurlar olarak görülmektedir. Küreselleşme bu bağlamda yönetsel alanda da değişim ve dönüşüm yaşanmasına neden olmaktadır. Küreselleşme, ulus devlet anlayışında önemli dönüşümlere yol açmakta ve ulus devletin esas işleyiş

¹ DPT (2000) **Sekizinci BYKP Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, DPT Yayını.

mekanizması olan kamu yönetimi ve yerel yönetimler de bu süreçten etkilenmektedirler. Küreselleşme sürecinin ulus devletlerin yetki ve egemenlik alanını değiştirerek yeniden belirlemeye zorladığı bugünkü koşullarda, ulus devletin yetkilerinin bir bölümü devlet üstü kurum ve mekanizmalara devredilirken, diğer bir bölümü de yerel yönetimlere devredilmektedir.² Global unsurlar, ulus devletin ve yerel yönetimlerin yapılarını daha fazla etkilemektedir. Küreselleşme sürecinde yerel yönetimlerin ulus devlet içerisindeki konumunun ne olduğu ya da olması gerektiği konusunda tartışmalar ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan devletin işlevlerinin merkezi ve yerel yönetim arasında nasıl bölüşüleceği sorusuna etkinlik ve katılımçılık açısından bir yaklaşım getirilmektedir. Ancak bu tür yaklaşımların da küreselleşen dünyada anlamını yitirdiği, ekonomik gelişme dinamiklerinin ulusal politikalardan çok yerel ekonomilerin yarışabilirliğiyle yakalanabileceği³ ifade edilmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimler sadece klasik kamu hizmetlerini sunan birimler olmanın ötesinde ekonomik ilerlemede daha aktif bir konum sahibi olan, kaynak oluşturan ve dünyadaki diğer yerel yönetimlerle ilişki içinde olup bu doğrultuda roller üstlenebilen birimler olarak önem kazandığı görülmektedir.

Bilgi ve iletişim sektöründe yaşanan hızlı değişimler, bireylerin birbirleriyle daha hızlı bağlantı kurmasını ve etkileşim yaşamasını sağlamaktadır. Sonuç olarak bireyler, kendi ülkelerinin yönetimini, hükümet politikalarını diğer ülkelerle kıyaslama olanağına sahip olup yeni talepler ileri sürebilmektedirler. Bireylerin bu taleplerini en yakın bir şekilde ilettiği yönetsel birimler ise “yerel yönetimler” olmaktadır. Bireylerin taleplerine karşılık vermede zorluk çeken yönetimler, ister istemez bir değişim ve dönüşüm sürecine girmek durumunda kalmaktadır. Yaşanan bu değişim ve dönüşümleri; örgüt yapılanmalarında, hizmet sunum tekniklerinde, planlama ve denetim süreçlerinde görmek mümkündür. Kamu yönetiminde görülen bu değişimler, yerel yönetimlerin yapı ve işlev olarak dönüşüm yaşamasına neden olmaktadır.

² Sezer, Ö.(2008), *Küreselleşme Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü*, Yayınlanmış Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

³ İlhan TEKELİ, *Modernite Aşılırken Kent Planlaması*, Ankara, İmge Kitabevi, 2001, s. 129-130.

Küreselleşme süreci merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinde de etkili olmaktadır. Günümüzde “merkeziyetçi yönetim anlayışlarının yerini, büyük ölçüde yerinden yönetim anlayışına bırakacağı, yerel demokrasinin geliştirilmesi için de kamu yönetiminin küçültülmesi ve hizmetlerin yerelleştirilmesinin gerekliliği”⁴ vurgulanmaktadır. Bu bağlamda merkezi yönetimi işlevleri sorgulanmakta bazı yetki ve sorumlulukların yerel yönetimlere devretmesi yönünde görüşler bulunmaktadır. Küreselleşme ve yerelleşme denilen, birbirine zıt gibi görünen iki kavram eş zamanlı olarak yaşanmaktadır. Yerelleşme, yerel yönetimlerin dönüşüm yaşamasında etkili bir unsur olarak kabul edilmektedir. Yerelleşme, hizmetlerin gerçekleştirilmesinde halka yakınlık ilkesinin benimsenmesini, yerel demokrasinin güçlenmesini, yönetişim ve katılımcılık gibi anlayışların var olmasını, yerel dinamiklerin harekete geçmesini öne sürmektedir.

Küreselleşmenin yerel demokrasinin gelişmesine de etki ettiği ve bu noktada bazı yeni eğilimlerin ortaya çıktığı görülmektedir.⁵ Bunlardan birincisi; küreselleşme ulusal ve bölgesel sınırların aşınmasına yol açmakta, bu aşınma sadece ekonomik işlevler için olmamakta, aynı zamanda iletişim, dil, kimlikler ve kültürlerin de parçalanması söz konusu olmaktadır. Bu açıdan küreselleşme karşısında daha fazla topluluk temelli demokrasi anlayışının benimsenmesi gündeme gelmektedir. İkinci olarak; metropoliten genişleme ve birleşmeler, bölgesel ağların yükselmesi, sınır ötesi işbirlikleri yerel yönetimler açısından yeni yönetim arayışlarını ve anlayışlarını gündeme getirmektedir. Bu tür anlayış ve arayışlar ise; küreselleşmenin risklerini tanımayı gerektirmekte ve işbirliği, ortak çalışma, karşılıklı güven gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Bu süreçte, yerel yönetimlerin kapasitelerinin ve mali olanakların artırılması gerekmektedir. Üçüncü olarak; ulus devletin yetkilerinin bölgelere ve yerel yönetimlere devredilmesi ile birlikte yerel yönetimlerin rolü yönlendirici, kolaylaştırıcı ve katalizör rolüne dönüşmektedir.

Küreselleşme sürecinin yarattığı değişimle birlikte yerel yönetimler, sadece kamu yönetiminin devamı ya da yerel yönetim hizmetlerini sunan klasik rollerini

⁴ Burhan AYKAÇ, “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları, *G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, C.1, 1999, s.2-3.

⁵ Ruşen KELEŞ, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, 5. Baskı, Ankara, Cem Yayınevi, 2006, s.511.

değiştirmek durumunda bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin rol ve statülerinde, yetki ve sorumluluklarında, verilen mali kaynaklar açısından olumlu yönde değişimler gerçekleşmiştir. Bu süreçte örgütlenme ve işleyiş ilkeleri açısından önemli değişimler geçiren yerel yönetimler açısından, görevli oldukları alandaki toplumsal aktörleri ve yerel halkı bir araya getirmeyi ve onlarla işbirliği ve etkileşim içinde olmayı önemli kılan bir model ortaya çıkmaktadır.⁶ Bu model yerel yönetimlerin halka hizmet sunma yöntemlerini, halkla olan ilişkilerini ve yerel yönetimlerin yönetim ve örgüt yapılanmalarını yeniden gözden geçirmesine neden olmaktadır. Örneğin; daha yalın ve esnek örgütlenmeye gitmek, geleneksel yöneticilik anlayışından girişimci yönetim anlayışını benimsemek, sorumluluk ve hesap verebilirlik anlayışındaki dönüşüm, yönetişim kavramının gelişimi, bahsi geçen yeni eğilimlerdenidir.

Küreselleşme sürecinde uluslararası ve yerel nitelikteki sorunların karmaşık bir yapıya bürünüp küresel bir boyut kazanması sorunların kökeni olarak düşünülen yereli ve yerel yönetimleri daha etkin hale getirmektedir. Çevre ve kalkınma sorunu, 21. yüzyılda tüm ülkeler için ortak sorun olarak düşünüldüğünde; yerel yönetimlerin ve yerel dinamiklerin ne kadar önemli aktörler olduğu anlaşılmaktadır. Yerel yönetimlerin etkin katılımı ve sorumluluk almasıyla bu sorunların çözüleceği iddia edilmektedir. Birleşmiş Milletler'in Rio'da düzenlediği konferansta “sürdürülebilir kalkınma” ve “Gündem 21” eylem planları ve uygulamaları, yerel yapıları ve yönetimleri önemli bir konuma getirmiştir.

Ulus devletin bazı yetki ve işlevlerinin yerel yönetimlere devredilmesiyle yönetim ve demokratikleşme anlayışlarında bazı gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler neticesinde, yerinden yönetim kavramı daha önemli bir hal kazanmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte hız kazanan ulaşım ve iletişim teknolojisi sayesinde yerel yönetimler, dünyadaki diğer yerel yönetimlerle iletişim ve etkileşim içine girebilmekte kendi özelliklerine uygun uygulamaları kendi bünyelerine aktarmaktadırlar. Yerel yönetimler kendi aralarında oluşturdukları

⁶ Muhammet KÖSECİK, Hüseyin ÖZGÜR, “Yerel Yönetimlerde Reform:Geleneksel ModelinDeğişim Süreci”, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I**, Ankara, Nobel Yay., 2005, s.3.

küresel ağ ile birbirleriyle etkileşim içerisine girmekte, bu etkileşim süreci onların yapısal ve işlevsel konumunda önemli dönüşümlere yol açmaktadır.

Küreselleşme süreci ile birlikte; daha da gündeme gelen demokratikleşme, insan hakları, kalkınma ve çevre sorunları gibi konuların çözümünde merkeziyetçi yapılara nazaran yerinden yönetimlerin daha etkili olacağı ileri sürülmektedir. Günümüzde küresel ölçekte ortaya çıkan yapılanmalar da yerel yönetimlerin önemini arttırmaktadır. Bu noktada Avrupa Birliği'ne (AB) entegrasyon sürecinde Türkiye açısından Avrupa Konseyi (AK) ve AB'deki gelişmeler önemli rol oynamaktadır. Kamu hizmetlerinin sunumunda halka yakınlık ilkesinden yola çıkılarak yerel yönetimlerin halkın taleplerine daha hızlı ve doğru cevap vereceği kabul gören gerçekliktir.

Türkiye'de 1946'dan sonra gerçekleşen hızlı ekonomik değişmeye paralel toplumsal dönüşüm, kırdan kente göç olgusuyla kendini ortaya koymaktadır. Ülkemizde, özellikle 1950'li yılların başlarından itibaren hızlanan iç göç süreci⁷, kent nüfusunun artmasına sebep olurken; kentlerde artan nüfusun altyapı ve diğer gereksinmelerinin karşılanması zorunluluğu, kentsel hizmetlerin sayısının ve çeşitliliğinin artmasına ve yerel yönetimlerin bu hizmetleri karşılamakta zorlanmasına neden olmuştur. Ayrıca, Türkiye'de merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki görev ve yetki bölüşümünde yaşanan sorunlar, yerel yönetimlerin yeterli mali kaynak ve finansman olanaklarına sahip olmamaları, yerel demokrasi anlayışı ve halkın katılım yöntemlerindeki eksiklikler, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerinde uyguladığı ağır idari vesayet, çağdaş yönetim tekniklerinden yeterince yararlanamamaları, personel istidamı ve personelin eğitimindeki sorunlar nedeniyle yerel yönetimlerin etkin, verimli ve kaliteli hizmet üretmediği, halkın beklentilerini yeterince karşılayamadığı, ekonomik ve toplumsal gelişmelerin gerisinde kaldığı dile getirilerek yeniden düzenlenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra, küresel kuruluşların Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler (BM) gibi kuruluşların yerelleştirme politikalarını destekleyen politikaları doğrultusunda dünyada yerel yönetimlerin

⁷ Ziya Gökalp Görentaş, Türkiye'de Köyden Kente Göçün Siyasal Yansımaları -I <http://akbulutkoyu.blogcu.com/turkiye-de-koyden-kente-gocun-siyasal-yansimalari-i/1372404> (Erişim Tarihi:04.06.2013)

güçlenmesi ve öneminin artması, AB ve AK'nin yerel yönetimlerin güçlendirilmesi içeren yaklaşımları yereldeki değişim ve dönüşümün dış dinamikleri olarak kabul edilmektedir. Küresel gelişmeler, yerel yönetimlerin yapı ve işleyişlerini etkilemekte, yerel yöneticiler, küresel etkilerden uzak kalamamaktadır. Türkiye'de de yerel yönetimlerin etkin, verimli ve kaliteli hizmet sunabilmesi için küresel gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni anlayış ve yapılanmalarla uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bu noktada son yıllarda Türkiye'de kent konseyleri denen yapılanmalar göze çarpmaktadır. BM'nin Rio'da düzenlediği konferansta "sürdürülebilir kalkınma" ve "çevre" sorunları tüm insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiş ve bu doğrultuda, 21. yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılmasına yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan "Gündem 21" başlıklı Eylem Planı kabul edilmiştir. Gündem 21, "İnsanlık, tarihsel bir dönüm noktasındadır" cümlesiyle açılmaktadır. Uluslararası ve ulusların kendi içerisindeki eşitsizliklere, giderek artan yoksulluk, açlık, hastalıklar ve cehalete, ekosistemlerdeki kötüleşmeye dikkat çekilmektedir. Çıkış yolu olarak ise, temel gereksinimlerin karşılanmasını, yaşam standartlarının iyileştirilmesini, ekosistemlerin daha iyi korunması ve yönetimini ve daha güvenli bir geleceğe giden yolun yapı taşlarının döşenmesini sağlayacak küresel ortaklık kavramı gündeme getirilmektedir.⁸ Gündem 21'in başarıyla uygulanmasında öncelikle ve esas olarak hükümetler sorumlu olmakla birlikte, bu süreçte sivil toplum örgütlerinin ve kent konseyleri denilen yapılanmaların varlığı da vurgulanmaktadır. Kent konseyi; Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını⁹ ifade etmektedir. Kent konseyleri modelinin Türkiye'de belediyeler için yasal bir zorunluluk haline getirilmesi ile bu organların sayısı hızla

⁸ Emrealp, S. (2005).**Yerel Gündem 21 Uygulamaların Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı** (2.Baskı) İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.

⁹Kent Konseyi Yönetmeliği,MADDE 4 Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26313 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>(Erişim Tarihi: 04.06.2013)

artmış ve yerel düzeyde katılımın temel aracı haline gelmiştir. Yerel demokrasinin gerçekleşmesinde önemli bir yapı taşı olan kent konseyleri, ülkemizde Yerel Gündem 21 çerçevesinde sürdürülebilir kalkınmanın mahalli düzeyde örgütlenmesi ve katılımcı kent yönetiminin sağlanması süreçlerinde önemli katkılar sağlamıştır.¹⁰

Ülkelerin, toplumların, bireylerin yaşanan küresel gelişmelerden kendilerini geri çekmeleri mümkün gözükmemektedir. Fakat küresel süreçlerden her ülke farklı bir şekilde etkilenmekte, yerel yönetimler ve yerel dinamikler de içinde buldukları koşullarla bağlantılı olarak küreselleşme sürecinden etkilenmekte küresel sistemle uyum göstermeye çalışmaktadır.

Küreselleşmenin yerelde ve yerel yönetimlere olan etkilerini araştırmak, bu doğrultuda yerel dinamikte ortaya çıkan, yerel demokrasinin geliştirildiği yapılar olan ve örnek vaka olarak incelenen kent konseylerinin değerlendirilmesi çalışmanın temel problemidir. Bu çalışma; küreselleşme sürecinin yerel yönetimlerde yapısal ve işlevsel dönüşüme yol açtığını ileri sürmekte ve bu bağlamda yerelde oluşan etkiler, kent konseyleri örneği üzerinden anlatılarak çalışma tamamlanmaktadır. Küresel gelişmeler tüm dünyada olduğu gibi; Türk yerel yönetimlerinde de yapısal ve işlevsel dönüşüme yol açmakta ve bu dönüşüm süreci, yerel yönetimlerde yeni düzenlemelerle yansımaları bulmaktadır.

Bu çerçevede çalışmanın amacı; küreselleşme süreciyle birlikte yerel yönetimlerde ortaya çıkan yapısal ve işlevsel dönüşümün analizi, bu dönüşüm sürecinin Türk yerel yönetimlerindeki etkileri ve yerel yönetimlerde yapılan düzenlemelerin küresel gelişmelerle olan bağlantısının ortaya konulmasıdır. Ayrıca bu bağlamda çalışmanın bir diğer amacı, yerel dinamiklerde ortaya çıkan, yerel demokrasi ve katılımcılığın geliştirildiği kent konseyleri ile işlevlerini ele almaktır. Yerel yönetimlerin yapısındaki değişim ve dönüşüm için, katılımcı, demokratik ve yönetim anlayışının yer aldığı süreçlerle desteklenmesi gerekmektedir. İşte bu doğrultuda çalışmanın son bölümünde yer alan kent konseyleri, çalışmanın tamamlayıcısı olarak yer almakta ve konunun değerlendirilmesinde bir örnek vaka

¹⁰ Özdemir, A.T.(2011). Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri. *Sayıştay Dergisi*, Sayı.3,31.

olanağı sunmaktadır. Bu noktada, dönüşümünün analiz edilmesi ve kent konseylerinin çalışma içinde yer alması konunun önemini artırmaktadır.

Çalışmada, nitel araştırma yöntemi uygulanmış olup küreselleşme sürecinin yerel yönetimlerde yapısal ve işlevsel açılardan meydana getirdiği değişim ve etkiler, kent konseyleri örnek olayı bağlamında, kuramsal ve teorik düzeyde literatür taramasına dayalı olarak incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak, elektronik ortam, yüksek lisans, doktora tezleri, kitap ve dergiler vb. yazılı materyallerden yararlanılmıştır.

Küreselleşmenin genel olarak tüm dünyada, yerel yönetimler açısından ortaya çıkardığı dönüşüm, analiz edildikten sonra, bu sürecin Türkiye'deki yansımalarına değinilmiştir. Özellikle AB'nin etki ettiği gelişmelerle birlikte; tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yerel yönetimlerin rolü artmakta; halkın katılımı için kent konseyleri gibi yeni mekanizmalar oluşturulmakta, merkezi yönetimden yerel yönetimlere bazı görev ve işlevler devredilmekte, yerel yönetimlerin hizmetlerinin özel sektör ve piyasaya açılma süreci genişlemekte, yerel yönetimlerin ekonomik kalkınma ve gelişmede önemli roller üstlenecek yapısal ve işlevsel konuma gelmesi için yasal-kurumsal yapılar oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Küreselleşme ve küreselleşmenin ulus devlet üzerindeki etkileri üzerine, literatürde çok sayıda çalışma olmasına karşın, küreselleşmenin yerel yönetimler üzerindeki etkilerini ve küreselleşme sürecinde yerel yönetimlerin dönüşümünü ayrıntılı olarak ele alan çalışma sayısı azdır. Yerelde ve yerel yönetimlerde yaşanan bu değişim ve dönüşümleri kent konseyleri örneğiyle ilişkilendiren çalışmalar da azdır. Bu açıdan "Küreselleşmenin Yerele ve Yerel Yönetimlere Etkileri: Kent Konseyleri Örneği" tez çalışması önem arz etmekte ve çalışma ile literatüre, teorik düzeyde bir katkı yapmak amaçlanmaktadır.

Küreselleşmenin tüm dünyayı etkileyen bir süreç olması gerçeğinden hareket edilirse, bu sürecin her toplumu, devleti farklı şekil ve boyutlarda etkilediği görülmektedir. Küreselleşmenin yerelde ve yerel yönetimlerde sebep olduğu değişim ve dönüşümün neler olduğuna dair istatistiki bilgilerin yetersizliği, çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Tez çalışması beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “küreselleşme”, “yerelleşme” ve “yerel yönetim” kavramlarına ilişkin olarak teorik ve kavramsal bir çerçeve ortaya konulmuştur. Küreselleşmenin; ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-kültürel boyutları ele alınmış ve kavrama yönelik farklı yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Küreselleşme süreci öncesinde; yerel yönetimlerin yapısı ve işlevsel konumu, tarihsel gelişimi ortaya konulmuş; küreselleşme ile birlikte gündeme gelen yerelleşme kavramının gelişimi, farklı boyutları, etkileri, olumlu ve olumsuz yönleri ile incelenmiştir. Tezin ikinci bölümünde küreselleşme sürecinde yerel yönetimlerin yapısal ve işlevsel dönüşümünü etkileyen yeni eğilimler ele alınmıştır. Bu bölümde; küreselleşmenin ulus devlet üzerindeki etkilerine ve bununla birlikte, yerel yönetimlere olan yansımalarına değinilmektedir. Bu bölümde, küreselleşme sürecinde yerel yönetimlerin konumu ortaya konulmakta ve yerel yönetimlerde değişime yol açan etkenler belirlenmektedir. Tezin üçüncü bölümünde, küreselleşme sürecindeki uluslararası yapılanmalar ve bu yapılanmaların Türkiye’deki yerel yönetimlere yansımaları incelenmiş; AB, AK ve BM’nin yerel yönetimlere yönelik uygulamaları ve etkileri anlatılmıştır. Tezin dördüncü bölümünde, küreselleşme sürecinde yerel yönetimlerde oluşan yeni eğilimler ele alınmıştır. Bu bölümde; yerel yönetimlerin yapısında ve örgütlenmesinde yaşanan değişimler, yöneticilik anlayışındaki değişim, yerel yönetimlerdeki sorumluluk ve hesap verebilme anlayışındaki dönüşüm ve bu bağlamda güç kazanan yönetim anlayışı, Yerel Gündem 21, sürdürülebilir kalkınma ve kent konseylerinden bahsedilmektedir.

Tezin beşinci ve son bölümünde, küreselleşme sürecinde yerel demokrasi ve kent konseyi bağlantısı incelenmektedir. Bu bölümde yerel demokrasi kavramsal çerçevesi çalışıldıktan sonra, kent konseylerinin temel unsurları olan katılımcılık ile yönetim konuları üzerinde durulmakta ve aralarındaki ilişki ele alınmaktadır. Çalışma genel değerlendirme ve sonuç bölümü ile sonlandırılmaktadır.

2. KÜRESELLEŞME, YERELLEŞME VE YEREL YÖNETİMLER: TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Küreselleşme Kavramı ve Tarihsel Gelişim Süreci

Çağın en popüler kavramı haline gelen, üzerinde en çok durulan küreselleşme kavramı, hem sosyal bilimlerin farklı disiplinlerince işlenen olgularından olup hem de uluslararası ilişkiler disiplininin temel tartışma konularından birisi olarak görülmektedir. Küreselleşme, farklı içeriklerle farklı kişilerce farklı amaçlar doğrultusunda kullanılan bir kavramdır. Birçok alanda etkisini hissettiren küreselleşme, başlıca ekonomi alanında olmak üzere siyasi, sosyal, ekolojik, kültürel, ideolojik, yönetsel, teknoloji ve iletişim alanlarda da varlığını hissettirmektedir. Bu açıdan çalışmanın bu kısmında küreselleşmenin ortaya çıkışı ve tarihsel gelişim süreci incelenerek küreselleşmenin farklı boyutları ele alınacaktır.

2.1.1. Küreselleşmenin Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi

Küreselleşmeyi baz alarak bir konuyu incelemeye başlayan her çalışma, öncelikle küreselleşme kavramının tanımını anlaşılır kılmayı amaç edinmektedir. Küreselleşme, farklı kişilerce farklı amaçlarla işlenen tanımlanması güç bir kavram olarak görülsede birçok konuyla ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılan bir olgudur. Küreselleşme köken olarak çok eskilere dayanmasına rağmen yirmi birinci yüzyıldaki ileri teknoloji sayesinde yoğun ve hızlı bir şekilde incelenmektedir. Yüzyıllar öncesinde de küreselleşme yaşanmaktaydı; ancak yeni olarak değerlendirilen küreselleşmenin nitel ve nicel boyutunda yaşanan değişimlerdir. Nicel olarak küreselleşmeye bakıldığında; ticaret, yatırım, sermaye akımları ve insanların ülkeler arasındaki dolaşımından dolayı meydana gelen artış kabul edilmektedir. Küreselleşmenin bu boyutu bazen karşılıklı bağımlılık olarak da nitelendirilmektedir. Niteliksel olarak küreselleşme ise; politik, ekonomik ve sosyal süreçleri kapsamaktadır.

Günümüzde küreselleşmenin içinde yaşanılan dünyayı tek bir bakımdan değil bütünsel bir şekilde etkilediği görülmektedir. Fakat küreselleşme olgusunun tüm ülkeleri aynı zamanda, aynı şekilde etkilediğini söylemek doğru değildir. Bu etki ulusal, uluslararası olacağı gibi toplumların ilişkilerinde hatta insanların gündelik hayat alanlarında da değişim ve dönüşüm olarak görülmektedir. Yaşanan bu değişim ve dönüşümün ciddi sonuçları yeni oluşumları yaratmakta ve bireylerde zihinsel değişimlerin vuku bulmasına sebep olmaktadır. Hem ekonomik hem de siyasal ve kültürel alanlarda yaşanılan, karşı karşıya kalınan ve insanları belli bir oranda “zihin karışıklığı” içinde bırakan bu değişim ve dönüşümler, “küreselleşme süreçleri” olarak tanımlanmaktadır.¹¹

Küreselleşme, yalın toplumsal gerçekleri oldukça aşan spekülasyonlar, varsayımlar, güçlü toplumsal imgeler ve metaforlar üretme kapasitesiyle olağanüstü doğurgan bir kavramdır.¹² Küreselleşme süreci sadece maddi mallar ve ürünlerin, hizmetlerin, bilginin değil insan akışlarının da küreselleşmesi söz konusu olmaktadır. İnsanlığın içine girdiği etkileşim, fikirleri, kültürleri ve değerleri tarihte daha önce olmadığı kadar birbirine katıp karıştırmaktadır.¹³

Küreselleşme kavramı, sosyolojik perspektiften kültürel perspektife ve kavramın siyasi içeriğine kadar geniş bir yelpazede değerlendirilebilmektedir. Ayrıca, küreselleşme teknolojik gelişmeleri, uluslararası ilişkiler teorilerini, modernleşme ve gelişme stratejilerini ve daha çok sayıda konularla ilişkili kapsamı geniş bir kavramdır.¹⁴

Birçok insan küreselleşmeyi gücün ve yetkinin yerel yapılardan ve topluluklardan alıp küresel arenaya devredilmesi olarak düşünmektedir. Yalnız küreselleşme sadece yukarı doğru giden bir akım değil aynı zamanda yerleşmenin de var olduğu aşağıya doğru inen bir olgu olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan ulus devletin artık büyük problemleri çözemeyecek kadar küçük kaldığı ama küçük bir problemi çözemeyecek kadar da büyük olan bir birim haline geldiğine dikkat

¹¹ DPT, **Küreselleşme**, 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, s.1-2.

¹² Tomlinson, J., (2004), *Küreselleşme ve Kültür*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, S.13.

¹³ Ahmed, A., (1992), *Postmodernism and Islam*, Londra, Routledge, S. 26.

¹⁴ Grahame THOMPSON, “Introduction: Situating Globalization”, **International Social Science Journal**, Vol. 51, issue 160, Jun-1999, s.139.

çekilmektedir.¹⁵ A.Giddens'a göre, "Küreselleşme, dünyadaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlanmaktadır. Uzak yerellikleri birbirine bağlayan bu yoğunlaşma öyle bir şekilde gerçekleşmektedir ki yerel olgular kilometrelerce uzaktaki olaylar tarafından biçimlendirilmekte ve bunun tersi de söz konusu olmaktadır."¹⁶ Robertson, küreselleşmeyi, " hem dünyanın küçülmesini simgeleyen hem de bir bütün olarak dünyanın bilincinin güçlenmesine gönderme yapan bir kavram " olarak tanımlanmaktadır.¹⁷

Küreselleşme terimi birçok araştırmacı ve yazar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bazıları küreselleşmeyi kapitalizmin bir yüzü olarak nitelerken bazıları uluslararası politikayla ilgilenmiş ulus devletin hem teknolojik küreselleşme hem de askeri, siyasal faktörlerden etkilendiğini savunmaktadırlar. Bir başka bakış açısı ise, küreselleşmeyi emperyalizmin yeni yüzü olarak tanımlamaktadır. Küresel neoliberalizmi ve küreselleşmeyi, emperyalizm ile ilişkilendirerek emperyalist egemenliğin bir aracı olarak tanımlayan Tabb'a göre emperyalizm; egemen bir gücün bir başka halkın ticareti, yatırımları, emeği ve doğal kaynakları üzerinde kendisi aracılığıyla denetim kurabilmesini sağlayan sistemdir.¹⁸ Benzer şekilde, Boratav'a göre, küreselleşme yeni bir olgu olmayıp sadece yeni bir terimdir ve küreselleşme, "bu yüzyılın başında terminolojiye girmiş olan emperyalizmin kendisidir. Emperyalizm denen olguya saygınlık kazandırma, emperyalizm karşısında çaresizlik yaratma çabasıdır."¹⁹ "Küreselleşme, 1970'lerde ortaya çıkan dünya ekonomik krizine karşılık sermayenin devreye soktuğu yeni programın adı" olarak da tanımlanmaktadır.²⁰

Küreselleşme, ülkeler arasındaki iletişimin, etkileşimin ve bağımlılığın artması, ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerin yoğunlaşması ve ulusal sınırları aşan

¹⁵ Anthony GIDDENS, **Elimizden Kaçıp Giden Dünya**, (Çev.Osman Akinhay), İstanbul, Alfa Yay.,2000, s.25.

¹⁶ Giddens, A., (1998), **Modernliğin Sonuçları** (Çev.E. Kuşdil) İstanbul, Ayrıntı Yayınları, s.64.

¹⁷ Robertson, R., (1999), **Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, S.21-22.

¹⁸ Tabb, W.K., (2007), "Emperyalizm", İçinde Harry Magdoff'a Armagan, *Monthly Review*, Ağustos, Sayı. 15, s.117-129 s.117.

¹⁹ Boratav, K., (1997), Emperyalizm ve Küreselleşme İçinde *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme* (Ed: I.Kansu), Ankara, İmge Yayınevi, S.22-23.

²⁰ Yasemin ÖZDEK, "Globalizmin İdeolojik Hegemonyası: Yanılsamalar", **Amme İdaresi Dergisi**, C.32, S.3, Eylül-1999, s.25.

evrensel bir hukukun ve kamuoyunun oluşması sürecidir. Küreselleşme; ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda bütünleşmenin gelişmesi ve bazı ortak değerlerin yerel ve ulusal sınırları aşarak dünya çapında yayılmasını ifade etmektedir.²¹

2.1.2. Küreselleşmenin Özellikleri ve Gelişimi

1980'lerden sonra belirginleşen ve yoğunluk kazanan küreselleşme, "ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda yaşanan hızlı bütünleşme ve benzeşme süreci"²² olarak tanımlanmanın yanı sıra ekonomi, politika, ekoloji, kültür ve sivil toplum alanlarındaki oluşumların birbirine indirgenemeyecek şekilde yan yana oluşmasını sağlayan ulus devletlerin yerine ulus ötesi aktörlerin önem kazandığı bir oluşumdur.

Küreselleşmenin yarattığı değişim ve dönüşüm dalgası, yeni oluşumların meydana gelmesine neden olurken insanlarda da belli bir zihin karışıklığının yaşanmasına mahal vermektedir. Küreselleşme ile birlikte demokrasi, insan hakları, özgürlük, çevrenin korunması gibi konular evrensel nitelik kazanırken, bir yönetim aygıtı olarak ulus devlet de demokratikleşme, yerelleşme, saydamlık, katılım, esneklik, hesap verebilirlik gibi faktörlerin yoğun baskısı altında yeniden şekillenmektedir.²³ Küreselleşme sadece ulus devletin etkilerinin azaldığı, gücün ve yetkinin yerel topluluklardan alındığı bir süreç olmayıp aynı zamanda ulus ötesi aktörlerin, toplumların, kimliklerin ortaya çıktığı yeni güç ve rekabet ilişkilerinin, çatışma ve işbirliklerinin yaşandığı durumlar ve süreçler bütünü olarak görülmektedir.

Küreselleşme olgusunun en önemli özelliği ve onu bu kadar belirsiz kılan şey, çağın her düzeydeki değişim ve dönüşümünü içinde barındıran bu sürecin kavramsallaştırma aracı olmasından ileri gelmektedir. Falk bu özelliği şu şekilde ifade etmektedir: " Daha iyi bir terim bulamadığımız için küreselleşme diye

²¹ Adıgüzel, M., (2011), **Ekonomik, Kültürel ve Politik Küreselleşme ve Sonuçları**, (1. Basım), Ankara, Nobel Yayıncılık.

²² Köse, H. Ömer., (2003), "Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü", *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 49. s.4-6.

²³ Adıgüzel, M., (2011), **Ekonomik, Kültürel ve Politik Küreselleşme ve Sonuçları**, (1. Basım), Ankara, Nobel Yayıncılık.

adlandırdığımız bu şaşırtıcı olgu neredeyse ben bu kelimeleri yazarken bile evrimini sürdürüyor: Değişimin hızı, elimizdekilere yeni baştan değer biçmeyi sürekli bir ihtiyaç kılan tarihi durumumuzun bir parçasıdır.”²⁴ Bu bağlamda küreselleşme bir anlamda içinde yaşanan çağı, sahip olunan yaşam stillerini, var olan ekonomik ve siyasi yapıları, kültürel etkileşimleri hem tanımlama aynı zamanda da yaşanan değişimin nasıl gerçekleştiğini açıklama gayreti olarak görülmektedir.

Ülkeler arasında yaşanan karşılıklı iletişim, etkileşim ve birbirine olan bağımlılığın artması, siyasi, ekonomik, kültürel ilişkilerin yoğunlaşması ve ulusal sınırları aşan evrensel bir hukukun ve kamuoyunun oluşması süreci küreselleşme olarak açıklanabilmektedir. Beşeri konularda ülke ve mekan kavramının eski önemini yitirmeye başlaması, yerel veya ulusal olduğu düşünülen konuların uluslararası konular haline gelmeye başlaması olarak ifade edilmektedir.²⁵

Kapitalizm ve emperyalizmin dünyaya hakim olduğu zaman diliminden itibaren küreselleşmenin başladığını belirten görüşler bulunmaktadır. Bu tarihin de 15.yüzyıla denk geldiği düşünülürse küreselleşme olgusunun çok da yeni bir kavram olmadığı söylenebilir. Küreselleşmenin tarihin başlangıcından itibaren var olduğu ve küreselleşmenin sanayi ötesi toplum, modern ötesi toplum ve kapitalist düzenin çözülmesi ile ilgili olarak son yıllarda ortaya çıkan yeni bir olgu olduğu şeklindeki yaklaşımlar gösterilebilmektedir.²⁶

Çağdaş küreselleşme olarak adlandırılan küreselleşmenin başlangıcı ise, 1980’lerden sonraki dönem olarak kabul edilmektedir. Yalnız 15. yüzyılda yaşanan küreselleşme ile 20.yüzyılda yaşanan küreselleşme arasında büyük farklar bulunmaktadır. Değişik kriterlere ve bakış açısına göre, farklı küreselleşme sınıflandırmaları yapmak mümkündür. Geniş anlamda farklı kültürlerin birbirleriyle teması ve alışverişi anlamında tarihin çok eski devirlerinden beri süregelen bir süreç olarak kabul edilebilecek olan küreselleşme süreci²⁷ belli süreçler yaşamıştır. İçinde

²⁴ FALK, Richard. (2002), “*Yırtıcı Küreselleşme, bir eleştiri*”, Çev. Ali Çaksu, Küre Yayınları, 2 Baskı, İstanbul.

²⁵ Atilla YAYLA, **Siyasi Düşünce Sözlüğü**, Liberte Yayınları, Ankara, 2003, s.75.

²⁶ DPT, (2000), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, s. 4-5.

²⁷ Acar, M., (2009), **Düzleştirici ve Özgürleştirici Bir Süreç Olarak Küreselleşme**, Ankara, Orion, s.25.

bulduğumuz küreselleşme çağına damgasını vuran ve dünyayı düzleştiren on gelişme olarak:

- Berlin Duvarı'nın yıkılması ve bilgisayarın hayatımıza girmesi,
- İnternet,
- İş akışı yazılımı,
- Açık kaynak ve kendiliğinden örgütlenen iş birliği toplulukları,
- Dış kaynak kullanımı ya da taşeronluk,
- Offshore ya da iktisadi faaliyetlerin uzak kıyılara taşınması,
- Tedarik zinciri,
- Insourcing ya da bir işin çeşitli aşamalarının birilerine yaptırılması,
- Informing veya Google'ın yaşattığı devrim,
- Streoidler ve ülkeler arası ilişkilerin giderek karşılıklı hale gelmesi günümüzün küreselleşmesini önceki dönemlerden ayırmaktadır.²⁸

Gerek iş adamları gerekse çevreciler dünyanın tek olduğunu bir bütün olarak yapılanması gerektiğini, küresel düşünmek gerektiğini ısrarla vurgulamaktadır.²⁹ Ayrıca 20. yüzyılda ulaşım ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim, küreselleşmenin hızlanmasına, farklı ve yeni boyutlar kazanmasına neden olmaktadır.

2.1.3.Küreselleşme İle İlgili Bazı Tartışmalar

Küreselleşme sürecinde, küreselleşme ile alakalı çeşitli tartışmalar yaşanmaktadır. Bu tartışmalardan globafili (küreselleşme sevgisi) ve globafobi (küreselleşme korkusu) arasındaki tartışma önemli olanlardan biri olarak görülmektedir. Küreselleşmenin hayranı olan ve onun sadece olumlu yönlerini gören globafili taraftarlarıyla küreselleşmeye karşı çıkanlar ve küreselleşmenin olumsuz yönlerini vurgulayan globafobiler arasındaki fikir mücadelesi bu tartışmanın temel noktasını oluşturmaktadır.

²⁸ Adıgüzel, M., (2011), **Ekonomik, Kültürel ve Politik Küreselleşme ve Sonuçları**, (1. Basım), Ankara, Nobel Yayıncılık.

²⁹ Acar, M.,(2009); age, s. 25-27.

Globafili (Küreselleşme Sevgisi)

Globafili olanlar, küreselleşmeyi yücelten bir tutum içindeyken küreselleşmenin menfi taraflarını görmezden gelme eğiliminde bulunmaktadır. Globafiliyi savunanlara göre; küreselleşmeye atfedilen ekonomik başarı önemli ölçüde dikkat çekmektedir. Tepeden küreselleşme olarak tanımlanan özellikle Kuzey'deki büyük güçler tarafından oluşturulan ve yaygınlaştırılan, Güney'e dayatılan süreçte, Kuzey küreselleşme sayesinde orantısız bir şekilde kazançlı çıkmaktadır.³⁰ Küreselleşme sürecinde Kuzey bu şekilde güçlenirken Güney'dekiler aynı şekilde ekonomik olarak kazançlı çıkmamaktadırlar. Globafiliye göre; bir yerde yaşanan yükselişin diğer coğrafyaları da etkileyeceği ve ekonomik gelişmeler yaratacağı gerçektir.

Globafili ilişkili bir başka olumlu görüş ise; küreselleşmenin demokrasi adına önemli gelişmeleri paralelinde getireceğidir. Bu doğrultuda, ekonomik ilerlemenin demokrasi ve/veya demokrasinin ekonomik ilerlemeye yol açtığı gibi bir varsayım³¹ söz konusu olmaktadır. Dünyada daha fazla insanın demokrasinin yararlı olduğuna inanması ve bu yönetim biçiminin daha fazla ülkede uygulanması için girişimlerde bulunması gerektiği konusunda durulmaktadır. Ayrıca globafiliyle bağlantılı bir diğer olumlu bakış açısı da, sivil toplum örgütlenmelerinin gelişmesini sağlamasıdır. Kaldor'un "küreselleşmenin sivil toplumun yaygınlaşmasını hızlandırdığını"³² iddia ettiği tezi bulunmaktadır.

Globafobi (Küreselleşme Korkusu)

³⁰ Ritzer, G. (2011). **Küresel Dünya** (1. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

³¹ Friedman, M. (2002). **Capitalism and Freedom**. İstanbul: Plato Film Yayınları.

³² Kaldor, M. (2007). **Civil Society**. New York: MTM Publishing.

Globalfili düşüncesi, ekonomik olarak gelişen ve iyi bir seyir izleyen başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde görülürken; globalfobi düşüncesi az gelişmiş ülkelerde bulunmaktadır. Küreselleşmeyi kapitalizmle ilişkilendirip eleştiriler yapmaktadırlar. Küreselleşmeye ilişkin daha popüler eğilimler sadece soldan (örneğin, Noam Chomsky [2008]) gelmekle kalmıyor, sağ görüşlüler (örneğin, Lou Dobbs [2004]) de bulunmaktadır.³³ Kısacası, artık küreselleşmeye eleştirel bakış açısıyla yaklaşan yaygın bir hareket söz konusudur.

Lou Dobbs, önde gelen küreselleşme karşıtı hareketin içinde yer almaktadır. Lou Dobbs özellikle taşeronluk, göçmenlik ve Amerikan orta sınıfının azalan refahı konularında saldırılarını sürdürmektedir.³⁴ Dobbs, Amerika'nın gütmüş olduğu taşeronluk ve göçmen politikalarını, ülkede yasadışı olarak çalışanlara karşı savunmaktadır. Amerikan şirketlerinin başka ülkelerde daha az maliyetle iş yapmasını ve taşeron sistemle insanlar çalıştırmasını Amerikan ekonomisine bir tehdit olarak düşünmektedir. Ayrıca Amerika'ya yapılan göçler sonucunda ülkeye giren insanların yasadışı bir şekilde daha az ücrete çalışarak Amerikalı işçilerin işine ve hayatına kastetmiş olduklarına iddia etmektedir. Dobb, ABD' ye gelmiş olan göçmenlerin (yine özellikle ülkede yasadışı olarak bulunanların) refahına ilişkin sorunlara hiç ilgi duymuyor, ABD'den verilen taşeron işlerin alıcısı olan Hindistan ve dünyanın diğer az gelişmiş bölgelerindeki çalışanlarla ilgili de hiçbir şey söylememektedir.³⁵

Aşağıdan küreselleşme olarak adlandırılan yani küreselleşmeye karşı çıkan ve karşı çıkmak için harekete geçen bireyler, gruplar ya da aktörler, salt küreselleşmenin kendisine değil, emperyal güçlerin az gelişmiş ülkelere dayattığı politikalara yani tepeden küreselleşmeye karşı çıkmaktadırlar. Örneğin; Noam Chomsky, ABD ve onun ekonomik menfaatleri tarafından yönlendirilen neo-liberal küreselleşmeyi³⁶ eleştirmektedir. Ayrıca küreselleşmenin demokrasiyi güçlendirmediyini aksine

³³ Ritzer, G. (2011). a.g.e. s.71.

³⁴ Dobbs, L., (2004). **Exporting America: Why Corporate Greed is Shipping American Jobs Over Seas**, New York: Warner Business.

³⁵ Ritzer, G. (2011).a.g.e. s.72

³⁶ Chomsky, N.(2003), **Hegemony or Survival: America's Quest for Global Dominance**, New York: Metropolitan Books.

demokrasiye zarar verdiğini düşünenler de bulunmaktadır. Hiçbir sorgulama ve hesap verme olmaksızın ekonomi başta olmak üzere pek çok alanda kontrol kuran ülkelerin, devletlerin ve uluslararası şirketlerin demokrasiye zarar verdiği iddia edilmektedir.

Bu görüşlerin paralelinde globafobiyi savunanların değindiği bir diğer olumsuz nokta ise, dünyadaki eşitsizliklerin küreselleşme ile daha da belirgin hale geldiğidir. Tepeden küreselleşme yoluyla ekonomik olarak güçlenen ülkelerle (Kuzey) az gelişmiş ülkeler (Güney) arasındaki eşitsizliğin artacağını iddia etmektedirler. Kısacası, globafobiye sahip görüş küreselleşmenin daha büyük bir küresel eşitsizliğe yol açtığını söyleyen görüş³⁷ olarak da tanımlanmaktadır.

2.2. Küreselleşmenin Çeşitleri

Küreselleşme içinde çok farklı boyutları barındıran bir olgu olup ekonomiden siyasete, çevreden kültüre birçok boyutta incelenmesi mümkün olmaktadır. Ekonomik küreselleşme, uluslar üstü firmaların dünyanın her yerinden sermaye ve emek kullanan yeni küresel üretim sistemlerine geçmesiyle; siyasal küreselleşme, serbest pazar ekonomisi, kamu harcamalarının kısılması, özelleştirmeyi vs. öngören neo-liberal politikaların tüm dünyaya yayılmasıyla; sosyal küreselleşme dünya toplumu fikirlerinin yaygınlaşması, uluslar aşırı sivil toplum hareketlerinin yaygınlaştığının düşünülmesiyle; teknolojik küreselleşme, başta internet olmak üzere bilişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla; finansal küreselleşme, dünya sermaye piyasalarının artan karşılıklı bağımlılıkları ve ortaklıkları kurmalarıyla; coğrafi küreselleşme artan iletişim ve ulaşım imkanlarıyla oluşan sınırsız dünya fikrinin oluşumuyla; kültürel küreselleşme başta Amerikan olmak üzere Batılı kültürel değerlerin egemenliğinde tek boyutlu bir dünya kültürünün oluşması ve küresel ürünlerin tüketilmesiyle; ekolojik küreselleşme ise sınır tanımayan küresel ekolojik sorunların ortaya çıkışı ve ortak eylem planı

³⁷ Ritzer, G. (2011), a.g.e. s.73.

gerektirmesiyle oluşmaya başlamıştır.³⁸ Bu bağlamda küreselleşmenin bu farklı boyutları; ekonomik, teknolojik, siyasi, sosyo-kültürel olarak çalışılmaktadır.

2.2.1. Ekonomik Küreselleşme

Küreselleşmenin günümüzde öne çıkan formu, kapitalist-neoliberal karakterli³⁹ ekonomik küreselleşmedir. Küreselleşme kavramı ile birlikte birbiriyle bağlantılı ve büyük ulusal ekonomi ile kendi kendine yetebilen içe dönük toplum fikri artık çok da mümkün olmamakla birlikte, gündelik yaşamın küresel güçlerle bağlantılı olduğu tamamen küresel bir ekonomi ve toplum oluşumu tanıklık edilen bir gerçekliktir. Bu doğrultuda ekonomik küreselleşme, global düzeyde karşılık ekonomik etkileşimin yoğunlaşmasını ve yaygınlaşmasını ifade etmektedir. Bir başka tanımla ekonomik küreselleşme, ülkeler arasında mal, sermaye ve emek alışkanlığının artması sonucu ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin yoğunlaşması ve ülkelerin birbirine yakınlaşması demektir.⁴⁰

Ekonomik küreselleşme; ülke ekonomilerini birbirinden ayıran gümrük duvarları, tarifeler, kotalar ve sermaye kısıtlamaları gibi engellerin giderek azaltılması ile malların, hizmetlerin, iş gücünün ve sermayenin ülkeler arasında daha hızlı ve daha kolay dolaşabilir hale gelerek dünyanın ekonomik olarak bütünleşmesini ifade etmektedir.⁴¹ Diğer bir tanımla; “Ekonomik küreselleşme, çok uluslu şirketlerin sınırlar ötesi değer zincirleri ile belirginleşen üretim faktörleri, ara mallar ve nihai mal piyasalarının artan seviyede entegrasyonunun öncülük ettiği prosesler setidir.”⁴² Ekonomik küreselleşme sürecinde büyük ölçekli sermaye ve teknoloji akışı mümkün olmuş mal ve hizmet ticareti yoğunlaşmıştır. Piyasaların küresel boyut kazanmasıyla sınır ötesi işlemler çeşitlenmiş, ulus ekonomiler arasında yeni bağlantılar meydana gelmiştir. Bu süreçte ekonomik küreselleşmenin temel

³⁸ Taylor, P.J. ve Filint C., (2000), *Political Geography: World Economy, Nation State and Locality*, Perentice Hall, London, S:2-4’den aktaran Karakaş (2006:51-52).

³⁹ Huque A. S. ve Habib Zafarullah (Ed.), **International Development Governance**, Taylor Francis, New York, S.119.

⁴⁰ AKTAN, Coşkun C. (1999); “Global Ekonomik Entegrasyon ve Türkiye”, *DışTicaret Dergisi*, Sayı: 12, s. 1-29.

⁴¹ Adıgüzel, M., (2011), age, s. 97.

⁴² Prakash, A. (2001), “**The East Asian Crisis and The Globalization Discourse**”, *Review of International Political Economy* Vol.8(1), S. 119-146, s. 119.

taşları da çokuluslu şirketler, ekonomik kuruluşlar ve büyük bölgesel ticaret sistemleri oluşmuştur. Küreselleşen dünyada firmalar, sadece iç piyasalara değil dünya pazarına dönük üretim yapmakta; maliyet avantajı olan bölgelere üretimin çeşitli aşamalarını taşımakta; esnek üretim, yarı zamanlı çalışma, sıfır hatalı çıktı, tam zamanında teslim, müşteri memnuniyeti, satış sonrası hizmetler, sanal ortamda yardımlaşma ve evden üretime katılma gibi ilkeler ekseninde üretim, dağıtım ve pazarlama işlevlerini yeniden organize etmektedirler. Ekonomik küreselleşmenin ne olduğunu açıklamak için genellikle üç alanda sınıflandırma yapılmıştır. Bunlar; ticari küreselleşme, finansal küreselleşme ve üretimin küreselleşmesidir.⁴³

Ticaret alanında küreselleşme, ülkeler arasındaki mal ve hizmet akımları üzerindeki sınırlamaların kaldırılması ya da azaltılması sürecini anlatırken; finansal küreselleşme ulusal finans piyasalarını ayıran kısıtların kaldırılması, finans piyasalarının çeşitli kontrol ve sınırlamalardan arındırılması uluslararası rekabete açılması olarak tanımlanmaktadır. Üretimin küreselleşmesi ise; sanayileşmiş ülkelerin üretim alanlarının bazı kısımlarını dışa açması, bazı üretim alanlarından çekilip bu alanları geliştirmekte olan ülkelere bırakması ile oluşmaktadır. Üretimin dünya çapında yaygınlaşması, üretimde uzmanlaşmasını gerekli kılarken aynı zamanda şirketleri küresel bir rekabete sürüklemiştir. Artan rekabet karşısında ayakta kalabilmek için uluslararası düzeyde şirket birleşmeleri yaşanmaya başlanmıştır.⁴⁴ Şirketlerin sınır ötesi sabit sermaye yatırımı, sınır ötesi iştirak, fason imalat anlaşmaları ve başka yöntemlerle mal ve hizmet üretim faaliyetlerini kendi ülkeleri dışında yaymaları ile birlikte bütün bunlar üretimin küreselleşmesini işaret etmektedir.⁴⁵

Ekonomik alanda küreselleşme dünyanın farklı ülkelerinde farklı boyutlarda yaşanmakta; gelişmiş, az gelişmiş veya geliştirmekte olan ülke ekonomilerine aynı anda hem fırsatlar hem de çeşitli sıkıntılar yaşatmaktadır. Küreselleşmenin ekonomik alanda fırsat denebilecek olumlu etkilerine değinilirse:

⁴³SEYİDOĞLU, Halil. (1999); *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama*, Turhan Kitabevi, İstanbul.

⁴⁴ ELLWOOD, Wayne. (2002); *Küreselleşmeyi Anlama Kılavuzu*, Çev. Betül Dilan Genç, 1. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.

⁴⁵SEYİDOĞLU, Halil. (1999); *Uluslararası İktisat*, Güzem yayınları, İstanbul.

- İletişim ve ulaşım teknolojisinde hızlı gelişim, küreselleşmenin ekonomik boyutunu da etkilemiştir. İletişim teknolojisindeki devasa gelişmeler, üretimin sadece daha uzaktan ve daha süratli olarak yönetimini ve denetimini kolaylaştırmakta kalmayıp sipariş alıp vermeyi de kolaylaştırmıştır. Ulaşım teknolojisindeki gelişmeler ise, hem taşıma hem de ulaşım maliyetlerini aşırı ölçüde düşürmüştür.⁴⁶

- Teknolojik gelişmeler, ulaşım ve iletişim maliyetlerinde düşümlere vesile olurken; üretimde iş bölümü ve uzmanlaşmaya olanak sağlamıştır. Üretimde iş bölümü ve uzmanlaşmadaki etkinlik verimliliği artırmaktadır.⁴⁷

- Etkin yönetim anlayışı, ekonomik küreselleşmeyle birlikte daha önemli bir hal kazanmıştır. Böylece, daha fonksiyonel işgücünü oluşturanlar ile bunları motive edecek lider ve yönetici kadroları küresel üretimin en önemli belirleyicileri konumuna gelmişlerdir.⁴⁸

- Ayrıca bir malın üretim sürecinin değişik aşamaları, alternatif üretim yerlerinin karşılaştırmalı üstünlüğüne bakılarak dünyanın değişik bölgelerinde gerçekleştirilmektedir.

Küreselleşmenin ulus ekonomilerine ve insanların yaşamlarında sebep olduğu sorun ve belirsizliklere değinilirse:

-Küreselleşme ulus ekonomi politikalarının etkinliğini azaltmakta ve radikal kararlar almasını güçleştirmektedir. Politikalar, uluslararası kuruluşlar ya da bölgesel düzeydeki birliklerin temelinde düzenlenir bir hal almışlardır.

-Refahın paylaşımı açısından dünya genelinde ekonomik küreselleşmeye bakıldığında henüz dünya ekonomisinin büyük bölümünü kapsadığı söylenemez. Bu durum ülkeler arasındaki gelişim düzeyini derinleştirmekte, küresel krizlerin oluşmasına ortam hazırlamaktadır.

⁴⁶AKTAN, C. Can ve Hüseyin Şen. (1999); "Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye", *TOSYÖV Yayınları*, Ankara, s. 10-35.

⁴⁷ "Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye, s.10-35"

⁴⁸ "Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye, s.10-35"

-Sermaye hareketleri hacimsel olarak artarken bir taraftan da kısa vadeli ve spekülâtif amaçlara yönelmiştir.⁴⁹

-Küreselleşme sürecinde işsiz kalmış ve gelecek belirsizliği yaşayan kişiler, kendilerine iyi bir gelecek sunan söylemlere ve olaylara kolayca yönelmektedirler. Çalışanların arayışları, onları gittikçe artan belirsizlik ve güvensizlik duygusuna itmektedir.⁵⁰

-Öte yandan küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan endüstriyel ürünler ve bunun diğer ülkelere büyük bir hızla yayılması ekolojik dengenin bozulmasına neden olmaktadır.

2.2.2. Teknolojik Küreselleşme

Günümüz iletişim ve ulaşım imkanları önceki dönemlerle kıyaslanamayacak kadar gelişmiş adeta dünyayı küresel bir köy haline getirmiştir. Bu gelişmenin en önemli unsurları, kuşkusuz iletişim, ulaşım ve bilgisayar teknolojilerindeki inanılmaz gelişimdir. 1843 yılında telgraf ile başlayan iletişim teknolojileri, 1989 yılında İnternet (World Wide Web) ve 1990 yılında Ağ tarayıcının (Web browser) tanıtılmasıyla küresel bir boyut kazanmıştır.⁵¹

Küreselleşen iletişim, yaşanan çağı ‘bilgi çağı’ olarak adlandırmaya neden olacak kadar her türlü bilgiye kolay ve rahatça ulaşma imkanı yaratmıştır. Küreselleşme sürecinde; teknolojik gelişmeler, etkileşim ve değişimin derecesini ve yaygınlığını arttırmaktadır.⁵² Teknoloji ve iletişimdeki bu inanılmaz gelişmeler, bireylerin bütün yaşam alanlarını etkilemekte birbirleriyle daha fazla iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Gelişmiş teknoloji ve iletişim olanakları sayesinde insanlar, yeni gelişmelerden anında haberdar olup etkileşim içine girmektedirler. Bu karşılıklı etkileşimler, bireylerin duygu, düşünce ve karar verme yöntemlerini

⁴⁹“Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye, s.10-35”

⁵⁰ZENCİRKIRAN, Mehmet. (2003), "Küreselleşme: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1.

⁵¹Aranson, J.D. (2001), “The Communications and İnternet Revolution”,s.542.

⁵²AYDEMİR, Cahit ve Mehmet KAYA, (2007); “Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.6 S.20 s.260-282.

etkilerken aynı zamanda kamusal kurumların etkileşim yolunu temelden değiştirmekte yönetim süreçlerine ve toplumsal yapılara da etkide bulunmaktadır.

Küreselleşmeye yön veren en önemli iki gelişme iletişim ve bilgisayar teknolojileri, küresel bütünleşmeyi kolaylaştırmış ve geliştirmiştir. İletişim ve bilgisayar teknolojisiyle, zaman ve mekan kısıtlaması azalmıştır. Bilgi teknolojisi sayesinde insanlar, dünyanın bir ucunda yapılan sosyal bir faaliyeti izleyip onlara katılma imkanına sahip olmuştur. Bilgi akışının hızlanmasıyla insanlar, “küresel” konuları kendi konuları olarak algılayabilmekte ve kendi bölgesinin, ulusunun özelliklerini diğerlerinden ne kadar farklı olduğu gözlemini yapabilme şansına kavuşmaktadır.

Ekonomik açıdan yeni teknoloji değerlendirildiğinde, bireylerin özel tercihlerine uygun mal üretilmesi söz konusu olmuş standart ve kitlesel üretimden çok esnek ve çeşitli üretim gündeme gelmiştir. Bilgi akışı sayesinde şirketler, küresel bir pazarda hareket eder hale gelmiş rekabet ve pazarlama modelleri değişmiş, e-ticaret olgusu ortaya çıkmıştır.

İnsan ilişkilerinin yer aldığı normları derinlemesine değiştiren yerel, ulusal ve uluslararası toplumların birbirine bağlılığını sağlayan olgunun teknolojik gelişmeler olduğu söylenebilmektedir. İletişim ve teknoloji gelişiminin siyasi alanda da etkileri mevcuttur. Siyasi arenadaki karar vericiler, diplomatik gruplar ve gizli servisler gelişen iletişim ve bilgisayar teknolojisiyle çok geniş bilgi toplama imkanına kavuşmuştur. Devletleri ulusal ve ulus ötesi sınırlarda kontrol edilmesi güç bilgi akışıyla karşı karşıya bırakmıştır.

İletişim teknolojisinin kültürel alana yansımaları değerlendirildiğinde, insanlar inanılmaz boyutlarda iletişim özgürlüğüne ve imkanlarına sahip olmuştur. İnsanlar kendi duygu ve düşüncelerini, değer yargılarını, kültürlerini dünyanın öbür ucundaki insanlarla paylaşmaktadır. Bu paylaşım kültürlerarası etkileşimin yoğunlaşmasına ve tek tip küresel bir kültürün oluşmasına sebep olmaktadır. Neticede, iletişim ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler, ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal alanda değişimlerin yaşanmasına neden olurken ortaya çıkan etkileşim de küreselleşme sürecine yön vermektedir.

2.2.3. Siyasal Küreselleşme

Dünya ölçeğinde siyasi ilişkilerin gelişmesi, yaygınlaşması, siyasal konuların birbiriyle etkileşim içine girmesi ve bu süreçte devletlerarası ilişkilerin yeniden tanımlanması birey devlet ilişkilerindeki değişim ve dönüşüm durumu siyasal alanda küreselleşme olarak ifade edilmektedir.

Küreselleşme sürecinin uluslararası siyasal sistem üzerindeki etkilerini incelemek istendiğinde, sistemin baş aktörü olan ulus devletin bu süreçten nasıl etkilendiği ve nasıl bir dönüşüm geçirdiği bilinmelidir. Küreselleşme ve ulus devlet ilişkisi, devletin egemenliği, gücü, biçimi ve sorunları çözmedeki yeterliliği üzerine yoğunlaşmıştır. Ulaşım ve iletişim teknolojisinin gelişimiyle sermayenin dolaşımının rahat bir hal alması ve pazar şartlarının değişimi ile ulus devletin sınırları ve etkisi sorgulanır bir konuma gelmiştir.

Bilginin ve ekonomik unsurların ulus devletin kontrol edemeyeceği şekilde hareket kabiliyeti kazanması, devletin ekonomi politikalarını oluştururken hem ulus aşırı aktörlerle hem de ulus altı örgüt ve kurumlarla karar almak durumunda bırakmıştır. Her türlü bilginin insanlar ve her düzeydeki örgüt tarafından rahatça paylaşılması, hem dış hem de iç politikalarında egemenlik kayıpları yaşanmasına neden olmuştur. Ulusal egemenlik ulus devletten ulus üstü örgütlere doğru kayarken yerel yönetimler ve sivil toplumun da etki alanı olabildiğince genişlemiştir. Bireyler devletin verdiği hizmetleri sorgulamakta ve yepyeni taleplerde bulunmaktadır. Bu durum, kamusal hizmetlerin standartlarında artı yönde bir değişimi beraberinde getirmiştir.⁵³ Küreselleşme ile birlikte hızlanan demokratikleşme, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi kavramlar artık devletin tek elden karar almasını zorlaştırmaktadır.

Siyasal alanda yaşanan küreselleşme; devlet-toplum-birey arasındaki ilişki ve rollerin yeniden şekillendirmesini gerektirmekte, ulus devlet karşısında uluslar üstü

⁵³AL, Hamza. (2002); *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Bilimadamı Yayınları.

mekanizmalarla beraber sivil topluma yönelik inisiyatif kullanımında demokratikleşme ekseninde bir artışı beraberinde getirmektedir.⁵⁴

2.2.4. Sosyo-Kültürel Küreselleşme

Kültürel alandaki küreselleşmenin boyutu ekonomik ve siyasi alanda yaşanandan daha büyüktür.⁵⁵ Küreselleşmenin ekonomik alanda hissedilen etkileri yoğun olsa da insanların günlük yaşamlarında küreselleşmenin kültürel etkileri göze çarpmaktadır. Küreselleşme etkilediği yerlerdeki bireylerin çoğu için günlük yaşamı sürdürme biçimine farklı seçenekler getirmekte, anlamlandırmanın ve yorumlamanın bağlamını değiştirmektedir. Kısacası, küreselleşme hem günlük yaşamı sürdürme hem de yaşamın anlamını yorumlama biçimlerinde değişiklikleri içermektedir.⁵⁶

Kültürel küreselleşme, dünya üzerindeki kültürel akışların artmasını ve yaygınlaşmasını ifade etmektedir. Küresel süreçte kültürle ilgili iki farklı kültür akışı kabul edilmektedir. Birbirine eş zamanlı iki kültür akışından birincisi, farklılıkları homojenleştirerek kültürün bir bütün olarak akmasını sağlayan biçimdir. Bu kültür akışı küresel mekanın fethedilmesini içermektedir. İkincisi ise, farklılıkları koruyarak bütün kültürlerin yan yana akması biçimdir. Diğer bir ifadeyle farklı kültürlerin hiçbir müdahale olmaksızın yan yana akmasıdır.⁵⁷

Berger'e göre küreselleşmenin kültürel boyutu, dünya çapında iletişimdeki büyük artışların sonucudur.⁵⁸ Modern kitle iletişim araçlarıyla ülkelere has olan kültürler artık ulusal sınırları aşmakta ve kültürel bir boyut kazanarak yayılmaktadır. Dünyanın adeta global bir köy haline döndüğü çağımızda; küreselleşme ile yaygınlaşan benzer tüketim alışkanlıkları ve benzer değerler tüm dünyada benimsenmekte bu da sosyo-kültürel anlamda tek tipleşme, benzeşme sürecini oluşturmaktadır. Gelişmiş iletişim imkanları, kültürlerin karşılaşmasına ve yan yana akmasına olanak tanımakla birlikte küresel sürecin giderek yerel alanı kuşatması ile

⁵⁴ DEMİREL, Demokan, (2006); Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: "Etkin Devlet", Sayıştay Dergisi, Sayı 60.

⁵⁵ Tomlinson, J.,(2004), **Küreselleşme ve Kültür**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, S.39.

⁵⁶ Adıgüzel, M., (2011),a.g.e. s.131.

⁵⁷ Aslanoğlu, R.A., (1998), **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**, Bursa,Asa Yayınları, S.160'dan aktaran M. Karakaş (2006:69).

⁵⁸Peter BERGER, " Four Faces of Global Culture", **National Interest**, Vol 49, Fall-1997, s.23-49.

görüntüler ve sembollerle oluşan küresel kültür, gittikçe homojen bir yapıya bürünmektedir.⁵⁹ Kültürel küreselleşme, iletişim teknolojileri ve Batı'nın kültür endüstrilerinin dünya çapında pazarlanmasına yönetilen, öncelikle bir homojenleşme projesi olup Amerikan kitle kültürünün küresel ölçekte belirleyici olduğu, geleneksel farklılıkların ortadan kaldırıldığı bir süreçtir.⁶⁰

Fikirlerin, değerlerin ve bilginin çok uzaklara ulaşabilmesini anlatan sosyo-kültürel küreselleşme, sadece bireyleri etkilememekte aynı zamanda bireysel kimlikleri, kültürleri, politikayı ve boş zaman anlayışını da etkilemektedir. İletişim imkanlarındaki artış ve ulaşma kolaylığı ile insanların birçoğu kim olduklarını ve nerede yaşadıklarıyla ilgili olarak sorular sormakta ve fikir olarak değişimler yaşamaktadırlar. Bilgisayar teknolojisindeki gelişim ve internet kullanımı, küresel boyuttaki iletişim maliyetini düşürmüştür ve daha kolay bir hale getirmiştir. Bundan dolayı dünyada olup biten tüm değişimler, farklı kültür ve toplumlar tarafından algılanır olmuştur. Fikirlerin bu kadar kolay bir şekilde yayıldığı çağımızda, kültürel normlarda değişimlerin olması kaçınılmaz olarak değerlendirilmektedir.

Küreselleşmenin kültürel alandaki etkilerine bakıldığında farklı bakış açıları görülmektedir. Küreselleşmenin kültürel benzeşmeye sebep olduğunu ileri sürenler, iletişimdeki gelişmelerin bunda önemli rol oynadığını savunmakta ve bu benzerlikteki kasıtın “Amerikanlaşma” “Batılılaşma” olduğunu ileri sürmektedirler. Bu bakış açısından küreselleşme, Batı'nın tüketim kültürünün yaygınlaşmasıdır.⁶¹ Eleştirel yaklaşım içinde konuyu değerlendirenler, küreselleşmeyi dünyayı Batı'nın ekonomik, siyasal ve kültürel olarak tek tipleştirme çabası olarak görmektedirler. Erkal ise; kültürel küreselleşmenin iki boyutu olduğunu savunmaktadır. Birinci boyut, objelerin yaygınlaşmasıyken (giyim-kuşam, fast food, Coca-Cola, Mc

⁵⁹ Karakaş, M.,(2006), **Küreselleşme ve Türk Kimliği**, Ankara, Elips Kitap, s. 69.

⁶⁰ Osterhammel, J.ve Niels, P.P.,(2005), *Globalization a Short History*, Princeton University Press, U.K.

⁶¹J. Michael GREIG, a.g.m., s.231, Arjun APPADURAI, “Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy”, **The Global Transformations Reader** (Ed. D. Held- A. McGrew), Cambridge-Oxford, Polity Press, 2000, s.230-237.)

Donalds, İngilizce, ABD vb.), ikincisi değerlerin yaygınlaşmasıdır. Bu değerler ise daha çok ekonominin ve kültürün maddeci, faydacı değer ve hükümleridir.⁶²

Sosyo-kültürel küreselleşme ayrıca; özgürlük, insan hakları, demokrasi, terör, organize suçlarla mücadele, uyuşturucu, çevrenin korunması gibi tüm insanlığı ilgilendiren konuların küresel düzeyde bir platforma taşınmasını ifade etmektedir. Ancak bu taşınma süreci tek yönlü değildir. Kültürel küreselleşme sürecinde hem yerelin evrenselleşmesi hem de evrenselin yerelleşmesi söz konusudur.

Küreselleşme sürecinde tek tipleşmeye tepki olarak yerel farklılığın ve çeşitliliğin arttığını gözlemek mümkündür. Bu açıdan uygarlıkların, bölgelerin, ulus devletlerin içindeki halkların, devlet sınırlarını aşan halkların ve yerli halkların kendi tarihlerini, kimliklerini ve geleneklerini yeniden kurma ya da yeniden elde etmeye teşvik edildiği veya itildiği küresel bir trendin varlığından söz edilebilir.⁶³ Küreselleşme ve yerelleşme eş zamanlı gelişen süreçler olarak yerel kimlikler ve kültürler üzerinde güçlü etkiler oluşturmuştur. Bu güçlü etki yerel düzeyde yeni talepleri ortaya çıkarmış ve bu taleplerin ilk yansımaları da yerel yönetimlerde vuku bulmuştur.

2.3.Küreselleşme Kavramına Yönelik Farklı Yaklaşımlar

Küreselleşme birçok disiplini içinde barındıran karışık süreçlerin bir araya geldiği, çelişkili ve zıt etkilerin birlikte var olduğu bir kavram olduğu için küreselleşme ile ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. D. Held ve arkadaşları, küreselleşme ile ilgili yaklaşımları;⁶⁴

- Aşırı küreselleşmeciler (hiper-globalist)
- Şüpheciler (scepticals)
- Dönüşümcüler (transformationalist) olmak üzere üç ana grupta toplamışlardır.

⁶²ERKAL, Mustafa E. (2002); "Küreselleşmenin Tesirleri ve Ülkemize Yönelik Tehdit Unsurları", *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu*, 17-19 Ekim 2001, Bildiriler Kitabı, Fırat Üniversitesi Elazığ.

⁶³Bülent GÜNŞOY, **Küreselleşme: Bir Varoluş Çözümlemesi**, Bursa, Ekin Kitabevi, 2006, s.48-49.

⁶⁴Gangopadhyay, P. ve Manas, C. (Ed) (2005), **Economics of Globalization in Asia**, Ashgate, England, s.67.

2.3.1. Küreselleşmeyi Savunanlar (hiper-globalist)

Küreselleşmeyi savunanların görüşlerine göre; küreselleşme gerçek bir olgudur. Radikal küreselciler olarak da adlandırılan bu gruba göre, küresel kurumların artması ve güçlenmesi paralelinde ulus devletlerin etkinliği azalmış, iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile dünyada benzeşmeler artmıştır. Radikaller daha çok neo-liberalizmden ve postmodern toplum yaklaşımlarından ilham almaktadırlar. Temel görüşleri serbest piyasanın sorunları çözecek en iyi sistem olduğudur.⁶⁵ Küreselleşmenin etkileri tüm dünyada hissedilmektedir. Küreselleşmeyle birlikte giderek artan küresel karşılıklı bağlantılar, ulusal sınırları daha önemsiz bir hale getirmektedir. Ulaşım ve iletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmeler değişim ve dönüşümün hızlanmasını sağlarken aynı zamanda ulusal sınırların, kimliklerin, ekonomilerin, kültürlerin de etkilenmesini yaratmaktadır. Bu bağlamda ulusal ve yerel farklılardaki azalış görülürken özerklik, homojen küresel kültür ve ekonomi ortaya çıkmaktadır. Küreselleşmeyi savunanlar, küreselleşme kaynağı ne olursa olsun, hangi ülke, organizasyon, kişi fark etmez bu olgunun var olduğunu, etkilerini inkar etmenin mümkün olmadığını ve gelişim için küreselleşme olgusunu kabul etmek gerektiğini ileri sürmektedirler. Aksi takdirde küreselleşme olgusuna direnenlerin başarısız olacaklarını iddia etmektedirler.

Aşırı küreselleşmecilerin temsilcilerinden olan Japon yönetici Kenichi Ohmae'ye göre; bürokratların yapmaları icap eden şeyin kaçınılmaz olan neticeyi kabullenmek, hükümetin işlevini yitirdiği gerçeğini kabul etmek, onu yoldan çekmek ve mallar ve paranın piyasa güçlerine serbest dolaşımına izin vermek olduğunu savunmaktadır.⁶⁶

Küreselleşmeyi savunanlar, küreselleşmeyi ve etkilerini olumlu olarak nitelendirmektedirler. Küreselciler de bu noktada küreselleşmenin ekonomiye olan bu etkisinin yanı sıra insanların yaşam standartlarının, yaşam kalitesinin

⁶⁵ Şahin, K. ve Türkmenoğlu Köse, D., (2009), “**Küresel Mali Kriz Ulus-Devlet Tartışmaları Açısından Ne Anlama Geliyor**”, Türkiye Günlüğü, Sayı:98, S. 72-81, s.76.

⁶⁶ Adıgüzel, M.,(2011), a.g.e. s.86.

yükselmesinde, onların daha sık seyahat etme, internet kullanma imkanını yaşayarak toplumsal ilişkiler üzerinde de pozitif sonuçlar doğurduğunu düşünmektedirler.

Küreselleşmeyi savunanlara göre, sanayi medeniyetini bir ürünü olan ulus devlet, küreselleşme süreciyle birlikte önem kaybetmeye başlamıştır. Aşırı küreselciler arasında gelecekte küresel piyasaların ve küresel şirketlerin hakimiyeti ile ulus devletin tamamen işlevini yitireceğini ve ortadan kalkacağını savunanlar bulunmaktadır.

Küreselciler arasında, küreselleşme olgusuna olumlu ve olumsuz yaklaşanlar bulunmaktadır. Olumlu yaklaşanlar, uzun vadede yaşam standardının ve kalitesinin yükseleceği ekonomik büyümenin kesin gözüyle bakıldığı küresel bir piyasayı savunurken; olumsuz yaklaşım içinde olanlar, küreselleşmenin sadece küçük bir orta sınıf elite yarar sağlarken çoğu insan için olumsuzlukları içinde barındıran bir kavram olduğunu, küreselleşmenin dünyayı yaşam standartlarının yetersiz olduğu, sonradan görme insanların etrafta dolandıkları bir dünya haline getirdiğini iddia etmektedirler.

2.3.2. Şüpheciler (scepticals)

Küreselleşmeyi tam anlamıyla reddeden ve küreselleşmenin karşısında duran bu grup, küreselleşmeye şüpheyile yaklaşmaktadır. Şüpheciler, küreselleşmenin yeni bir olgu olmadığını ifade etmektedirler. Rugman'ın yanı sıra liberal ve muhafazakar olarak tanınan Hirst ve Thompson'un başını çektiği bir kolu "küreselleşme" kavramına meydan okumakta⁶⁷ bugünkü dünya ekonomisi "küresel" olmaktan çok "uluslararası" bir özellik taşıdığını ve kapitalizmin bir aşaması olduğunu savunmaktadır.⁶⁸ Kuşkucular dünya ekonomisinde duvarların kaldırılması yönündeki günümüzde yaşanan gelişmelerin, yüzyıl öncesine benzer bir duruma geri dönüşten başka bir şey olmadığını iddia etmektedirler. Kısacası, küreselleşmenin yeni bir süreç olduğunu kabul etmemektedirler.

⁶⁷ Holton, R.J., (2005), Making Globalization, Palgra ve Macmillon, New York, s. 31.

⁶⁸ Phillips, N., (Ed.) (2005) Globalizing International Political Economy Palgrave Macmillon, London, s.31.

Şüpheciler, neo-liberalizmin uygulama ve sonuçlarını eleştirmekte, devletin ekonomik alandaki gücünün sürmekte olduğunu ve süreceğini iddia etmektedirler. Kapitalizmin devletler olmadan işlemeyeceğini, uluslararası ekonomi ve çıkarların devletler aracılığı ile sürdürülebileceğini, devletin piyasaya müdahale edebilecek tek kurum olduğunu savunmaktadırlar.⁶⁹ Şüpheciler, küreselleşme sürecini kapitalizmle bağdaştırmaktadırlar. Küreselleşmeyi kapitalizmin günümüzdeki görünümü olduğunu düşünmektedirler. Bir başka deyişle küreselleşme, kapitalizmin diasporası yani onun dünyada dağılıp yayılması, esnemesi ve dünyayı kuşatmasıdır.⁷⁰ Bir başka perspektiften bakıldığında; küreselleşmeyi, emperyalizmin aldığı yeni biçim veya kapitalist sermaye birikiminin yeni bir aşaması olarak da tanımlamak mümkündür. Bu perspektif, küreselleşmeyi yeni bir olgu olmaktan çok yeni bir kavram olarak ele almaktadır. Örneğin Boratav, küreselleşmeyi, “bu yüzyılın başlarında terminolojiye girmiş olan emperyalizmin kendisi” olarak tanımlamaktadır. Boratav’a göre küreselleşme adı altında yeniden kavramsallaştırılması, emperyalizm olgusuna saygınlık kazandırma ve bu olgu karşısında çaresizlik ortamı oluşturma amacına yöneliktir.⁷¹ Küreselleşme karşıtları, ekonomik ve sosyal etkinliklerin büyük çoğunluğunun küresel nitelikten ziyade bölgesel olduğunu ifade etmektedirler. Bu anlamda AB’nin bölgeselleşmenin önemini gösteren bir örnek olduğunu belirtmektedirler.

Günümüzde küreselleşme içinde daha fazla yer alan ülkelerin hemen tamamı gelişmiş ülkelerdir. Bu unsur, esasen küreselleşmeye karşı yöneltilen eleştirilerin de odak noktasını oluşturmaktadır. Nitekim küreselleşmeye karşı yöneltilen eleştirilerin başında, bu ilişkiler sisteminin, zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul kıldığı gelmektedir. Şüpheciler, dünya ticaretinin yoğunluk kazandığı coğrafyaların gelişmiş

⁶⁹ Şahin, K. ve Türkenoğlu Köse, D., (2009), a.g.e. s.76.

⁷⁰ KIZILÇELİK, S. (2002) “Kapitalizmin Diasporası Olarak Küreselleşme”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı:6,Ocak.

⁷¹ AYDIN, M.K.(2000); “Neoliberal Dalga ya da Küreselleşme” *Bilgi* (2),13-26.

lkeler olduğu azgelişmiş ülkelerin ise, bu ekonomik entegrasyonda yer almadıklarını ifade etmektedirler.

Küreselleşmeye karşı çıkan bir başka grup, küreselleşmeye milli içerikli dürtülerle karşı çıkmaktadır. Küreselleşme sürecinin ulus devletin önemini azaltacağını, dış müdahalelere maruz bırakacağı düşüncesi milli devlet anlayışına sıkı sıkıya bağlı olan kişileri rahatsız etmektedir. Bu görüşün savunucuları küreselleşmenin devletlerin egemenliğini tehdit ettiğini, hepsini emperyalist devletlerin boyunduruğu altına soktuklarını, yerel değerleri, kimlikleri yok ettiğini, güçsüzleri ezdiğini, yoksul ve zengin arasındaki uçurumu büyüttüğünü, sadece çok uluslu şirketlerin fayda sağladığını, gezegenin ekolojisini düşünmeden zarar verdiğini ileri sürmektedirler.

şüphecilerin en fazla karşı çıktıkları bir diğer konu ise, kültürün küreselleşmesi gerçeğidir. Dünyadaki her bir yerin birbiriyle aynı olduğu, ulus kimliklerinin yitirildiği, homojenliğe karşı durmaktadırlar. Dünya sahnesinde her kentin kendi kültürel değerleriyle ayakta durması gerekliliğini ifade etmektedirler. Ancak küresel iletişim ve kültür akışlarının artması, dramatik bir Şekilde küreselleşme eşitsizliği de artırmaktadır. Küresel medya ve yapılar vasıtasıyla servis edilen ürünlerin yayılması, ulus devletin gücünü zayıflatmaktadır. Bununla beraber şüpheciler, küreselleşme sürecinin ekonomik ya da teknolojik gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan bir olgu olmaktan çok, bir ideolojik tutum olduğunu da ileri sürmektedirler.⁷²

2.3.3. Dönüşümcüler (transformationalist)

Dönüşümcüler aşırı küreselleşmecilerin ulus devletin sonunun geldiği ve şüphecilerin küreselleşme karşıtı olarak hiçbir Şeyin değişmediği görüşlerini kabul etmemektedirler. Genel olarak küreselleşmeyi kabul eden dönüşümcüler, sürecin düzene sokulması gerektiğinde birleşmektedirler. Dönüşümcülere göre küreselleşme,

⁷² HABLEMİTOğLU, ř. (2004); "*Küreselleşme Düşlerden Gerçekleri*", Toplumsal Dönüşüm Yayınları, Ankara.

“modern toplulukları ve dünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı, sosyal, siyasal ve ekonomik değişmelerin arkasındaki ana siyasal güç”tür.⁷³

Dönüşümcüler, küreselleşmeyi modern toplumları ve dünya düzenini yeniden şekillendiren yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik değişmelerin arkasındaki temel siyasal güç olarak görmektedir. Dönüşümcüler, ulusal hükümetlerin otoritelerini ve güçlerini yeniden yapılandırıldığını kabul ettiği halde, hem aşırı küreselleşmecilerin” egemen ulus devletin sonunun geldiği” iddialarını, hem de küreselleşme karşıtı kuşucuların “hiçbir şey değişmedi” tezini reddetmektedirler.⁷⁴ Dönüşümcülere göre, dünyada yaşanan yoğun bütünleşme ve artan karşılıklı bağımlılıktaki yeni biçimler uluslararası ekonomik sistemde hızlı bir ilerlemeye neden olmaktadır. Bahsi geçen bu durum ulusal ekonomik politika oluşturma sürecine engel olmanın yanı sıra uluslararası kamu politikalarının yönetilmesini de zora sokmaktadır.

Dönüşümcüler küreselleşmeyi; ekonomik faaliyetlerin, teknolojinin, yönetim ve iletişim alanlarının birbiriyle olan yakın ve ilintili ilişkilerinin bir neticesi olarak değerlendirilmektedir. Sınırların kalktığı küresel dünyada var olan ticari ilişkiler, yatırımlar, göçler, kültürel değişim ve çevresel etkenler bütün dünyayı global sistem içine yerleştirmektedir. Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde aslında tüm toplumlarda bir dönüşüm yaşandığı aşıkardır. Dönüşümcülere göre küreselleşme sonuçları çok da tahmin edilir olmayan karmaşık bir süreçtir. Bu karmaşık süreçte dönüşümcülerden Kabrin’e göre; günümüzde yaşanan küreselleşme ve bütünleşme bir yüzyıl öncekilere işlev, yapı ve nitelik olarak farklılıklar göstermekte olup ön plana çıkan özellikler aşağıdaki gibi özetlenmektedir:⁷⁵

- Ulusal ekonomiler arasında ticaret, doğrudan yatırım ve sermaye akımları yönünden daha derin ve geniş entegrasyonlar,

⁷³ Bozkurt, V., (2001), “Küreselleşme , Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar İçinde Küreselleşmenin İnsani Yüzü”, İstanbul, Alfa Yayınları, s.21-23.

⁷⁴ Mehmet Kaya, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2009), 1-16.

⁷⁵ Kobrin, S.J.,(1999), “Development After Industrialization: Poor Countries on Electronically Integrated Global Economy”, pp:1-30, s.8’den aktaran, Berna Balcı İZGİ ve Aslı ÖZPOLAT (2008); “Küreselleşen Devletin Değişen Rolü ve Sanayileşme Üzerine Tartışmalar”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.7(2):229-240,s.231-232.

- Uluslararası sermaye pazarlarının hız, otonomi ve ölçeğinin büyümesi,
- Birçok stratejik ve önde giden sektörde çok yüksek maliyet, risk ve teknoloji karmaşası,
- Bireyler, firmalar ve pazarlar arasındaki elektronik entegrasyon ve bilgi işlem süreci sonucunda üretim ve hizmet arasındaki farkın ortadan kalkması,
- Buna bağlı olarak ekonominin dijitalleşmesi, coğrafi düzeyden siber düzeye doğru bir hareket,
- Dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen yalın bir olaydan anında haberdar olunabilmesi.

2.4. Yerel Yönetim, Yerelleşme Kavramları ve Gelişimleri

Küreselleşme kavramı, özellikleri, farklı alanlardaki etkileri ve küreselleşmeye olan yaklaşımlar ele alındıktan sonra, küreselleşme sürecinde yerelleşmenin ve yerel yönetimlerin daha iyi anlaşılması için yerel yönetim ve yerelleşme kavramları ve gelişimleri üzerinde durmak oldukça önemlidir.

2.4.1. Yerel Yönetim Kavramı ve Ortaya Çıkışı

Yerel yönetim ya da mahalli idare, merkezi yönetimin dışında yerel topluluğun ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturulan karar organlarını doğrudan halkın seçtiği, yasaların ortaya koyduğu görev ve yetkilere sahip öz geliri, bütçesi ve personeli olan demokratik ve özerk bir yönetim kademesi kamusal bir örgütlenme modeli olarak tanımlanmaktadır.⁷⁶ Yerel yönetimler belirli amaçlara ulaşmak, belirli ihtiyaçlara cevap vermek üzere, toplumların tarihsel gelişimine paralel olarak ortaya çıkmış olan birimlerdir.⁷⁷

Yerel yönetim tanımlarından yola çıkarak yerel yönetim birimlerinin oluşma nedenlerini üç faktörde özetlemek mümkündür. Birincisi insanların kamusal mal üretme ve tüketebilme özgürlüğüne olanak vermesidir. İkincisi kamu hizmetlerinin

⁷⁶Turgay ERGUN, Ömer BOZKURT, Seriya SEZEN, **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, Ankara, TODAİE Yay., 1998, s.258, Ahmet ULUSOY, Tekin AKDEMİR, **Mahalli İdareler: Teori-Uygulama-Maliye**,2.Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2004, s.19-20.

⁷⁷Ruşen KELEŞ, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, s.23.

tümünün merkezden sağlanması ekonomik ve pratik olmadığı gerçeğinden yola çıkarak daha etkin olma isteğidir. Kamu hizmetlerinin sunumunda hem ekonominin hem de üretilen hizmetin yerel taleplerle uyumluluğu sağlanmalıdır. Üçüncü ve son faktör ise, demokrasi olarak ifade edilebilir. Yerel yönetimler katılımın gerçekleşmesi açısından oldukça elverişli birimler olarak görülmektedir. Yerel yönetim birimleri vasıtasıyla katılımcılık büyük oranda sağlanmaktadır.

Yerel yönetimler demokrasi ile birlikte akıllara gelmekte ve temelleri 'komün' yönetimlere dayanmaktadır. Komünler ortaya çıktıklarında demokrasi hücreleri olarak anılmışlar ve buldukları dönemin iktidarlarına karşı özgürlüğün, eşitliğin, katılımın kısacası kendi kendini yönetmenin örneği olmuşlardır.⁷⁸ Yerel yönetimlerin ortaya çıkışını devletin ortaya çıkışıyla incelemek gereklidir. Günümüzdeki anlamı ile yerel yönetimler, 19. yüzyılın ortalarına doğru devlet içinde ayrı bir hukuki kimlik kazanmıştır. Yerel yönetimin ortaya çıkışında etkili olan faktörler, yerel koşullardaki farklılık, merkezi yönetime olan mekansal uzaklık, halkın yönetime katılma isteği, halka daha iyi hizmet sunma gibi istek ve sorunlardır.

Günümüzde yerel yönetimler ülkelerin yönetim yapıları içinde oldukça önemli bir yere sahiptir ve gün geçtikçe bu önem güçlenerek yol almaktadır. Çünkü bu önemin temelinde insanların gerçek demokrasiye duydukları özlem ve ona kavuşma istekleri yatmaktadır.

2.4.2.Yerelleşme Kavramı ve Yerelleşmeye Yönelik Farklı Yaklaşımlar

Küreselleşme süreciyle birlikte birçok alanda değişim ve dönüşüm yaşanmış, yaşanmaktadır. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler de ister istemez yaşanan bu değişim ve dönüşümün içinde yer almaktadır. Yerel yönetimlerin değişim ve dönüşümlerinde etkili olan bir diğer kavram ise, yerelleşmedir. Bu açıdan yerelleşme kavramı her yönüyle incelenmelidir.

⁷⁸Kemal GÖRMEZ, *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, s.12.

2.4.2.1.Yerinden Yönetim (Adem-i Merkeziyet) Kavramı

Küreselleşme sürecinde yerel yönetimleri etkileyen değişimlerin anlaşılması için yerinden yönetim kavramının açıklanması oldukça önemlidir. Yerinden yönetim, “kamu hizmetlerinin yönetiminin, merkezi yönetimden ayrı özerk kamu hukuku tüzel kişilerine verilmesi” anlamına gelmektedir.⁷⁹ Yerinden yönetim çok boyutlu bir kavramdır. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesinden federalizme, özelleştirmeden yönetişime kadar⁸⁰ birçok anlamı içinde barındırmaktadır.

Yerinden yönetim merkeziyete bağlı bir kavramdır. Bu yüzden yerinden yönetimden bahsedilmesi için belirli ölçülerde merkeziyetin bulunması gerekmektedir. Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde yerinden yönetim “devletin merkezi denetimini koruyarak, kamu hukuku tüzel kişiliğine sahip ve kendi işlerini idare etme özerkliğiyle donatılmış kurumlara birtakım kamu görev ve yetkilerini aktarması” anlamına gelmektedir.⁸¹

Günümüzde yerinden yönetim kavramı anlam genişlemesine uğrayarak “yerelleşme” kavramı ile ifade edilir olmuştur. Merkezi yönetimden yerel yönetimlere, hükümet dışı örgütlenmelere, derneklere, sivil toplum kuruluşları gibi örgütlenmelere yetki devrini kapsayan ve küreselleşmeyi bütünleyen bir kavram olarak “yerelleşme” yi görmek mümkündür.

2.4.2.2.Yerelleşmenin Tanımı

Küreselleşmeyle birlikte en çok karşılaşılan kavram “yerelleşme” kavramıdır. Bu yüzden küreselleşme sürecinin anlaşılması ve yaşanan değişim, dönüşümün iyi bir şekilde analiz edilmesi için, küreselleşme ile yerelleşme ilişkisinin nasıl biçimlendiği, yerel yönetimler üzerindeki etkileri önem kazanmaktadır. Bu bağlamda yerelleşmenin kavramsal çerçevesinin oluşturulması oldukça önemlidir.

⁷⁹Nuri TORTOP-Eyüp İSBİR-Burhan AYKAÇ, **Yönetim Bilimi**, Ankara, Yargı Yayınları, 1993,s.97.

⁸⁰Ayşegül MENGİ, Nesrin ALGAN, **Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında BölgeselSürdürülebilir Gelişme**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2003, s.153.

⁸¹Atilla NALBANT, **Üniter Devlet Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997, s.38-39.

Günümüzde dünya bir taraftan küreselleşme eğilimini yaşarken bir yandan da yerelleşmeyi yaşamaktadır. Birçok ülkede yerelleşme politikaları, çeşitli yollarla uygulanmaktadır. Bu uygulamaların en bariz hissedildiği alanlar yerel yönetimler olmaktadır. Yerelleşme, “yönetim yapısının aşırı merkezîyetçi bir yapıdan kurtulması, bölgesel ya da yerel faaliyetlerin yerinden yönetilmesi ve yerel toplumların özerk, demokratik, saydam, verimli bir yönetime hakim olabilmesi için 20. yüzyılın ikinci yarısında giderek güçlenen eğilimleri yansıtan bir kavram olarak gelişmiştir.”⁸²

Yerelleşme; karar verme gücünün, sorumlulukların ve kaynakların denetiminin yerele devredildiği bir yaklaşımdır. Yerelleşme demokratik yerel yönetimle uyumlu bir süreç olarak temel bir mekanizma olarak görülmekte ve ulus devlet tarafından kamu sektörünün meşruluğunu, açıklığını ve hesap verebilirliğini arttırmak için kullanılmaktadır. Böylece etkin yönetim ve hizmet sunumuna katkıda bulunulmak istenmektedir.⁸³

Yerelleşme tartışmaları farklı düşüncelerle yaşanmaktadır. Bu tartışmaların temelinde yatan düşünce, yerel yönetimlerin vatandaşa daha yakın olduğu, onların ihtiyaç ve isteklerini daha iyi bildiği ve bundan dolayı hizmetlerin daha etkin sunulacağıdır. Modern anlamda yerelleşme, merkezi yönetimin elindeki planlama, karar verme ve kaynak oluşturma gibi birtakım görev ve yetkilerini, taşra kuruluşlarına, yerel yönetimlere, yarı özerk kamu kuruluşlarına, meslek kuruluşlarına ve idarenin dışındaki gönüllü kuruluşlara aktarılması süreci olarak ifade edilmektedir.

2.4.2.3.Yerelleşmeye Yönelik Farklı Yaklaşımlar

Yerelleşme olgusunun anlaşılması için yerelleşmeye olan farklı bakış açılarının ve yaklaşımlarının incelenmesi oldukça önemlidir. Yerelleşmeye dair farklı yaklaşımlar bazı başlıklar halinde ele alınmaktadır.

⁸²Cevat GERAY, “Kentleşme Sorunlarının Çözümü Açısından Küreselleşme, Özelleştirme, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.10, S.4, Ekim-2001, s.8.

⁸³Robertson WORK, “Decentralization, Governance and Sustainable Regional Development”, (Ed. Walter STOHR), *New Regional Development Paradigms Vol:3 Decentralization, Governance&The New Planning For Local-Level Development*, Westport, CT, USA Greenwood Publishing Group, 2001, s.23.

2.4.2.3.1.Küre-Yerelleşme (Küresel ve Yerelin İççeliği)

Küre-yerelleşme kavramı, adında anlaşılacağı gibi küreselleşme ve yerelleşmenin iççeliğini ve tamamlayıcılığını anlatmak üzere kullanılmaktadır. Küreselleşme ve yerelleşme sürecine bakıldığında sanki birbiriyle çelişkili bir ilişki içindeymiş gibi görünmektedir. Fakat küreselleşme ile yerel, dönüşüme uğrarken; yerelleşme de küreselleşmenin dönüşüm yaşamasına etkide bulunmaktadır.

Küre-yerelleşme (glokalizasyon), “uluslararası ilişkilerde global gerçeklerden hareket ederek global düşünmeyi, otarşizm yerine dışa açılmayı, dünya ekonomisi ile bütünleşmeyi; ülke içinde ise merkezi yönetim kanalıyla ekonomi ve siyaseti yönlendirme yerine yerel yönetimleri daha fazla güçlendirmeyi”⁸⁴ ifade etmektedir.

Eş zamanlı süreçler olarak gelişen küreselleşme ve yerelleşme mekansal olarak bakıldığında ulus-devleti etkilemektedir. Küreselleşme ve yerelleşme süreci ile birlikte daha çok gözlemlenebilen merkezden yerele yetki devri en fazla yerel yönetimler üzerinde etki bırakmaktadır. Yerel yönetimlerin ekonomik, kültürel ve sosyal alanlardaki görev ve sorumluluklarında önemli değişim ve dönüşüm yaşanmasına neden olmaktadır.

2.4.2.3.2.Yerel Yönetimleri Güçlendirme Aracı Olarak Yerelleşme

Yerel yönetimleri güçlendirme politikalarının en önemli yollarından biri yerelleşme olarak görülmektedir. Yerelleşme ile birlikte merkezi yönetimin hizmet yükü azalmakta ve buna bağlı olarak yerel yönetimler güçlenmektedirler.⁸⁵ Kamu hizmetlerinin merkezden yürütülmesinin çok etkili olmayacağı düşünülerek halka yakınlık açısından kamu hizmetlerinde halkın istek ve beklentilerinin yerine getirilmesinde yerel yönetimlerin daha etkili olacağı kabul edilmektedir.

⁸⁴Coşkun Can AKTAN, “Globalleşme, Bölgeselleşme ve Yerelleşme”, (Erişim) <http://www.dtm.gov.tr/ead/DERGI/tem98/global.htm> 26.12.2012

⁸⁵Bilal ERYILMAZ, “Küreselleşen Dünyada Yerel Yönetimlerin Yeri”, s.90.

Yerelleşme politikalarıyla birlikte; yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yerel yönetimler üzerindeki, merkezi yönetim denetiminin asgari orana indirilmesi, özerkliğin artırılması gibi konularda önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Yerel düzeyde oluşturulan politikalar, ülke çapındaki politikaları daha fazla etkilemeye başlamıştır.

Günümüz toplumunda küreselleşme ve yerelleşme eş zamanlı olarak yaşanmaktadır. İlk bakışta birbiriyle çelişir gözüken bu iki yönlü gelişme süreci bağlamında küreselleşme, geleneksel ulus devlet kavramını ve ulus devletler arasındaki uluslararası ilişkilerin yapısını dönüştürmektedir. Buna karşılık yerelleşme süreci ise, küreselleşme sürecinin kendi bünyesinde taşıdığı tek düze ve merkeziyetçi yapılanmaya karşı tarihsel, kültürel ve fiziksel yerel kimlikleri yeniden üretmek ve birbirine eklemeyerek daha insani ve yaşanabilir bir dünyanın oluşumuna katkıda bulunmaktadır.⁸⁶ Bu noktada yerelliğin önem kazanmasıyla yerel demokrasi ve yerel yönetimler daha çok öne çıkmaktadırlar.

2.4.2.3.3. Merkezi Yönetimden Yerel Yönetimlere Yetki Devri Olarak Yerelleşme

Kamu hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde halka sunulmasında hem merkezi yönetim hem de yerel yönetim sorumluluk sahibidir. Fakat merkezi yönetimlerin sahip oldukları şu anki yapıyla hizmetlerin sunumunda etkili olamayacağı ve bundan dolayı yetkilerinin bazılarını yerel yönetimlere devretmesi gerektiğini savunanlar bulunmaktadır. Yetki devri genel olarak yönetimler arası hizmet ve gelir bölüşümü olarak ifade edilmektedir.

Merkezi yönetimden yerel yönetimlere yetki devri, yerel özerkliğin artmasına neden olmaktadır. Böylece yerel kararlardan etkilenen insanlara daha yakın olan yönetim etkinliği beklentileriyle demokrasi beklentisi de artmaktadır. Bununla siyasal eğitim ve yerel liderliğin gelişmesi, toplumsal uyumun ve bütünleşmenin gelişmesi, siyasal katılımın artması ve merkezi odaklanmanın azalması, hesap

⁸⁶Sadun EMREALP, **Yerel Yönetim ve Bilgi Teknolojisi**, İstanbul, IULA-EMME Yayını, 1994,s.1.

verebilme yeteneğinde artış, daha iyi örgütsel koordinasyon, program sorumluluğunun daha alt düzeyde olmasıyla daha fazla personel motivasyonudur.⁸⁷ Yetki devrinin en önemli amaçlarından biri de, karar verme sürecine vatandaşın katılımını sağlayarak uygulanacak yeni politikalarda etkinliğin artmasını sağlamaktır.⁸⁸ Bu anlamda yetki devrinin temelinde hizmette halka yakınlık ve yönetim anlayışı bulunmaktadır.

⁸⁷Robert AGRANOFF, "Autonomy, Devolution and Intergovernmental Relations", **Regional and Federal Studies**, Vol.14, No.1, Spring 2004, s.29.

⁸⁸OECD, **Devolution and Globalization**, s.16.

BÖLÜM II

3.KÜRESELLEŞME SÜRECİNİN YEREL YÖNETİMLERE ETKİLERİ VE BU BAĞLAMDA YEREL YÖNETİMLERDE ORTAYA ÇIKAN YENİ EĞİLİMLER

3.1. Küreselleşmenin Ulus Devlet Üzerindeki Etkileri

Küreselleşme olgusu; ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel ve teknolojik alanlarda özellikle son yıllarda etkisini süratle artıran önemli bir gelişme olmuştur. Dünyadaki her ülke, bölge her türlü iş sahası ve farklı disiplinler, özetle insanla alakalı her şey şekil değiştirir bir konuma gelmiştir. Bu süreçte hiç şüphesiz en çok dikkat edilmesi gereken değişim, ulus devlet ve ulus devletin egemenliğinde yaşanan değişimlerdir.

Küreselleşme ve ulus devlet etkileşimi söz konusu olduğunda genellikle küreselleşme sürecinin ulus devleti zayıflattığı iddia edilmektedir. Artık ulus devletlerin dünyadan bağımsız bir şekilde politika inşa etmesi olanaksız bir hal aldığı görüşü bulunmaktadır. Ulus devletin politika inşa etme sürecinde ortaya çıkan ve ulus devletin egemenliğini tehdit eden üç gelişmeden bahsetmek mümkündür. Çok uluslu şirketler, küresel sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar, dünya sahnesinde öne çıktıkça uluslararası politikalarda çok seslilik ve taraflılık yaşanması söz konusu olmaktadır. Bu nedenle ulus devletin kendi sınırları içinde ve başka yerlerde kendine has düzeni sürdürmesi zorlaşmaktadır. Küresel piyasa ve medya; çok uluslu şirketler, küresel sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar tarafından etkili ve yaygın bir şekilde kullanılarak ulus devlet içindeki bireyle birebir temas kurulup etkileşim yaşanmaktadır. Bu durumda ulus devletin kendi düzenleyici niteliklerinde azalış yaşanmaktadır.

Küreselleşme sürecinde ulus devletin gücünde belli bir azalma görülse de ulus devlet varlığını, hem kendi içinde hem de uluslararası arenada güç paylaşımına giderek devam ettireceği kabul edilmektedir. Küreselleşme sürecinin ulus devlet üzerindeki

etkilerine baktığımızda öncelikle egemenlik anlayışındaki dönüşüm ve ulus devletin yapı ve işlevindeki dönüşüm ele alınarak çalışılmaktadır.

3.1.1.Ulus Devletin Egemenlik Anlayışındaki Dönüşüm

Ulus devlet, ortak değerler etrafında toplanan ve ulusal politikalarla şekillenen siyasi bir çerçevede yaşayan ve fikir beyan eden milletlerin bir arada yaşadığı siyasi bir düzen olarak ifade edilmektedir.⁸⁹ Ulus devlet içinde egemenlik anlayışı mutlak, bölünmez, sınırsız ve devredilmez olarak tanımlanmaktadır. Ulus kavramı bir siyasi aktör olarak ulus devletin kendini meşrulaştırmada ve egemenlik gücünün temelini oluşturmada kullandığı bir kavramdır.⁹⁰ Ulus devlet, kendi egemenliği altındaki alanları, sınırlar vasıtasıyla diğer egemen ülke topraklarından ayırmaktadır ve bu alan içinde herhangi bir başka egemenlik kaynağı veya unsuru kabul etmemektedir.⁹¹

Küreselleşmenin ekonomik alanda hissettirdiği etkiler, pazarların küreselleşmesini ve uluslar üstü ekonomik bir sistemin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler ve yeni dünya düzeniyle birlikte devlet politikası kavramı da farklı ölçekte tanımlanır hale gelmiştir. Piyasaların küreselleştiği çağımızda devletin kendi siyasi sınırları dahilinde kalarak küresel ekonominin dışında hareket etmesi ve tanımlanması olanaksızlaşmıştır. Küresel entegrasyonun genişlemesi, dünya ekonomisinin yapısının farklılaşması, siyasi ve ekonomik aktörlerin değişmesi gibi gelişmelerle birlikte artık günümüzde ulus devletin bağımsız politikalar inşa etme olanağı hemen hemen yok denecek ölçüde azalmıştır.⁹² Küreselleşme sürecinde ulus devletin gücünün azalmasında etkili olan gelişmeler beş temel noktada olmaktadır.⁹³

⁸⁹Özyakışır, Deniz (2006), “Ulus-Devlet ve Milli Egemenlik Bağlamında Teorik Bir Küreselleşme Eleştirisi”, Jeopolitik Dergisi, Ağustos 2006, Yıl: 5, Sayı:31

⁹⁰Esgin, Ali (2001), “Ulus-Devlet ve Küreselleşmeye İlişkin Bazı Tartışmalar”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, Cilt: 25, No: 2.

⁹¹Bağçe, H. Emre (1999), “Küreselleşme, Devlet ve Demokrasi”, Amme İdaresi Dergisi, Sayı 32.

⁹²Das, Dilip (2002), “Globalization: A Guide for the Concerned Policymaker”, CSGR Working Paper No. 91/02, January.

⁹³James FULCHER, “Globalization, The Nation-State and Global Society”, *The Sociological Review*, Vol.48, No.4, November-2000, s.523-524.

1. Uluslararası hukuk ve organizasyonların artması ulusal egemenliğin kaybına yol açmıştır.
2. Küresel ekonomik bütünleşme, ekonominin ulusal kontrolünü güçleştirmekte, ulusal yönetimlerin faaliyetlerini sınırlandırmakta ve devleti zayıflatmaktadır.
3. Ulusal yönetimlere, ulus üstü toplumsal ve dinsel hareketler tarafından aşağıdan bir meydan okuma söz konusudur.
4. Küresel iletişimin gelişmesi, devletin kendi sınırlarındaki güvenliği bile sağlamasını zorlaştırmaktadır.
5. Ulusal bütünlük, etnik ve dinsel farklılıklar tarafından toplulukların devletten özerklik talepleri parçalanmaya yol açmaktadır.

Bu bahsedilen gelişmeler, ulus devletlerin yönetim kapasitelerini yitirdikleri ve ulusal düzeyin önceliğini küresel düzeye teslim ettiği, bıraktığı gibi algının oluşmasına yol açmıştır.

Ulus devletin egemenliğinin en belirgin özelliklerinden birisi, kendi sınırları içindeki ekonomik politikaları inşa etme ve bu politikaları yönetme gücüdür. Fakat küreselleşme süreciyle beraber ulus devletlerin bahsedilen bu gücünde belirgin oranda bir azalış görülmektedir. Teknoloji ve iletişim imkanlarının hızla geliştiği günümüzde, ulus devletler para unsurunu denetleme konusunda sıkıntılar yaşamakta ve zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Küreselleşen piyasa şartlarında, paranın ve sermaye dolaşımının kontrolünü sağlamak ulus devletin yetkisini aşmaktadır.

Ulus devletin klasik egemenlik anlayışının değişmesinde etkili olan bir diğer gelişme insan hakları konusudur. İnsan hakları konusunda yaşanan gelişmeler, uluslararası sistemin yeniden düzenlenmesinde önemli bir adım olmuş ve bu durum ulusal iktidarların zayıflaması konusunda belirleyici bir faktör olmuştur.

Ulus devletin geleneksel egemenlik anlayışındaki bu değişimin sebebi olarak yalnızca ekonomik anlamda değişiklik yaratan büyük şirketler, çok uluslu şirketler ya da gelişen iletişim teknolojisi düşünülmemelidir. Aynı zamanda küresel düzeyde uluslararası kurumların ve anlaşmaların rolünün de artması çok önemli bir unsurdur. Bunun anlamı ise; küresel boyutta etkili olan çevre kirliliği, organize suçlar, silah kaçakçılığı, gelişmiş teknolojinin yarattığı güvenlik sorunları, salgın hastalıklar,

göçler gibi sorunların üstesinden ancak küresel ölçekte varlıkları söz konusu olan uluslararası kuruluşlar ve anlaşmalar vasıtasıyla gelinebileceği gerçeğidir.

3.1.2. Ulus Devletin Yapısında ve İşlevlerinde Dönüşüm

Ulus devlet yapısının neden değişmekte olduğuna dair tartışmalarda öne çıkan iki gerekçe bulunmaktadır. Bunlardan biri, ulusun niteliğinin değişmiş olması diğeri ise; devlet niteliğinin değişmesidir. Küreselleşme süreci devleti soyut noktalara taşımıştır. Küreselleşmenin ulus devletin dört önemli yanını zayıflattığı iddia edilmektedir. Bunlar; yetkileri, şekli, özerkliği ve meşruiyetidir.⁹⁴

Küreselleşme ile birlikte, ulus devletin sadece yetki alanı ile ilgili daralmalar söz konusu değildir. Aynı zamanda ulus devlet şekil olarak da değişiklik yaşamaktadır. Uluslararası kuruluşların ve örgütlerin sayısındaki hızlı artış, ulus devletin ister istemez onlarla yoğun ilişkiler yaşamasına neden olmaktadır. Küresel anlamda sorun teşkil eden konularda, ulus devletin kendi politikasını oluşturup uygulaması çok da mantıklı değildir. Bu konuların çözümü, uluslararası yaklaşımla mümkün olur düşüncesi devletin yapı olarak dönüşüm yaşamasına sebep olmaktadır. Bu doğrultuda değerlendirildiğinde ulus devlet bazı sorunlar açısından işleri verimli ve etkili yapamayacak kadar küçük, bazı sorunlar için ise küçüktür. Bu bağlamda, “ulus devletin yetkilerinin bir kısmı günümüzde uluslararası örgütlere, bir kısmı ise yerel yönetim birimlerine terk edilecektir. Her iki gelişme de demokrasinin yaygınlaştırılması ve katılımcı demokrasinin desteklediği uygulanabilir somut kurumlar ve kuralları gerektirmektedir”⁹⁵

Ulus devletin yapı ve işlevlerindeki dönüşüm, kuşkusuz ulus devletin yetki ve faaliyet alanlarındaki daralma ve küçülmeyi ifade etmektedir. Ulus devletin yetkilerinin zaafa uğraması, kurumsal yapılanmalarının değişmesi ve devlet

⁹⁴Ömer KÖSE, “Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşü”, **Sayıştay Dergisi**, S.49, Nisan-Haziran-2003, s.22.

⁹⁵Zerrin Toprak, “Küreselleşmede Yönetimin Etkisi”, **Türk İdare Dergisi**, Y.67, S.409, Aralık-1995, s. 44.

özerkliğinin zayıflamasının doğal sonucu ise, ulus devletin yetki ve meşruiyet kaybına uğraması, hükümetlerin etkisini kaybetmiş olmalarıdır.⁹⁶

Ulus devletin dönüşümünde en önemli unsur, piyasaların küreselleşmesidir. Dünya ekonomisinin küreselleşmesi, devletin özerkliğini tehdit etmektedir. Üretilen ürünün ve sermayenin rahatça ve çok ucuza başka ülkeye aktarılması, dünyanın daha küresel bir piyasa haline gelmesine neden olmaktadır. Ulusların birbirlerine olan karşılıklı bağımlılıkları ve ulus devletin geleneksel egemenlik anlayışını tehdit eden çok uluslu şirketlerin varlığı, ulusları ekonomik yönden dışa bağımlı bir konuma getirmektedir. Ekonomik alanda kontrolü elinden kaçıran ulus devletin yapı ve işlevlerinde, önemli değişim ve dönüşümler meydana gelmektedir. Küreselleşme ile birlikte, devletin yürüttüğü kamu hizmeti faaliyetlerinde de değişimler yaşanmaktadır. Eğitim, sağlık, istihdam, yatırım gibi hizmetlerin kamuda özel alana devredildiği görülmektedir. Bu da, özel şirketlerin ekonomide önemli yer edinmelerine neden olmaktadır.

Yetki ve etkisini kaybeden ulus devletin az gelişmiş ülkelerdeki yansımaları olumsuz olarak nitelendirilebilir. Az gelişmiş ülkelerdeki ekonomik anlamdaki şirketleşmelerin, sosyal ve siyasi anlamda da sivil örgütlenmelerin yetersizliği nedeniyle küreselleşmenin yarattığı krizler ve belirsizliklerde ulus devlete gereksinimler daha fazla söz konusu olmaktadır.⁹⁷

Küreselleşme süreci ile birlikte, ulus devletin güç kaybına uğradığı kabul edilen bir gerçekliktir. Ancak yine de ulus devletin varlığı, günümüz dünyasında merkezi ve önemli olup hem toplumsal hem de kültürel kimliğin oluşumu için vazgeçilmezdir. Ulus devlet işlevleri itibariyle arzu edilmeyen bir konuma düşse bile, siyasal ve toplumsal örgütlenmenin kültürel ve psikolojik olarak varlığını sürdürebilmesi açısından hala önemlidir.⁹⁸ Ulus devlet varlığını, hem kendi

⁹⁶Ömer KÖSE, “Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü”, s.23.

⁹⁷Feyzullah EROĞLU, “Küreselleşmenin Üç Temel Boyutu ve Direnme Stratejileri”, **Türk Yurdu**, Mayıs-2003, s. 39.

⁹⁸NEWMAN, Christopher; “ Realizm: Küreselleşme ve Bağımsız Devlet”, çev. Muammer Türker, **Türkiye Günlüğü**, S.64, K1ş-2001, ss.80-87.

sınırlarında hem de dışarıda oluşturacağı güç paylaşımı ve işbirliğiyle devam ettireceği iddia edilmektedir.

3.2. Küreselleşmenin Yerel Yönetimlere Etkileri

Küreselleşme süreci ile birlikte, ulaşım ve iletişim teknolojilerinde yaşanan adeta dünyayı global bir köy haline dönüştüren hızlı gelişmeler ve uluslararası örgütlerin etkinliği, evrensel değerleri öne çıkarırken aynı zamanda yerel değerlerin toplum tarafından benimsenmesine ve önem kazanmasına sebep olmaktadır. Küreselleşme ve yerelleşme süreçleri her ne kadar birbiriyle çelişiyormuş gibi dursa da aslında eş zamanlı yaşanan süreçler olarak meydana gelmektedirler.

Küreselleşme süreci, ulus devletin geleneksel egemenlik anlayışını, yapısını ve işlevlerini dönüştürürken aynı zamanda kamu hizmeti anlayışında da değişimler yaşanmasına neden olmuştur. Kamu hizmeti anlayışında yaşanan değişim, yerel yönetimleri öne çıkarmaktadır. Yerel yönetimlerin merkezi yönetime kıyasla vatandaşlara olan yakınlığı, vatandaşların kamu hizmetlerinden beklentilerini ve isteklerini daha iyi analiz etme durumundan dolayı görülen merkezi yönetimden yerel yönetimlere olan yetki devri, yerel yönetimlerin yapı ve işlevlerinde değişiklikler yaratmaktadır. Küreselleşme süreci ile birlikte, yerel yönetimler kamu hizmetlerini sunan çok önemli aktör olarak konumlanmaktadır.

3.2.1. Küreselleşme Sürecinde Yerele Yönetimlerin Konumu

Günümüzde yaşanan hızlı kentleşme süreci, var olan süratli teknolojik gelişmeler bilinç ve bilgi düzeyinin artmasıyla çeşitlenen ve artan halkın hizmet beklentisi, halkın yönetime katılımının artması gibi gelişmeler, yerel yönetimleri yeni arayışlara yönlendirmektedir. Küreselleşme süreci ile birlikte, kamu yönetiminde yaşanan değişim ve yeniden düzenlemeler, yerel yönetimlerin yapılarını da etkisi altına almaktadır. Merkezi yönetimden yerel yönetimlere doğru bazı alanlarda yaşanan yetki devri ve yerelleşme politikaları, halka en yakın idari birim olan yerel yönetimleri öncelikli konuma çıkarmaktadır. Yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasında merkezi yönetimlerin halkın katılım olanaklarını geliştirmek ve

yerel özerkliği arttırmaktan çok ekonomi, etkinlik, akılcı kaynak kullanımı ve hizmet sunumunun geliştirilmesine odaklandıkları ileri sürülmektedir.⁹⁹

1980'li yıllardan itibaren gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda merkezi yönetime ait işlevlerin bir kısmının yerel yönetimlerin yetki alanına devredilmesi görülmektedir. Yaşanan bu yönelim, yerel özerklik içinde var olan siyasal baskılara bir nebze olsun cevap olurken aynı zamanda kamu hizmetlerinin daha etkin ve verimli sunulmasını gündeme taşımaktadır. Yaşanan bu gelişmeler paralelinde, kamu hizmetlerinin genişleyen yapısı içerisinde yerel yönetimler önemli roller üstlenmektedirler.

Küreselleşme süreci ile birlikte ulus devletin geleneksel egemenlik anlayışı ve yetkileri sorgulanırken ekonomik açıdan ana eksen olan yerel yönetimler öne çıkmaktadır. Yerel demokrasi ve katılım konusunda değişimler yaşanırken temsili demokrasinin varlığı ve yetersizliği ileri sürülerek karar alma süreçlerinin yeniden tanımlanması yönünde çabalar ortaya koyulmaktadır.

Küreselleşme; “yeryüzündeki farklı yörelerin, halkların, ideolojilerin ve ekonomik sistemlerin birbirine yakınlaşması, bir bütünleşme sürecine girmiş olması” anlamında tanımlandığında yerel yönetimlerin dünyanın birçok ülkesinde meydana gelen değişimlerin etkilediği belirgin bir vaziyettir.¹⁰⁰ Bu değişimler, yerelliğe vurgu yaparken küreselleşmenin ve yerelleşmenin eş zamanlı süreç olarak yaşandığı iddia edilmektedir. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği yerelleşme ve bölgeleşme eğilimleri, yönetim anlayışında ve yapılanmalarında değişim ve dönüşüm gerçekleştirmekte ve yöneten-yönetilen ilişkileri yeniden oluşturmaktadır. Küreselleşme süreci geleneksel yönetim yaklaşımlarında, ulusal egemenlik ve demokrasi anlayışında köklü değişimlere yol açmakta, ulus devletinin yapısında birtakım

⁹⁹Gerald E. CAIDEN, “Administrative Reform”, **Handbook of Comparative and Development Public Administration**, (Ed. Ali Farazmand), USA, Marcel Dekker, Inc, 1991, s.373.

¹⁰⁰Ruşen KELEŞ, **Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma**, Uluslar arası Yerel Yönetimler Semineri, Ankara, TBD Yayını, 1-2 Aralık 1994, s.23.

dönüşümler meydana gelirken yerel yönetimler için de önemli açılımlar sağlanmaktadır.¹⁰¹

1980'lerden sonra gelişmiş ülkelerin birçoğunda yerelleşme uygulamaları hız kazanmıştır. Yerelleşme öğeleri, ülkelerin programlarında yer almaktadır. Merkezi yönetimler, geleneksel rollerinden vazgeçmişler ve kritik işlevlerini merkezi olmayan kuruluşlara yani daha çok yerel yönetimlere bırakmışlardır. Küreselleşme ile devletin küçültüldüğü ve kamu yönetim işlevlerinin değiştiği süreçte; yerelleşme yeni bir içerikle kavramsallaştırılmaktadır.¹⁰² Yerelleşme ile birlikte katı merkeziyetçilik ve hiyerarşi önemini kaybetmekte, yerel yönetim ve yerel değerler giderek aşama aşama yükselmektedir.

3.2.2.Küreselleşme Sürecinde Yerel Yönetimlerde Değişimi Yaratan Etkenler

Küreselleşmenin hızlandırdığı ekonomik ve sosyal gelişmeler, merkezi yönetimlerin halkın beklentilerine cevap vermede sıkıntı yaşamasına sebep olmaktadır. Merkezi yönetimler, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli sunulmasında zorluk yaşamanın yanı sıra görevlerini ifa ederken de yetersiz kalmaktadırlar. Bu sebeple, merkezi yönetimin bazı görevleri yerel yönetimlere devredilmektedir. Yerel yönetimlerin halka en yakın yönetim birimleri olduğu düşünülürse hizmetlerin sunulmasında bu yakınlık oldukça önemli faktör olarak görülmektedir. Küreselleşme süreci ile birlikte yerel yönetimlerde değişime neden olan etkenler şu şekilde sıralanabilir.

3.2.2.1.Yerel Yönetimlerin Rol, Statü, Görev ve Sorumluluklarında Artış

Yerel yönetimlerde değişimi oluşturan en önemli etkenlerden biri kuşkusuz, yerel yönetimlerin rol, statü, görev ve sorumluluklarındaki artıştır. Kamu

¹⁰¹H. Ömer KÖSE, “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, *SayıştayDergisi*, S.52, Ocak-Mart-2004, s. 31.

¹⁰²Yeşim Ediz ŞAHİN, “Küreselleşme ve Bölgeselleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma PolitikalarındaYaşanan Değişim”, *I. Yerel Ekonomiler Kongresi Bildiriler Kitabı*, Selçuk Üniversitesi KaramanİİBF, Karaman, 1-2 Ekim 2005, s.137.

yönetiminin küçültülmesi, etkin hale getirilmesi ve kamu hizmetlerinin sunumunda yerel yönetimlerin ön plana çıkması, yerel yönetimlerin yapısal ve işlevsel boyutta değişim yaşamasına sebep olmaktadır.

Tarihte merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkileri farklılıklar göstererek devam etmiştir. 20. yüzyılda yerel yönetim birçok işlev ve görevini yerel yönetime bırakırken 1960'lardan sonra durumda değişimler meydana gelmiştir. 1960'lı yıllardan sonra batı demokrasilerinde kamu hizmetlerinin nitelik ve nicelik olarak artması desantralizasyon uygulamalarını ve merkezi yönetimden yerel yönetimlere yetki devrini gündeme getirmiştir.¹⁰³ Görevlerin daha etkin gerçekleştirilmesi için finans, yönetim ve hizmet kapasitesi ve yetki alanı gibi konuları içeren birçok konuda yerel yönetimlerin kapasitelerinin güçlendirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır.¹⁰⁴

Günümüzde yaşanan hızlı kentleşme ve bunun paralelinde ortaya çıkan altyapı sorunları, iş imkânlarındaki çokluk ve çeşitlilik, eğitim, sağlık, konut ve sosyal-kültürel ihtiyaçlardaki artış ve tüm bu gelişmelerin çevrede ve toplumda yarattığı baskı, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluk alanını genişletmektedir. Bu noktadan bakıldığında; merkezi yönetimden yerel yönetimlere görev ve yetki devri karşı koyulamaz bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.

Yerel yönetimlerin halka yakın oluşu, sorunların daha kısa sürede ve etkili çözümlerle sonlanmasını sağlarken merkezi yönetimlerle kıyaslandığında yerel yönetimler, kamu hizmetleri ve halkın beklentileri konusunda başarılı formüller üretebilecek kuruluşlar olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan yerel yönetimlerin statülerinde önemli bir artışın olduğu gözlenmektedir.

¹⁰³Gerard MARCOU, Imre VEREBELYI, "Size, Levels and Functions of Local Government", **NewTrends In Local Government In Western and Eastern Europe**, (Ed. G. Marcou-I.Verebelyi),International Institute of Administrative Sciences, Brussels-Belgium, 1993, s. 35.

¹⁰⁴Gerard MARCOU, Imre VEREBELYI, **a.g.e.**, s.36.

3.2.2.2.Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkilerinde Meydana Gelen Değişimler

Devlet birçok kurumu bünyesinde barındıran bir yapıdır. Devletin tüm faaliyetleri merkezi yönetim aracılığıyla yerine getirmesi oldukça zordur. Bu sebeple faaliyetlerin bir kısmı yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Hizmetleri yerel yönetimlerin sunması daha akılcı olmaktadır. Hizmette halka yakınlık, beklenti ve ihtiyaçları daha iyi analiz edip kısa sürede cevap verme gibi açılardan değerlendirildiğinde bu akılcılık iyice ortaya çıkmaktadır.

Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiler siyasi, idari ve mali olmak üzere üç kısımda incelenebilir. İdari ilişkiler açısından bakıldığında, merkezi yönetimin yetki ve fonksiyon olarak yerel yönetimlerin üzerinde olduğu görülen bir gerçektir. Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin en önemli yönü kuşkusuz mali ilişkilerdir.

Mali ilişkiler perspektifinden ilişkileri değerlendirildiğinde; merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin görev ve yetki paylaşımından sonra gelir kaynaklarının paylaşımı görülmektedir. Siyasi ilişkiler ise; yerel yönetimlerin demokratik sistemin temel siyasi kurumu olması ve halkın günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetleri gerçekleştirmiş olması dolayısıyla yerel yönetimlerin izlediği genel politikadan farklı siyaset izleyebilmesidir.¹⁰⁵

Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki idari, siyasi ve mali ilişkiler genel olarak iki temel yaklaşım çerçevesinde açıklanmaktadır.¹⁰⁶ Bunlar temsilcilik modeli ve ortaklık modelidir. Temsilcilik modelinde; yerel yönetimler, merkezi yönetimlerin birer temsilcisi olarak kabul edilmektedir. Yerel yönetimlerin işlevi, merkezi yönetimin belirlediği karar ve politikaların yürütülmesi olarak kabul edilmektedir.

¹⁰⁵Bilal ERYILMAZ, **Kamu Yönetimi**, s.177-181.

¹⁰⁶Veysel K. BİLGİÇ, “Türkiye’de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri Üzerine BirDeğerlendirme”, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1: Reform**, (Ed. H. Özgür-M. Kösecik),Ankara, Nobel Yayınları, 2005, s.207-209, Veysel K. BİLGİÇ, “Merkezi Yönetim- Yerel Yönetimİlişkileri Üzerine Teoriler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.7, S.2, Nisan-1998, s.27-35.

Demokratik ve ekonomik açıdan gelişimlerini tamamlayamamış ülkelerde yerel yönetimler bu modeli benimsemektedirler. Ortaklık modelinde ise; yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde merkezi yönetimin ortağı ve ona eş olarak sayılmaktadır. Fakat merkezi yönetim, yerel yönetimlere göre daha üstün konumdadır. Aralarındaki ilişkide dayanışma ve işbirliği söz konusudur. Bahsedilen bu iki geleneksel model dışında, merkezi yönetimle yerel yönetimlerin arasındaki ilişkilerin daha karmaşık olduğunu belirten güç bağımlılık modeli bulunmaktadır. Bu modele göre; merkezi yönetim kanuni düzenlemeler yapma, yerel yönetimlere mali kaynak sağlama, yerel yönetimlerin harcama ve vergileme yetkilerine müdahale edebilme, yerel yönetimler için standartlar belirleyebilme, denetim ve ulusal seçmen desteği gibi kozlara sahipken, yerel yönetimler de kendi personeli aracılığıyla yerel hizmetleri bizzat yürütmek, yerel bilgi ve tecrübe, hizmetleri sunarken kendi önceliklerini belirleyebilme ve yerel seçmen desteği gibi avantajlara sahiptirler. Günümüzde temsilcilik ve ortaklık modellerinin yerine, küresel gelişimlerin etkisiyle birlikte daha farklı teorilerin ortaya çıktığı görülmektedir.¹⁰⁷

Günümüzde merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkileri giderek yoğunlaşmaktadır. Hızlı kentleşmenin sebep olduğu hizmet gereksiniminin artışı, artan maliyet unsurları nedeniyle birçok yerel yönetimin idari, ekonomik ve teknik güçlerinin üzerine çıkmış ve merkezi yönetimlerin artan oranlarda katılımı gözlenmektedir. Bütün bu gelişmeler, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkileri ve işbirliğini ön plana ve çıkarmış ve karmaşıklaştırmıştır.¹⁰⁸

Tarihsel süreç içerisinde merkezi ve yerel yönetimler arasındaki değişimler sürekli olmuştur. Küreselleşme ve yerelleşme süreçlerinin etkisiyle birlikte aralarındaki ilişki değişmekte, görev ve sorumluluk bağlamında yerel yönetimlerin lehine gelişmeler yaşanmaktadır. Sağlık, eğitim ve sosyal refah hizmetlerindeki

¹⁰⁷Abdülkadir MAHMUTOĞLU, “Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkilerinin Kavramsal Çerçevesi, Yeniden Yapılandırılması ve Temel İlkeleri”, **Türk İdare Dergisi**, Y.76, S.445, Aralık-2004, s.224.

¹⁰⁸Ali Erkan EKE, “Anakent Yönetimi ve Yönetimler arası İlişkiler”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.18,S.4, Aralık-1985, s.55-56.

merkezi yönetimin sorumlulukları giderek daha alt düzeyde bölge yönetimlerine ya da yerel yönetimlere devredilmektedir.

Merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkileri görev bölüşümü açısından değerlendirildiğinde, özellikle son yıllarda hemen her alanda yaşanan gelişmeler nedeniyle görev bölüşümünün yeniden ele alınması gerekmekte ve yerel birimlere bırakılan görevlerin, toplumun kalkınması ve teknolojik değişimin gereklerini karşılaması gerekmektedir. ¹⁰⁹ Merkezi yönetimler özellikle denetim yetkileri dahil olmak üzere birçok alandan geri çekilmektedir. Yerel yönetimlerin işlevleri ile ilgili denetimi gönüllü organizasyonların yürüttüğü görülmektedir.

Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki değişimler neticesinde sadece yerel yönetimler değil, sivil toplum örgütleri, vakıflar, özel ve yarı kurumsal kuruluşlarda da görev, sorumluluk ve kaynak bakımından oldukça önemli konuma gelmektedir. Bu durum ise, merkezi yönetim ile yerel yönetim ilişkilerinin yeniden yapılandırılmasını gerektirmekte hatta bunun da ötesinde merkezi yönetim ve yerel yönetim birimlerinin piyasa ve toplumla olan ilişkilerinin yetki, kaynak, katılım, şeffaflık, hizmet ölçeği ve kapasite gibi konularda da yeniden yapılandırılmasını gündeme getirmektedir. ¹¹⁰

3.2.2.3. Bilgi ve İletişim Teknolojilerindeki Gelişmeler

Küreselleşme olgusu değerlendirilirken; toplumda ve yapılarda değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına, yeniden yapılanmaların oluşmasına sebep olarak teknolojik gelişmeler görülmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde görülen bu gelişmeler, insanların birbiriyle olan iletişimini kolaylaştırıp hızlandırırken insanların birbirleriyle olan etkileşiminin güçlenmesine neden olmaktadır. Yaşanan bu gelişmeler, toplumları dönüştürürken, insanların yönetimlere karşı olan beklentilerini de değiştirmektedir. Teknolojik gelişmeler bununla birlikte, ilişkilerin, eğitimin, iletişimin, üretimin kısacası gündelik yaşama dair niteliklerin de değişiminde rol oynamaktadır. Bu durum yerel yönetimlerin yapılarına ve işleyişine de etki

¹⁰⁹Bekir PARLAK, “Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim...”, s.60-61.

¹¹⁰Hüseyin GÜL ve Hüseyin ÖZGÜR, **a.g.e.**, s.162.

etmektedir. Yerel yönetimler, yeni taleplerle karşı karşıya gelmekte yönetimler arası ilişkiler yaşamaya maruz kalmaktadır. Yerel yöneticiler, yerel, ulusal ve uluslararası alanda farklı bir dünyada çalışmak zorunda kalmaktadırlar.¹¹¹

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, yerel yönetimleri özellikle belediyeleri dünya koşullarına uyum sağlamaya ve üretkenliklerini muhafaza etmeye zorlamaktadır. Aksi takdirde üretkenlikleri zarar görme riskiyle karşı karşıya kalabilir. Bu gelişmeler dolayısıyla yerel yönetimleri gerek iç örgütlenme gerekse iş süreci olarak değiştirmektedir. Bilgi teknolojilerinin sunduğu olanaklarla hizmetlerin yerel düzeyde daha etkili ve verimli sunulduğu ileri sürülmekte ve bunların merkeziyetçi yapıdan yerel yapılanmaya doğru örgütlenmeye gidişi kolaylaştırdığı¹¹² yaygın görüş olarak kabul edilmektedir.

Bilgi teknolojileri; evren, insan, toplum, ekonomi ve yönetim anlayışlarını derinden etkilemekte, ulusal sınırları aşındırıp yerel/ bölgesel ve küresel oluşumları güçlendirmektedir.¹¹³ Oldukça farklı alanlarda kullanılan bilgi teknolojileri, yerel yönetimlerin yeniden yapılanmasında da odak faktör olarak yer almaktadır.

Günümüzde kullanılan e-devlet yaklaşımı, kamu yönetimi reformunun önemli bir parçasıdır ve birçok ülkede benimsenmektedir. E- devlet yaklaşımı, gelişmiş, gelişmekte olan ülkelerde merkezi ve yerel yönetim boyutuyla ele alınmakta ve her geçen gün daha fazla kamusal bilgi internet ortamına taşınmaktadır. Yönetimler hem merkezi hem de yerel yönetim olarak; bürokratik işlemleri bu yolla basite indirgemektedir. İnternet ortamında vatandaşlarla iletişim ve etkileşim içine girmektedirler. Küreselleşmenin etkisiyle giderek yaygınlaşan bilgi teknolojilerinin yerel yönetimlerde kullanımı, artarak gerçekleşmektedir. Kentsel hizmetlerin bilgi teknolojilerinde yararlanılarak sunulması konusunda önemli mesafeler alınmıştır. Birçok yerel yönetim, kentsel hizmetlerin sunumunda, denetlenmesinde bilgi teknolojilerini kullanmaktadır.

¹¹¹Sadun EMREALP, **Yerel Yönetim ve Bilgi Teknolojisi**, s. 3.

¹¹²Türksel KAYA-BENSGHİR, “Yerel Yönetimlerde Bilgisayara Dayalı Yönetim Destek Sistemleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.4, S.6, Kasım-1995, s.39.

¹¹³Hamza AL, “Türk Yerel Yönetimlerinin Yeniden İnşası”, s. 362-363.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, yerel yönetimleri bu teknolojiyi kullanma zorunluluğunda bırakmaktadır. Bilgi teknolojilerinin gelişimiyle gündeme gelen e-belediye anlayışı, klasik, geleneksel belediyeçilik anlayışının dışına çıkarak çağın gerektirdiği teknoloji ve altyapıyı kullanarak kentliye daha kaliteli, hızlı ve beklentiye uygun hizmet sunmayı kapsamaktadır. Kentliyi bilgilendirme ve yaşadığı kentle ilgili karar alma süreçlerine katılma şansı tanıyan çağdaş uygulamalar olarak da tanımlanabilir. Tüm bu gelişmeler, yerel yöneticileri ve personeli gelişmeleri yakından takip etmeye zorlamakta ve konuyla alakalı eğitimler almayı gerekli kılmaktadır.

Bilgi teknolojileri, mekanik ve teknik açılardan karmaşık sistemleri ve araçları beraberinde getirmekte ve böylece temel etkisini organizasyon yapısı içerisinde insanlar üzerinde göstermekte ve kurum içi ilişkileri değiştirmektedir.¹¹⁴ Bu şekilde bilgi teknolojisinin yaygınlaşması, yerel yönetim yapısı ve yönetim süreci üzerinde önemli etkilerde bulunmaktadır.

3.2.2.4. Demokratikleşme Eğilimlerinin Güçlenmesi ve Yerel Demokrasiye Artan Vurgu

Halkın yerel hizmetlere katılımıyla birlikte, demokrasi ve katılımcılıkta da artışların oluşması beklenmektedir. Küreselleşme süreci ile eş zamanlı olarak yaşanan yerelleşmenin öneminin artması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi söylemleri, demokratikleşme yolunda dikkate değer adımlar olarak kabul edilmektedir.

Çağımızda birçok ülkede, yerel yönetimler demokratik kurumlar içinde en çok sivrilen kurumlar olarak görülmektedir. Bakıldığında da yerel yönetimler, yerel düzeyde katılım işlevini gerçekleştiren halkın yönetime katılmasını sağlayan ve yönetimi denetleyen kurumlardır. Yerel yönetimler demokrasi için bir okul ve eğitim

¹¹⁴Abdurrahman GEYMEN, Kemal ÇELİK, “Kent Bilgi Sistemlerine Geçişte Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma”, Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, Fatih Üniversitesi İstanbul, 13-14 Kasım 2001.

aracı olarak da düşünülebilir. Ulusal düzeyde demokrasinin gerçekleştirilmesinde yerel yönetim deneyimleri bir siyasal eğitim aracı olarak görülmektedir.¹¹⁵

Vatandaşların yerel seçimlerle belirledikleri, karar alan ve uygulayan yerel yöneticilere yakın oluşu, iletişim kanallarının fazla ve çeşitliliği yerel halkın kendilerini ilgilendiren karar süreçlerine katılımını kolaylaştırmakta ve artırmaktadır. Karar sürecini içerisinde yer alan halkın, yerel kamu politikalarının belirlenmesinde ve uygulanmasında söz sahibi olabilmesi katılımcı demokrasinin gereği olarak kabul edilmektedir.¹¹⁶

Yerel yönetimlerin daha demokratik yapılar olmasında; yerel yönetimlerin daha hesap verebilir, sorumlu ve temsile daha fazla olanak veren kurumlar¹¹⁷ olarak kabul edilmektedir. Hesap verebilir kriterine bakıldığında, yerel yönetimler hem hizmet sunduğu vatandaşa hem de seçilmiş hükümete karşı sorumludurlar. Yaptıkları eylemlerde ve hizmetlerde halka karşı sorumlulukları vardır. Temsile daha fazla olanak vermesi derken de; yerel yönetimlerin halkın kararlara katılımına en uygun araç olarak görülmesi ve halkın denetim olanaklarını yerine getiriyor olması kabul edilmektedir.

Yaşanan küreselleşme süreciyle birlikte temsili demokrasinin kriz içerisinde olduğu ve demokrasi ile ilgili tartışmalar yoğunluk kazanmaktadır. Temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçiş yöntemleri, birçok ülkenin gündemini oluşturmaktadır. Halkın sadece seçim dönemlerinde oy hakkını kullanarak seçime katılması, diğer zamanlarda yönetimi uzaktan izlemesi anlayışı, katılımcı demokrasi anlayışı içerisinde eksik bulunmaktadır.¹¹⁸ Bu bakış açısıyla kabul edilen görüşe göre, küreselleşme ile birlikte yayılan demokratikleşme akımı katılımcılığı artıran yerel demokrasinin gereğini vurgulamaktadır.

¹¹⁵İlhan TEKELİ, “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de...”, s. 3.

¹¹⁶Ramazan ŞENGÜL, “Yerel Demokrasiyi Güçlendirme Yolunda Bir Katılım Yöntemi Olarak Kamu Anketi uygulaması”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.16, S.2, Nisan-2007, s.8.

¹¹⁷David BEETHAM, “Theorising Democracy and Local Government”, **Rethinking Local Democracy**, (Ed. D. King-G. Stoker), London, Macmillan Press, 1996, s.34-48.

¹¹⁸Şerif ÖNER, **Türkiye’de Belediye Yönetimi**, Ankara, Nobel Yayınları, 2006, s.16.

Küreselleşme ile birlikte yerel demokrasiye artan vurgu en çok yerel yönetimlerin ne kadar etkin olduğuyla da alakalıdır. Yerel demokrasinin gelişimi için, yerel yönetimlerin etkin olması oldukça önemlidir. Etkinliklerini sağlayan yerel yönetimlerin yerel demokrasiyi geliştirebilmeleri daha olanaklı hale gelecektir.

BÖLÜM III

4.KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ULUSLARARASI YAPILANMALAR VE BU YAPILANMALARIN TÜRKİYE’DEKİ YEREL YÖNETİMLERE YANSIMALARI

Küreselleşme süreci, ulus devletlerin yapısında ve işlevlerinde önemli değişim ve dönüşüm yaşanmasına sebep olmaktadır. Ulus devletin gerilemesi ile birlikte, uluslararası arenada bölgesel ya da küresel düzeyde önemli örgütlenmeler oluşmaktadır. Dünya Bankası, BM, özellikle AB gibi organizasyonların kamu yönetimi ve yerel yönetimler açısından getirmiş olduğu yeni yaklaşımlar, Türkiye’de de bu alanlarda belli değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. AB’nin ortaya çıkışı ile küreselleşme arasında nasıl bir ilişki olduğu üzerine araştırma yapan bazı araştırmacılar, küreselleşmeyi aslında bir Amerikanlaşma süreci olarak nitelendirmişlerdir. AB’nin oluşumunu da küreselleşmenin bir yansıması olarak yorumlamışlardır. Bu düşünceye göre; “Avrupalılaştırma” ve “ küreselleşme” birbirlerine paralel gelişen süreçler olarak görülmektedir.¹¹⁹ Bu açıdan bakıldığında, küreselleşmenin Türkiye’deki yerel yönetimlere olan etkileri incelenirken AB de küresel bir yapılanma olarak ele alınmaktadır.

Küreselleşmenin etkisiyle dünyada yaşanan değişim ve dönüşümün hızlanması ve kolayca her yere yayılması yerel yönetimlerde de değişim ve dönüşüm yaşandığı göstermektedir. Küreselleşme, bölgeselleşme ve yerelleşme dinamikleri, öncelikle AB olmak üzere hem uluslararası örgütlenmeler hem de ulus devletlerin yönetsel yapılanma ve işlevlerini yönlendiren bir güç olarak yer almaktadır. 1990’lardan sonra, Türkiye’de yerel yönetimlerde yeniden düzenlemelerin ve yapılanmaların olması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Böyle olmasının altında, içteki nedenler olduğu kadar dış kaynakların etkileri de yoğun olarak bulunmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de yerel yönetimlerin yapısal ve işlevsel dönüşümü çalışırken dış dinamikler de ele alınmaktadır.

¹¹⁹Ilyas DOĞAN, *Parçalayan Küreselleşme*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006, s. 170.

4.1. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'nin Türkiye'de Yerel Yönetimlere Etkileri

Avrupa Konseyi (AK) ve Avrupa Birliği'nin (AB) yerel yönetimlere olan tutumu ve yerel yönetimler üzerinde yaptığı düzenlemeler, Türkiye'nin de yerel yönetimler konusunda değişime uğramasına yol açmakta ve görünen bu etkiler, daha da yoğunlaşmaktadır. Türkiye'nin AB'ye aday ülke olarak yerel yönetimlerinin AB müktesebatına uyumu önemli bir hal almaktadır. Bu doğrultuda, AB'nin yerel yönetimlere etkisi ve hangi alanlarda bu etkinin daha yoğun olduğunu incelemek gerekmektedir.

AK, 1949 yılında Avrupa çapında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla kurulmuş hükümetler arası bir kuruluştur. AB'den farklı bir örgütlenmedir. 5 Mayıs 1949 tarihinde 10 ülke (Belçika, Danimarka, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç ve Birleşik Krallık) olmak üzere Avrupa Konseyi Antlaşması imzalanmıştır. Türkiye, bu antlaşmayı 1949 yılında imzalamıştır.¹²⁰ Konseyin çalışma alanları geniş bir yelpazededir. İnsan hakları, hukuki işbirliği, sosyal dayanışma, sağlık, eğitim, kültür, spor, gençlik, çevre ve yerel demokrasiler bu çalışma alanının önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

AK'nin danışma organı Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'dir. Bu organ, AK içinde mahalli yönetimleri temsil ederek yerel demokrasiyi desteklemektedir. Biri yerel yönetimler odası, diğeri de bölgesel yönetimler odası olmak üzere iki meclise bölünmektedir.

Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin temel amacı, yerel ve bölgesel yönetimleri AB sürecine ve AK çalışmalarına katmak, yerel ve bölgesel demokrasiyi tesis edip işlerliğini artırmak ve özellikle Avrupa'daki bölgeler arası ve sınır bölgeleri arasındaki işbirliğini güçlendirmektir.¹²¹

¹²⁰http://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Konseyi(Erişim Tarihi: 24.03.2013)

¹²¹ERBAY, Yusuf, Zerrin YENER; **Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Yerel Yönetimlerimizin Avrupa Platformu**, İstanbul,Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Yayını, 1999, s.21.

4.1.1. Avrupa Birliği'nin Yerel Yönetimlerin Rolü ve Statüsü Üzerindeki Etkisi

AB ülkelerinde yerel yönetimler, yerel düzeyde kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde oldukça önemlidir. Yerinden yönetim geleneği oldukça güçlü bir konumdadır. Türkiye'de ise durum biraz farklıdır. Yerel yönetimler, merkeziyetçi yapının taşrada yerele uzantısı olarak algılanmaktadır. AB ülkeleri ve Türkiye, bu özellikleri baz alınarak değerlendirildiğinde, yerel yönetimlerin statü ve rolleri bakımından farklılıklar taşıdığı görülmektedir. Türkiye'nin AB ile uyum sürecinde bu farklılıkları en aza indirmek ve yerel yönetimler açısından düzenlemeler yapması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'nin AB yolunda ilerlediği bu süreçte, attığı her adımda yeni oluşum ve yapılarla karşı karşıya gelmesi muhtemeldir. Tarım, ulaşım, finans, sağlık, gümrük, sanayi, istihdam, çalışma-iş hukuku, yabancıların yerel seçimlere katılma hakkı, çevre koruma, yapı denetimi, gıda maddelerinin denetimi, vergi düzenlemeleri, mesleki eğitim, sosyal güvenlik, meslek hastalıkları, iş sağlığı gibi birçok konuda başta anayasa olmak üzere mevzuatında değişiklikler yapmak durumunda olacaktır.¹²² Bütün bu sürecin yerel yönetimlere yansması kaçınılmaz olarak görülmektedir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin yapı ve işlevlerinde gözle görülür değişimler meydana gelecektir. Yerel yönetimler, AB politikalarında önemli bir hal almakta ve bu politikaların oluşturulma sürecinde de etkili olmaktadır. AB, "kararların olabildiğince vatandaşa yakın bir şekilde alındığı" birlik olarak tanımlanmaktadır. Bu özelliğinden dolayı yerel ve bölgesel yönetimler, AB ve kurumları arasında daha yakın bağlar kurulması açısından ve uyum süreci düşünüldüğünde oldukça önemli bir pozisyona sahiptirler.

AB ile gelen süreçte, ulus altı düzeyde yerel yönetimlerin öne çıkması, yerel yönetimlerin diğer AB ülkeleriyle doğrudan karşılıklı ilişkiler içerisine girmesine yol açmakta ve hatta genel ve özel olarak oluşturulan network (ağ) ilişkileri ile yerel

¹²²Ali PITIRLI, "Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Sürecinde Taşra Yönetimimiz", **Türk İdare Dergisi**, Y.72, S.429, Aralık-2000, s. 39., Ayşegül MENGİ, "Avrupa Birliği Politikalarında Yerel Yönetimlerin Etili Olma Yolları", **Avrupa Birliği ve Yerel Yönetimler Uluslar arası Semineri**, 27-30 Mart 2003, İstanbul, TBB ve Hollanda Belediyeler Derneği Yay, 2003, s. 118.

yönetimler kendi ulusal hükümetlerini by-pass ederek Brüksel ile doğrudan lobby faaliyetlerine girişmektedirler.¹²³ Yaşanan bu gelişmeler, yerel yönetimlerin AB bağlamında küresel bir aktör haline geldiğini göstermektedir. Yerel yönetimlerin rol ve statüsünde görülen bu gelişmeler, Türkiye'nin Birliğe üyeliğiyle Türkiye'de de yerel yönetimler üzerinde değişimler yaşanmasına neden olacaktır. AB üyeliği sürecindeki ülkeler, kamu hizmetlerinin yerelleşmesini sağlayarak yerel yönetimleri güçlendiren bir konuma bürünmektedir.

AB ile müzakere sürecinde bulunan Türkiye 2003 yılında AB Müktesebatı'nın Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Raporu'nu yayınlamıştır. Bu raporda yerel yönetimlerin sorumluluk alanları ile ilgili olarak değerlendirmeler yapılmıştır. Yerel Yönetimler Reformu alt başlığı altında yapılacak olanlar şu şekilde ifade edilmektedir:¹²⁴

“ Ağır bir merkezi vesayet ve yetersiz yerel kaynaklar ile çalışan yerel yönetimlerin, ülkemizin de imzalayarak taraf olduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uygun olarak yeniden yapılandırılması öngörülmektedir. Bu kapsamda yerel yönetimlerin yetki ve görevleri tadadi olarak sayılmak yerine, merkezi idarenin görev ve fonksiyonları belirlenecek, geriye kalan her türlü mahalli ve müşterek nitelikli görev ve hizmetler yerel yönetimlerin uhdesine verilecektir.

“ Yapılacak reformlar sonrasında yerel yönetimler; merkezi idarenin belirleyeceği ilke ve standartlara, ulusal ve bölgesel planlara uygun olarak, mahalli ve müşterek nitelikli ihtiyaçların karşılanması konularında kendi kararlarını alan, kaynaklarını oluşturan, projelerini uygulayan ve vatandaşların denetimine açık çağdaş idari birimler olarak yeniden yapılandırılacaktır.”

Bu rapordan da anlaşılacağı gibi, yerel yönetimlerin yapılandırılması sürecinde AB etkisi oldukça açıktır. AB'nin yerel yönetimler konusundaki temel politikaları doğrultusunda yerel kamu hizmetlerinin yerel yönetimlere bırakılacağı ve yaşanan küresel gelişmelere yerel yönetimlerin ayak uydurması hedeflenmektedir.

¹²³Mike GOLDSMITH, “The Europeanisation of Local Government”, **Urban Studies**, Vol.30, No:4/5, 1993, s.683.

¹²⁴Ulusal Program 2003, (<http://www.abgs.gov.tr/index.php> Erişim:27.03.2013, s.17.)

4.1.2. AB'nin Yerel Yönetimlere Mali Kaynak ve Finansman Sağlamadaki Etkisi

AB'de yerel yönetimler açısından, yerelleşme ve mali yapının dönüşümü oldukça önemlidir. Yerel yönetimlerin mali açıdan özerk olması ve bölgeler arasındaki eşitsizliklerin ortadan kalkması için, AB'nin geliştirdiği mali destek programları bulunmaktadır. Bu programlar, yerellik ilkesi ve Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı'nın etkileri ile şekillenmiştir.

Türkiye'de yerel yönetimler, bu mali destek programlarından faydalanmak adına çabalar göstermektedir. AB müzakere sürecinde bulunan ülkeler, bu mali destek programlarını uygulamak adına çeşitli alanlarda projeler hazırlamaktadırlar. AB'nin sağladığı mali destek programlarını yapısal ve yapısal olmayan fonlar olarak ayırmak mümkündür. Birliğe üye ülkelerin ekonomik olarak bütünleşmeyi ve birlik içinde bulunan ülkeler arasında gelişme ve kalkınmada fırsat eşitliği sağlamayı amaçlayan fonlar yapısal fonlar olarak adlandırılmaktadır. Eğitim, istihdam, turizm, ekonomik kalkınma ve altyapı ile ilgili konularda proje çağrılarında bulunmaktadır. Yapısal olmayan fonlar ise, daha çok eğitim, mesleki eğitim, kültür, çevre sorunları ve sosyal etkinlikler gibi alanlarda verilmektedir.¹²⁵

Türkiye'nin bu mali fonlardan aldığı desteğin adı, " Katılım Öncesi Mali Yardım Programı" dır. AB'nin verdiği bu destekler hibe niteliğindedir. Bu programın amacı, Türkiye'nin AB üyeliğine hazırlanmasına destek olmaktır. Türkiye'ye sunulan bu yardımlar, AB Müktesebatına Uyuma Yönelik Yardımlar ve Ekonomik-Sosyal Uyuma Yönelik Yardımlar olmak üzere gruplandırılmaktadır. Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinde alacağı mali yardımların büyük çoğunluğunu " Ekonomik ve Sosyal Uyum" oluşturur. Bu yardımlardan yerel yönetimler daha fazla faydalanmaktadır. Özellikle belediyeler, bu mali kaynaklardan daha fazla yararlanma imkanı bulunmaktadır. Belediyelerin bu doğrultuda projeler hazırlaması ve projeleri yönetebilecek birimleri oluşturması gerekmektedir.

¹²⁵Muhammet KÖSECİK, "Avrupa Birliği'nin Bütünleşmesi Sürecinde Yerel Yönetimler", s. 14-18.

4.1.3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın Etkileri

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ), Türkiye tarafından 1991 yılında bazı maddelerine çekinceler koyulduktan sonra 1992 yılında Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye, AYYÖŞ'nin birçok maddesini benimsemesine rağmen bazı önemli maddelerde çekinceler yaşamıştır. Bu durum da yerel demokrasinin gelişimi açısından bir eksiklik olarak nitelendirilmiştir. Türkiye'de yerel yönetimlerle alakalı olarak Anayasa'da yerel özerklikle ilgili olarak bir madde bulunmamaktadır. Yerel özerklik, yerel yönetimler için hayati önem taşımaktadır. Anayasa'da yerel özerklik, yerinden yönetim ilkesi ile bir temel kazanmıştır.

AYYÖŞ, yerel yönetimlere siyasi, mali ve idari özerklik getirmekte ve bu özerklikle ilgili olarak hukuki, anayasal garantileri içermektedir.¹²⁶ Yerel özerklik ilkesine AB sürecinde büyük önem verilmekte ve halkın yönetime katılmasında ve demokrasinin geliştirilmesinde önemli bir ilke olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden Türkiye'de yerel yönetimlerle ilgili yapılan yeni düzenlemelerle AYYÖŞ'ün benimsediği yerel özerklik ilkesine sürekli vurgu yapılmıştır.

Türkiye'de 2004 yılından sonra yerel yönetimlerle ilgili yapılan düzenlemelerde AYYÖŞ'ün etkileri gözlemlenmektedir. Bu kapsamda yeni kanunlarla yerel yönetimlerin üzerindeki idari vesayet denetiminin azaltılarak özerklik düzeylerinin güçlendirildiği, kendi iç örgütlenmelerini belirlemede belirli bir inisiyatif alanı tanıdığı, demokratik ve katılımcı niteliklerinin artırıldığı¹²⁷ söylenebilir.

AYYÖŞ'ün etkileri, yeni yerel yönetim kanunlarında önemli etken olarak gözlemlenmektedir. 5302 sayılı Kanun, İl Özel İdareleri'ni daha özerk, etkin, katılımcı kılmakta ve daha az vesayet denetimine tabi tutmaktadır. Valinin il özel idaresinin yürütme organı olarak sıfatı devam etse de, il genel meclisini yani

¹²⁶ Kadir KOÇDEMİR, "Avrupa Birliği Hukuku...", s.81., Ruşen KELEŞ, **Avrupa'nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler**, s.12.

¹²⁷ Bünyamin BEZCİ, Bayram COŞKUN, "Avrupa Birliği ve Sübzidiarite İlkesi: İlkenin AB'de Uygulanması ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.16, S.3, Temmuz-2007, s.23.

seçilmişlerin bulunduğu meclisi güçlendirici hükümler içerdiğinden ve meclisin kararları üzerinde valinin onay yetkisini kaldırdığı için daha özerk düzenlemeleri içermektedir.¹²⁸

4.2. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Yerel Yönetimlere Yönelik Uygulamaları

Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kuruluşların, devletlerarası ilişkilerde önemli etkileri bulunmaktadır. Küreselleşme süreci; insanların, toplumların, ulusların birbirleriyle olan etkileşimini hızlandırmış ve ilişkilerinde belli dönüşümlerin yaşanmasına yol açmıştır. Bu noktadan bakıldığında, giderek karmaşık bir hal alan sistem içinde uluslararası kuruluşlar, devletlerin yönetim yapılarında ve politikalarında etkin bir aktör olarak yer almaktadır. BM örgütü; küreselleşme ve yerelleşme sürecinin eş zamanlı yaşandığı bu süreçte halka en yakın düzeyde katılımın ve demokratikleşmenin sağlanabilmesinde daha uygun olarak gördükleri yerel birimleri desteklemektedirler.

BM Kalkınma Programı, özellikle yerelleşmeye özel bir önem vermektedir. Etkili, baskın ve doğru bir yönetişimin uluslararası toplumlar arasında insanı baz alan gelişmeler açısından oldukça önemli olduğu yönünde görüş birliği bulunmaktadır. BM Kalkınma Programı, yönetişim sürecinin yerel düzeyde başlatılması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimler yönetişim yapısının temelini oluşturan yapılar olarak görülmektedir. BM Kalkınma Programı'nın geliştirmiş olduğu bölgesel ve küresel programlar, yerel diyalogu geliştirmeyi ve kentsel yaşam koşullarını artırmayı amaçlamaktadır.

BM, devletleri ve insanlığı ilgilendiren birçok konu üzerinde çalışma yapmaktadır. BM' nin küresel boyuta yapmış olduğu konferanslar ve zirveler yerel yönetimlerle alakalı olup onları etkilemektedir.

4.2.1. Rio Zirvesi, Sürdürülebilir Kalkınma ve Yerel Gündem 21

¹²⁸ Sezer, Ö. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü*. Yayınlanmış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uygulamaları

BM Örgütü, 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde Çevre ve Kalkınma konferansı düzenlemiştir. Rio Zirvesi olarak da bilinen bu konferans 108 devlet başkanlığı düzeyinde olmak üzere 172 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.¹²⁹ Bu zirvede sürdürülebilir kalkınmanın temel bir yöntemi olarak “Gündem 21” ve “Küresel Ortaklık” kavramları ortaya çıkmıştır. Bu kavramlarla birlikte dünya gündeminin çok da alışık olmadığı “yönetişim” kavramı gündeme taşınmıştır. Yönetişim kavramıyla geleneksel yönetim anlayışında önemli değişimler meydana gelmiştir. Katılımcılığa ve işbirliklerine vurgu yapan bu yeni yönetim yaklaşımı dünya gündeminde varlığını göstermektedir.

21. yüzyılın ortak hedeflerinin çevre ve kalkınma olarak belirlenmesinin ardından bu sorunlara kalıcı çözümler bulanması amacıyla “Gündem 21” ve “Yerel Gündem 21” projeleri hazırlanmıştır. Gündem 21, kalkınma ve çevre arasında denge kurulmasını hedefleyen “sürdürülebilir kalkınma” kavramının hayata geçirilmesine yönelik bir eylem planyken Yerel Gündem 21 ise, hedeflenen sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde yaşama geçirilmesini öngören bir girişimdir.¹³⁰

Rio Zirvesi'nde işaret edilen sorunların ve çözümlerin kaynak noktasının yerel olduğu düşünülürse öngörülen hedeflerin gerçekleşmesinde de yerel otoritenin katılımının ve işbirliğinin öne çıkması kaçınılmaz olacaktır. Gündem 21'de belirlenen hedeflere ulaşmak için, Rio Zirvesi'nde yerel yönetimlere önemli sorumluluklar verilmiştir. Yerel yönetimlerin bu sorumlulukları yerine getirebilmesi için ise, yetki alanının genişletilmesi ve Gündem 21'in de temel felsefesi olan katılımın artırılarak halkın daha etkin olması üzerinde durulmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde en temel kuruluşlar olarak yerel yönetimler

¹²⁹ <http://www.ncsa-turkey.cevreorman.gov.tr/rio-sozlesmeleri.aspx> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)

¹³⁰ Eroğlu, H. Tuğba; “Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.26, Nisan 2010, ss.44.

gösterilmektedir. Böylece küresel platformda yerel yönetimlerin ön plana çıktığı ve yönetim sürecinde önemli bir aktör olmaya başladığı ifade edilebilir.¹³¹

4.2.2. Türkiye’de Yerel Gündem 21 Uygulamaları, Ortaya Çıkan Sorunlar ve Eleştiriler

Türkiye’de Yerel Gündem 21 çalışmaları, BM Kalkınma Programı gözetiminde “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi ” projesi olarak uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Projenin amacı, yerel yönetimler aracılığıyla yerel sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde Gündem 21’in hedeflerine ulaşılmasıdır.¹³²

Türkiye’de Yerel Gündem 21 (YG 21)’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi’nin çıkış noktası, BM’nin öncülüğünde düzenlenen 1992 Rio Zirvesi’nde benimsenen Gündem 21’in 28. Bölümü’nde dünyanın tüm ülkelerindeki yerel yönetimlere “kendi toplulukları ile danışma sürecine girmek ve YG 21 üzerinde uzlaşmaya varmak” konusundaki küresel çağrıdır.¹³³

Türkiye’de YG 21 Programı’nın ana hedefi, sivil toplumun karar alma süreçlerine katılması ve yerel yatırımları etkilemesi yoluyla yerel yönetişimin güçlenmesini sağlamaktır. Programla birlikte kent konseyleri denilen yapılar ortaya çıkmıştır. Türkiye’de yeni bir yerel yönetişim modelinin gelişimi olarak da söylenebilecek kent konseyleri, yerel yönetim ve sivil toplum iş birliğinin görüldüğü mekanizmalar olarak görülmektedir. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda kent konseyleri ile ilgili 76. Madde bulunmaktadır. Bahsi geçen Belediye Kanunu’nda “ Hemşehri Hukuku” ile ilgili düzenlemeler de yapılmıştır. Bu düzenlemelere göre, belediyelerin karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye yönetimlerinin yardımlarından yararlanma hakkı olduğu belirtilmiştir.

¹³¹ Sezer, Ö. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü*. Yayınlanmış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

¹³² Zerrin TOPRAK, “Habitat II ve Yerel Gündem 21 Sorumluluğu”, s.349.

¹³³ Zerrin TOPRAK, **Yerel Yönetimler**, s.289.

Türkiye’de YG 21 faaliyetlerinin sadece mevzuatlara yansımaları konusunda eleştiriler gerçekleşmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda konsey üyelerine, belediye meclisinde, komisyonlarda, meclis denetim mekanizmalarında, stratejik plan hazırlanmasında, acil durum planlanmasında, hizmetlerin aksayan yönlerinin belirlenmesinde, imar, arsa ve konut üretimine ilişkin süreçte, kentsel dönüşüm ve gelişim alanının belirlenmesinde görevler verilmektedir. Bunlar kent konseyi ile belediye ilişkilerinin kurumsallaşmasında önemli eksiklikler¹³⁴ olarak kabul edilebilir. Kent konseyleri katılımı özendirilen, saydamlık ve şeffaflığı savunan, karar alma süreçlerine dahil olmayı teşvik eden yapılar olsa da sadece danışma kurulu olarak varlığını koruduğu yönünde eleştiriler bulunmaktadır.

¹³⁴ S. Evinç TORLAK, Zuhâl ÖNEZ, “Bir Katılım Modeli Olarak Yerel Gündem 21’e Bakış”, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I**, (Ed. H. Özgür- M. Kösecik), Ankara, Nobel yayınları, 2005, s.667.

BÖLÜM IV

5.KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE YEREL YÖNETİMLERDE ORTAYA ÇIKAN YENİ EĞİLİMLER VE KENT KONSEYLERİ

Küreselleşmenin etkisiyle birlikte yerel yönetimlerde ortaya çıkan düzenlemeler, her alanda kendisini göstermektedir. Yerel yönetimlerin örgütsel yapılanmalarında, sorumluluk ve hesap verebilme anlayışında, modern yönetim tekniklerinin işleyişte kullanılmasında, yerel kamu hizmetlerinin halka sunumunda, katılıma yönelik uygulamalarda gibi hemen hemen her türlü alanda önemli değişimler yaşanmaktadır. Küreselleşme süreci ile ortaya çıkan yeni sistem ve oluşumlar karşısında hiçbir değişikliğe gitmeden devam etmek eksikliklerin ve karmaşanın doğmasına sebep olabilir.

Bir ülkede yerel yönetimlerin güçlü olması demokrasi anlayışının da güçlü olması ile ilişkilendirilebilir. Ne kadar güçlü bir yerel yönetim ve katılımıcılık varsa demokratik anlamda o kadar önemli ilerlemelerin olduğu söylenebilir. Bu açıdan “2000” li yılların kamu yönetimlerinin yeni bir anlayışıyla; iyi işleyen, kaynakları rasyonel kullanarak rekabetçi bir anlayışla hizmet üreten, kendisini yetkili saymak yerine; sorumluluk bilinciyle hareket eden, yerel yönetimlere yetki ve sorumluluk devreden bir eğilim benimseyeceklerini gösteren önemli işaretler bulunmaktadır.”¹³⁵

5.1. Yerel Yönetim Birimlerinin Sayısal Olarak Azaltılması ve Var Olanların Daha Etkin Hale Getirilmesi

1970’li yıllardan sonra Avrupa ülkelerindeki yerel yönetim reformlarının ilk basamağını, küçük ölçekli yerel yönetimlerin birleştirilmesi ve bu yolla daha geniş ölçekli birimlerin meydana getirilmesi oluşturmuştur.¹³⁶ Yapılan bu reformlar yapılacak sonraki reformların temel zemininin oluşmasını sağlamıştır. Yerel

¹³⁵AYKAÇ, Burhan; “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları”, **G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi**, C.1, 1999, ss.5.

¹³⁶KALABALIK, Halil; **Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku: Teori-Uygulama**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2005.s. 203.

yönetimlerin sayısal olarak fazla ve dağınık olması yerine yerel yönetimlerin birleştirilmesi ve sayı olarak azaltılması yoluna gidilmiştir. Amaç olarak daha etkin ve verimli hizmet sunumu öne sürülmüştür. Bu yöntemi kullanan ülkeler arasında İsveç'i, Almanya'yı ve Belçika'yı görmek mümkündür. İsveç bu alanda reform yaparak 1951-52 yıllarında 2500 olan yerel yönetim sayısını 1037'ye indirmiştir. 1969-74 yılları arasında yapılan reformla bu sayı 284'e indirilmiştir. Almanya'da 1965 ve 1978'deki reformlarla 24438 olan yerel yönetim sayısı birleştirmeler yoluyla 8506'ya indirilmiştir. Belçika'da 1971 yılında yapılan reformlarla 2539 olan yerel yönetim sayısı 589'a düşürülmüştür.¹³⁷

Yerel yönetimler bakıldığında hep büyüme isteğini taşımaktadırlar. Bu büyüme isteğinin altında belli sebepler bulunmaktadır. Bu sebepleri şu şekilde söylemek mümkündür:

- Belediyelerin nüfusunun giderek çoğalması
- Teknik açıdan gereksinimlerinin karmaşıklaşması
- Belediyelerin vatandaşların taleplerini karşılayabilmek için nitelikli insan gücüne sahip olma isteği
- Kamu maliyesinde yaşanan darboğazlar ve buna bağlı olarak kaynakların etkin kullanılma gereği
- Nüfusun artması sonucunda hizmet kalitesinin ve yaşam kalitesinin düşmesinin önüne geçebilmek
- Küçük yerel yönetimlerin idari açıdan zayıf olması ve çeşitlenen yerel hizmetleri gereken düzeyde sunacak mali kaynağa sahip olmaması
- Hızlı kentleşme ve yerel yönetimlerin işlevlerindeki artış¹³⁸ sayılabilir.

Küreselleşme sürecinde giderek önemi artan yerel yönetimlerin önemlerini devam ettirmesindeki en önemli etken, yerel yönetimlerin etkinlik düzeyleridir.

¹³⁷Nuri TORTOP, "Yerel Yönetim Anlayışındaki Gelişmeler ve Yerel Yönetimlerin Önemi", **Yeni Türkiye Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı**, Y.1, S.4, Mayıs-Haziran 1995, s.303.

¹³⁸Cevat GERAY, **Belediye Kurulmasında Uyulacak Ölçütler ve Yöntem**, Ankara, TBD-Konrad Adenauer Vakfı, 2000, s.127, A. Kadir TOPAL, "Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğüne Kuramsal Yaklaşım", **Yerel Yönetim Üzerine Güncel Yazılar-1**, (Ed. H. Özgür-M. Kösecik), Ankara, Nobel Yayınları, 2005, s. 449., Halil KALABALIK, a.g.e., s. 221.

Yerel yönetimlerin etkinlik düzeyleri arttıkça özerklik derecesi de o kadar önemli olur. Yerel yönetim küçük ve az etkili ise, o yerel yönetime verilen görevler de azdır. Bu açıdan “ yerel yönetimlerin etkinli derecesi büyüklüğü ile ilgili ve orantılıdır.”¹³⁹ denilebilir.

5.2. Yerel Yönetimlerin Yönetimsel ve Örgütsel Yapısındaki Değişim

Küreselleşme sürecinin etkisi ve ortaya çıkan yeni yönetim anlayışları, yerel yönetimlerin yönetim ve örgüt anlayışlarında yeni yöntemlerin ve eğilimlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bilgi teknolojilerinin hızla geliştiği günümüz bilgi toplumunda merkeziyetçi ve baskıcı yönetimlerin işlerliğini ve popülerliğini kaybettiğini söylemek mümkündür. Bu anlayış ve yöntemler yerine adem-i merkeziyetçi, güçlü yerel yönetim ve demokrasi temelli modellerin, anlayışların varlığı önem kazanmaktadır.

Küreselleşme ile birlikte hızlanan rekabet ortamı, kentleşmenin hızlanması ve kentlerdeki nüfusun artması gibi etkenler, yerel yönetimlerin örgüt yapılarında ve yönetim anlayışlarında bu sürece uygun değişimler yapmasını zorunlu kılmıştır. Yerel yönetimler hem sorumluluk alanlarındaki hizmetleri etkin ve yaygın bir şekilde sunmak zorunda kalırken hem de ortaya çıkan yeni ve farklı kentsel ihtiyaçları karşılamak durumunda kalmaktadır. Bu açıdan yerel yönetimlerde yeni değişikliklere uyarlanabilecek örgüt yapısı ve yönetim olgusu gittikçe önem kazanmaktadır.¹⁴⁰

Son yıllarda küreselleşmenin etkisiyle giderek artan bir şekilde yerel yönetimlerde dinamik değişimler yaşanmaktadır. Bu dinamik değişimler neticesinde uzun süreden beri devam eden uygulamalar sorgulanmakta ve bu uygulamaların yerine demokratik ve yönetsel yenilikler geliştirilmektedir. Daha canlı kent yönetimleri, yerel yönetimlerin etkinlikleri açısından önemli farklılaşmalar ve yeni davranış modelleri yaratmaktadır. Yerel yönetimlerin örgüt ve yönetim anlayışlarında gündeme gelen yeni yönelimler arasında yerel yönetimlerde yalın ve

¹³⁹Nuri TORTOP, “Yerel İdarelerde Büyüklük Ölçütleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.4, S.6, Kasım-1995, s. 24.

¹⁴⁰ H. İbrahim AYDINLI, İ. AKDENİZ, “Küreselleşme Sürecinde Yerel Yönetimlerde Ortaya Çıkan Yeni Eğilimler”, **Yerel Yönetimler KongresiDünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı**, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İİBF, Çanakkale, 3-4 Aralık 2004, ss.201-208.

esnek örgütlenme, yerel idarecilikten girişimci yerel yönetime dönüşümü söylemek mümkündür.

5.2.1. Yerel Yönetimlerde Yalın ve Esnek Örgütlenme

Çağımız bilgi toplumunda büyük ve ağır işleyen bürokratik kaos ortamı olan örgütlenmeler, hızlı karar almada, harekete geçme ve uygulamada yavaş ve yetersiz oldukları için işlevlerini ciddi oranda yerine getiremez olmuşlardır. Bu bağlamda, küçük ve esnek organizasyon, yönetim anlayışı bütün kurum ve örgütlerde tercih edilir hale gelmiştir.

Yalın yönetim kavramı ilk kez Japonya'da otomotiv sektöründeki organizasyonların yönetiminde kullanılsa da daha sonraları siyasi alandaki yönetim alanının içinde kullanılmıştır. Yönetimde yalınlık anlayışı ile katılımcı karar alma sistemleri geliştirilmeye ve alt üst yönetici sayıları azaltılmaya çalışılmıştır. Geleneksel piramit örgüt yapısı yerini yatay örgütlenmeye bırakmış, astla üst arasında mesafe daralmış ve örgütler daha şeffaf hale gelmeye başlamıştır.¹⁴¹

Yalın örgütlenme bir organizasyonun esnek ve etkili bir yapıya kavuşması için hiyerarşik kademelerin mümkün olduğunca azaltılması, örgüt yapısının basık ve az kademeli hale getirilmesi, yalın yönetim ise; örgütün bu yapılanmaya uygun olarak yönetilmesidir.¹⁴² Yalın yönetim ve örgütlenme anlayışı, yerel yönetimlerce son yıllarda benimsenmeye başlamıştır. Kamu hizmetlerinin etkili, verimli, beklentiye uygun ve aynı zamanda en az maliyetle sunulması düşüncesi bu benimsemeye etkili olmaktadır.

Bürokratik anlamda geleneksel özellikler taşıyan yerel yönetimlerin hızlı hareket etmesi, yaratıcı ve girişimci olması açısından ciddi sıkıntılar yaşanması söz konusuysen yalın ve esnek örgütlenmelerin benimsendiği yerel yönetimlerde yeniliklerin kabul edilmesi ve uygulanması daha muhtemeldir.

¹⁴¹ A. Zeynep DÜREN, **2000'li Yıllarda Yönetim**, 2. Baskı, İstanbul, Alfa Yayınları, 2002, s.83-84.

¹⁴²Ulvi SARAN, **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma**, s.194-195.

Günümüzde kamu hizmetlerinin daha kaliteli ve etkin bir şekilde sunulması ile organizasyon yapısı arasında güçlü bir ilişkinin olduğu kabul gören bir gerçektir. Bu açıdan, dünyada giderek artan sayıda yerel yönetim yetki ve sorumluluk ilişkileri arasındaki uyumu ve tutarlılığı sağlayan ve kurumsal işleyişi karmaşıktırmaktan çok kolaylaştıran yalın ve esnek bir organizasyon yapısı oluşturmak yönünde çaba sarf etmektedirler.¹⁴³ Merkezi yönetimlere kıyasla yerel yönetimler daha esnek yapıdadırlar ve değişen şartlara daha kolay ayak uydurduğu için vatandaş sorunlarının belirlenmesinde ve çözümlenmesinde daha etkili ve yenilikçidirler.

5.2.2. Yerel Yöneticilik Anlayışından Girişimci Yerel Yönetime Dönüşüm

Küreselleşme etkisinin hissedilmediği zamanlarda kamu hizmetleri, klasik yönetim anlayışıyla uygulanmıştır. Katı mevzuat, yoğun bürokrasi, politik endişeler hizmetlerin verilmiş şeklini oluşturmuştur. Fakat küreselleşme ile birlikte kent nüfusunun artmasıyla kent merkezlerinin çevrelerindeki görünüm değişmiş, insanların yaşamları ve yaşam kaliteleri iyileşirken bununla birlikte toplumsal alanda eşitsizlikler meydana gelmiştir. Bu anlamda yerel yönetimlerin sorumluluk alanları genişlemiş, görevlerine yenileri eklenmiştir. Sadece hizmet götüren değil, üretim yapan ve istihdam alanları yaratan girişimci yerel yönetimler ortaya çıkmıştır.¹⁴⁴ Yerel yönetimlerin yönetim yapılarındaki yürütme organı küreselleşme süreci ile birlikte daha fazla öneme sahip olmuş ve klasik yöneticilik, idarecilik anlayışından girişimci yöneticilik anlayışına dönüşüm yaşanmıştır. Yerel idarecilik olarak ifade edebileceğimiz geleneksel yerel yönetim anlayışı katı, hiyerarşik, performansa göre değişmeyen ücret, personele yakın denetim, kararların tepe yöneticiler tarafından alındığı, daha çok yerel ve ulusal piyasaya üretim yapan, çalışanların katılımının az olduğu, mal ve hizmet üretiminde yenilik ve verimliliğe gerekli önemin verilmediği performanstan çok süreçlere önem veren, yetkiyi kendinde toplayan, otoriter ve katı bir yönetici tipini sergilerken; yeni yönetim anlayışı, başarıyı ödüllendiren, müşteri ve kalite merkezli, kendini her zaman yenilemeye çalışan, kitlesel üretime değil, farklılığa dayalı, küresel üretime, esnekliğe yönelmiş, vizyon sahibi yetkiyi paylaşan,

¹⁴³Sadun EMREALP, Selahattin YILDIRIM, **Yerel Yönetimlerde Başarının Yolları**, s.47.

¹⁴⁴ Asuman YÜCEL, Küreselleşme ve Yerel Yönetimlerde Reform Gereği, **1. Ulusal Yerel Yönetimler Çalıştayı**, 6-7 Haziran 2003, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İİBF Yayını, Biga/Çanakkale, s.102-103.

risk almakta istekli, yeniliği ve değişikliği sürekli arayan girişimci bir yönetici tipini ortaya koymaktadır.¹⁴⁵ Bu açıdan bakıldığında yerel idarecilik anlayışı yerine girişimci yerel yönetim anlayışının oluştuğu görülmektedir.

Küreselleşme ile birlikte hız kazanan rekabet ortamında sağlık, eğitim, istihdam gibi temel hizmet alanlarında faaliyet göstermeye başlayan özel sektörle boy gösterebilmesi için yerel yönetimlerin hantal yönetim anlayışlarından ziyade girişimci anlayış ve modern yönetim tekniklerini kullanması gerekliliği ortadadır. Bilgi teknolojilerinin gelişiminin de etkisiyle insanlar dünyadaki diğer kentlerdeki hizmetlerden haberdar olmakta iyi olarak değerlendirdikleri hizmetleri kendi yöneticilerinden talep etmektedirler. Bunun etkisiyle yerel yönetimler, girişimci ve yaratıcı merkezli olarak faaliyetlerini sürdürmeleri gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

5.3. Yerel Yönetimlerde Sorumluluk ve Hesap Verebilirlik Anlayışındaki Dönüşüm

Küreselleşme ile yerel yönetimlerin hizmet ve faaliyet alanlarının genişlemesiyle birlikte giderlerinde önemli değişimler yaşanmıştır. Bu da yerel yönetimlerin sorumluluk ve hesap verebilirlik anlayışında belli dönüşümleri gündeme taşımıştır. Kavramsal olarak “ hesap verebilirlik ve sorumluluk” ifadeleri incelendiğinde aralarında farklılıklar vardır. Hesap verebilirlik; “her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda olunmasıdır”¹⁴⁶ şeklinde tanımlanmaktadır. Sorumluluk ise; hesap verebilirliğe kıyasla daha geniş bir kavramdır. Hesap verebilirlik denetim işlevinin dışsal unsurunu oluştururken, sorumluluk ise,

¹⁴⁵ H. İbrahim AYDINLI, *Sosyo-Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Belediyeler*, Ankara, Nobel Yayınları, 2004, s.96.

¹⁴⁶ Necip POLAT, “Saydamlık, Hesap Verme Sorumluluğu ve Denetimin Etkinliği”, *Sayıştay Dergisi*, S.49, Nisan-Haziran 2003, s. 71.

denetimin içsel unsuru olan personelin kusuru, ahlakiliği ve profesyonel etik ile ilgilidir.¹⁴⁷

Küreselleşme etkilerinin hissedildiği son yıllarda birçok ülke yönetimlerini daha etkin, verimli, etkili, açık ve sorumlu kılmak için yoğun reformlar ve programlar uygulamayı amaçlamaktadırlar. Bu tür uygulamaların sonucunda yönetim olgusunun sadece yönetilenlere has bir uygulama olmaktan çıkıp kamu örgütü yöneticileri, kurum çalışanları, kamu hizmeti ile ilgisi bulunan kişi ve gruplar arasında paylaşılması gereken bir güç ve yetki alanı olarak algılanmasıyla birlikte yönetimde açıklık, hesap verme sorumluluğu¹⁴⁸ gibi kavramlar kamu yönetimi alanında uygulanmaya başlamıştır.

Küreselleşmeye birlikte iletişim ve bilgi teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler, bireylerin iletişim kanallarını daha etkin kullanmasını sağlamıştır. Bu yolla birey yapılan hizmetleri, uygulanan politikaları daha yakından tanıma olanağına sahip olmuştur. Kamu hizmeti anlayışında ve sunum yöntemlerinde meydana gelen değişimler sonucunda daha fazla aktörün hizmet sunumunda rol alması, hizmetlerin yerine getirilmesi ve denetimi ile ilgili süreçlerde yer alması yönetimin hesap verebilirliği ve sorumluluğunda önemli değişimlere yol açmıştır.

Hesap verebilirliğin kamu yönetiminde dolayısıyla yerel yönetimlerde kullanılmasının farklı üç amaca hizmet edeceği ifade edilebilir.¹⁴⁹ Birincisi; kamu hizmetlerinde kötüye kullanımın denetimi, ikincisi; iyi çalışan kamu kurumlarının güvencesi olması, üçüncüsü; kamu işletmeciliği ve yönetişimde sürekli gelişmenin devam ettirilmesinin sağlamasıdır.

Yerel yönetimlerde hesap verebilirliğin geliştirilmesi önemli bir unsur olarak görülmektedir. Bakıldığında yerel yönetimlerde hesap verebilirlik üç farklı şekilde

¹⁴⁷Richard MULGAN, "Accountability: An Ever-Expanding Concept?", **Public Administration**, Vol.73, No.3, 2000, s.557-558.

¹⁴⁸Ulvi SARAN, **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Kalite Odaklı Bir Yaklaşım**, Ankara, Atlas Yayıncılık, 2004, s. 41.

¹⁴⁹Adam WOLF, "Symposium on Accountability in Public Administration: Reconciling, Democracy, Efficiency and Ethics", **International Review of Administrative Sciences**, Vol.66, 2000, s.17., Peter AUCOIN-Ralph HEINTZMAN, "The Dialectics of Accountability for Performance in Public Management Reform", **International Review of Administrative Sciences**, Vol.66, 2000, s.45.

yapılmaktadır. Birincisi; gelirlerin sonucunda yerel olarak belirlenmiş harcamaları gerektiren yerel hesap verebilirlik, ikincisi; finansal hesap verebilirlik gelirlerden daha çok giderler üzerine odaklanmaktadır. Üçüncüsü; yönetsel hesap verebilirlik, yerel yönetimlerin etkinliğinin geliştirilmesi ile ilgilidir.¹⁵⁰

Yerel yönetimlerde çok aktörlü yönetim süreci olarak ifade edilen yönetim süreciyle birlikte hesap verebilirlik ve sorumluluk anlayışında önemli değişimler yaşanmaktadır. Daha önceleri uygulanan yukarıdan aşağıya denetim anlayışı çok az hesap verebilirliği içermekteydi; çünkü vatandaşlar yönetimin hesap verebilirliği konusunda yeterince güçlendirilmemiştir.

Yeni kamu yönetimi anlayışıyla hesap verebilirlikte süreçten ziyade sonuca vurgu yapılmıştır. Yönetim yetkisinin devredilmesiyle birlikte sorumluluklar daha alt düzeye devredilirken, hesap verebilirlik ise, en üste doğru ya da merkeze doğru değil; seçilmiş organlara ya da müşterilere (vatandaşlara) doğru olmaktadır.¹⁵¹ Küreselleşmenin yerel yönetimlerin yapı ve işlevlerindeki yansımalarına bakıldığında yerel yönetimlere yetki devri ile vatandaşlara en yakın birimler olarak yerel yönetimlerde sorumluluk ve hesap verebilirlik olgularının geliştirilmesi önemli olarak görülmektedir.

5.4. Yönetişim Kavramı, Gelişimi ve Yerele Etkileri

Küreselleşme kavramı pek çok değişim ve dönüşümü beraberinde getirmiştir. Yönetim anlayışında da bu etkiyi görmek mümkündür. Eskiden tek bir gücün kontrolünde olan yönetim anlayışının yerine İngilizce karşılığı “governance” olan yönetim kavramı benimsenmek durumunda kalmıştır. Yönetişim resmi ve özel kuruluşlarda idari, ekonomik, politik otoritenin ortak kullanımı demektir.¹⁵² Katılımcı ve paylaşımcı anlayış ve geleceğe yönelik bakış açısı yönetim anlayışının iskeletini oluşturmaktadır. Yönetişim, “saydamlık, katılımcılık, hesap verebilirlik,

¹⁵⁰Jeffrey OWENS, John NORREGAARD, “The Role of Lower Levels of Government: The Experience of Selected OECD Countries”, **Local Government: An International Perspective**, (Ed. J. Owens-G. Panella), Netherlands, Elsevier Science Publishers, , 1991, s. 9-10.

¹⁵¹Linda DELEON, “Accountability in a Reinvented Government”, **Public Administration**, Vol.76, Autumn 1998, s.541.

¹⁵²<http://nedir.antoloji.com/yonetisim/> ErişimTarihi: 04.05.2013

şeffaflık, yerli yerindelik ve etkenlik” gibi kriterlere dayanan çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışı olarak da tanımlanmaktadır.

Küreselleşmenin etkisiyle gizlilik, saklılık ortadan kalkar bir hale gelmiştir. Şeffaf zeminlere oturtularak hareket edilmektedir. Özellikle Batı ülkelerinde bu anlayış oldukça etkin bir konumdadır. Vatandaşlar bilinçlenerek siyasal iradenin uygulamalarını sorgular duruma gelmiştir. Ayrıca siyasal iradenin almış olduğu kararlarda katılım ne kadar geniş yelpazede olursa kararların ve uygulamaların daha amaca hizmet edeceği ve isabetli olacağı ortaya çıkmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının önemli bir aktör olduğu kabul gören bir gerçek olarak varlığını sürdürmektedir. Yönetişimin maddi temelleri “birlikte düzenleme”, “birlikte yönlendirme” deneyimleri ile kamu ve özel sektörün, sivil toplum örgütlerinin ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde bir araya gelmelerine dayandırılmakta, bunun ise devlet ve toplum arasındaki sınır çizgisi üzerinde yeni bir yönetme tarzını ortaya çıkardığı ileri sürülmektedir.¹⁵³

Yönetişim sürecinde diğer aktörlerle birlikte sürecin bir parçası olan yerel yönetimlerin konumları daha da güçlenmektedir. Yönetişim anlayışı, yerel yönetimleri önemli aktör olarak kabul etmektedir. Merkeziyetçiliğin ortaya çıkardığı olumsuzlukların yerelde yönetişimi geliştirerek giderilebileceği düşünülmektedir. Kent yönetiminde önemli işlevlere sahip olan yerel yönetimlerin rolü yönetim süreci ile daha önemli hale gelmektedir. Yerel yönetimlerin rolünün sadece hizmet sunan yapılardan ziyade piyasa faaliyetlerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi öngörülmektedir. Bu doğrultuda yerel yönetimler sadece merkezi yönetimin uzantısı olma konumundan çıkacak ve daha hedef, sonuç odaklı, bağımsız siyasal güç olarak davranabilecektir.

Yönetişimin yerel boyutta uygulanması için küresel platformlarda önemli çabalar sarf edilmiştir. Bu açıdan 1992 yılında Rio’da gerçekleştirilen konferansta, Gündem 21 olarak ifade edilen eylem planında katılımın en iyi şekilde yerel düzeyde sağlanabileceği ifade edilerek yönetişimin hayata geçirilmesinde merkezi

¹⁵³ Selime GÜZELSARI, “Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli”, *Amme İdaresi Dergisi*, C.36, S.2, Haziran-2003, s.21.

yönetimden çok yerel yönetimlerin ön plana çıktığı ve yerel yönetimlere önemli görev ve sorumlulukların yüklendiği görülmektedir.

5.5. Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri

BM Örgütü tarafından düzenlenen Rio Zirvesi'nde, çevre ve kalkınmaya ilişkin sorunlar tüm dünyayı ilgilendiren küresel sorunlar olarak kabul edilmiştir. Bu sorunların çözümüne yönelik politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Bu politikalar içinde yerele ilişkin politikaların önemi giderek güçlenmektedir. Yerel Gündem 21 Programı bu doğrultuda hazırlanan projelerdendir. Yerel Gündem 21 programı; Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesi'nde 1992 yılında kabul edilen ve 21' inci yüzyılın gündemini belirleyen Gündem 21 başlıklı Eylem Planınının 28' inci bölümü uyarınca, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ortakların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, kentleri için Yerel Gündem 21 olarak adlandırılan 1997 yılından itibaren uygulanan¹⁵⁴ program olarak tanımlanmaktadır. Gündem 21, sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde yaşama geçirilmesini sağlayacak olan girişimdir. Yerel Gündem 21 Programı ile yerelin ekonomik, sosyal, insani ve kültürel olarak gelişimi hedeflenmektedir.

Türkiye'de Yerel Gündem 21 Programı'nın ana hedefi, sivil toplumun karar alma süreçlerine katılması ve yerel yatırımları etkilemesi yoluyla yerel yönetişimin güçlenmesini sağlamaktır. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde başlıca aktör kent konseyleri olarak görülmektedir. Yerel yönetimlerde reform çalışmaları çerçevesinde çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesiyle kurulması zorunlu olan kent konseyleri, kentte yaşam koşullarının iyileştirilmesi, çevreye duyarlılığın artırılması, dezavantajlı grupların rollerinin güçlendirilmesi, kentin tarihi dokusunun korunmasına ilişkin olarak kentte ortak akıl ve bilinçle şekillenen bir vizyon oluşturan, saydam, katılımcı, hesap verebilir ve yurttaş odaklı bir yönetim anlayışını benimsemiş demokratik platformlardır. Kent konseyi; Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrlik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma

¹⁵⁴<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> (Erişim Tarihi: 09.05.2013)

önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını¹⁵⁵ ifade etmektedir.

5.5.1.Sürdürülebilir Kalkınma

Sanayi Devrimi ile hız kazanan üretim artışı ve dünya nüfusunun çoğalması çevre ve doğal kaynaklar üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu baskıların neden olduğu çevre problemleri, 1970’li yıllara kadar göz ardı edilmiştir. Bu göz ardı etmenin temelinde doğal kaynakların sınırsız olduğu düşüncesi yatmaktadır. Bu bağlamda; çevre sorunları dikkate almaksızın sırf ekonomik büyüme hedeflenmiştir.

1970’li yılların başlarına kadar dünyada üretim birkaç kat artmış; ancak doğanın kendini yenileme, ormanların tahrip edilmesi, biyolojik çeşitliliğin azalması, iklimlerin değişmeye başlaması gibi konular üzerinde durulmamıştır. Sosyal ve çevresel problemler üretimin artması sürecine paralel olarak ortaya çıksa da bu sorunların verdiği zararların ülkelerin sınırlarını aşması ile çevre konusu uluslararası önem kazanmıştır.

1972 yılında “Büyümenin Sınırları” isimli bir rapor hazırlanmıştır. Bu rapor, ekonomi ile çevrenin karşılıklı bağımlılığının kalkınma politikaları ile desteklenmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Raporda, dünya nüfusunda, sanayileşmede, çevre kirliliğinde, gıda üretiminde ve kaynakların tükenmesindeki mevcut artış eğiliminin aynen devam etmesi halinde, yüzyıllık bir zaman içinde dünyadaki büyümenin sınırlarına ulaşılacağı belirtilmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak nüfusun ve endüstriyel üretim kapasitesinin hızlı bir şekilde düşmesinin muhtemel olduğu öngörülmektedir.¹⁵⁶ 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Stockholm’de İnsani Çevre Konferansı düzenlenmiş, Birleşmiş Milletler Çevre Programı kurularak çevre sorunlarına karşı ortak bir platform oluşturulmuştur. Konferansta kabul edilen İnsani Çevre Bidirgesi’nde, “çevrenin taşıma kapasitesine dikkat çeken, kaynak

¹⁵⁵<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> (Erişim Tarihi: 09.05.2013)

¹⁵⁶Şahin, Ü., “Truva Atı Olarak Sürdürülebilir Kalkınma”, Üç Ekoloji Dergisi (2),2004.

kullanımında kuşaklararası hakkaniyeti gözeten, ekonomik ve sosyal gelişmenin çevre ile bağlantısını kuran ve kalkınma ile çevrenin birlikteliğini vurgulayan ilkeler”, sürdürülebilirlik düşüncesinin temel dayanaklarını ortaya koymuştur.¹⁵⁷

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez 1980 yılında, Uluslararası Doğa Koruma Birliği tarafından Birleşmiş Milletler Çevre Programı için hazırlanan Dünya Koruma Stratejisi’nde doğal kaynakları gelecek nesiller için muhafaza etmek¹⁵⁸ olarak tanımlanmaktadır. Daha sonrasında bu kavram 1987 yılında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yeniden tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; “ İnsanlık, gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan günlük ihtiyaçlarını temin ederek, kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneği¹⁵⁹ dir. Bu tanım çerçevesinde, ihtiyaçlar sadece ekonomik ihtiyaçlarla sınırlandırılmadan geniş bir şekilde ele alınmakta, doğal kaynakların dengeli bir şekilde kullanılarak gelecek kuşaklara aktarılması yoluyla kuşaklararası eşitlik gözetilmektedir. Bu doğrultuda ekonomik büyümenin çevre dostu bir bakış açısıyla gerçekleştirilebileceği varsayımından yola çıkılarak hem dünyadaki çevre sorunlarının üstesinden gelebilmek hem de yoksulluğu önlemek için gelişmekte olan ülkelerin önemli rol oynayacağı ve yeniden yapılanmayı sağlayacak uzun dönemli bir büyüme çağına girilmesi gerektiği öne sürülmüştür.

Sürdürülebilir Kalkınma insan ve çevre merkezli olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirilmektedir. Ekonomik kalkınmanın yanı sıra doğal çevrenin korunması da ayrılmaz bir parça olarak değerlendirilmektedir. Çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik sağlandığı takdirde sürdürülebilir kalkınma gerçekleşecektir. Yenilenemeyen enerji kaynaklarının yerine yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, çevreye karşı sorumlu davranılması çevresel sürdürülebilirliğin gerekliliğini oluşturmaktadır. Doğal enerji veriminin kullanımı ülke ekonomilerinde olumlu ivmelerin yaşanmasına sebep olmaktadır. Çevreye ve

¹⁵⁷ Yanmaz, Rıza F., **Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçülmesi ve Türkiye İçin Yöntem Geliştirilmesi**, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2001.

¹⁵⁸ IUCN, Uluslararası Doğa Koruma Birliği, Dünya Koruma Stratejisi (*World Conservation Strategy*, IUCN, UNEP ve WWF.), 1980.

¹⁵⁹ <http://tr.wikipedia.org/wiki/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik> (Erşim Tarihi: 10.05.2013)

doğaya duyarlı bir yaklaşımla yaşamak sağlıklı toplumların oluşumunu gerçekleştirmektedir. Sağlıklı toplumların varlığı ise sosyal sürdürülebilirlik olarak ifade edilmektedir.

5.5.1.1. Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri

21. yüzyılın ortak sorunlarının çevre ve kalkınma olarak belirlenmesinin ardından sorunların çözümüne yönelik olarak Gündem 21 Eylem Planı ve Yerel Gündem 21 Projesi hazırlanmıştır. Gündem 21, çevre ve kalkınma arasında bir denge kurulmasını amaçlayan, “sürdürülebilir kalkınma” olgusunun hayat bulmasını hedefleyen bir çalışma olarak görülmektedir. Çevre ve kalkınma sorunlarının tüm ülkelerin ortak sorunu olduğu düşünüldüğünde küresel uzlaşma ve politik desteklerin sunulması Gündem 21 Eylem Planı için oldukça önemlidir. Gündem 21, “İnsanlık, tarihsel bir dönüm noktasındadır” cümlesiyle açılmaktadır. Uluslararası ve ulusların kendi içerisindeki eşitsizliklere, giderek artan yoksulluk, açlık, hastalıklar ve cehalete, ekosistemlerdeki kötüleşmeye dikkat çekilmektedir.¹⁶⁰ Gündem 21 Eylem Planı, bir yandan günümüzdeki sorunları çözümlenmeyi hedeflerken bir yandan da dünyayı 21. yüzyılın tehditlerine karşı hazırlamayı amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda Yerel Gündem 21 Projesi’ne bakıldığında; Yerel Gündem 21 Projesi, amaçlanan sürdürülebilir kalkınmanın yerel düzeyde hayata geçirilmesini sağlayacak kapsamlı ve çok boyutlu katılımı gerekli kılan bir projedir. Yerel Gündem 21, özellikle yerel ve sürdürülebilir kalkınmaya dair çeşitli mekanizmaları hayata geçiren ve katılıma teşvik eden yerel işbirliklerine dayalı klasik yerel yönetim anlayışından ziyade “yönetişim” anlayışını destekleyen çalışma olarak değerlendirilmektedir. Yerel Gündem 21, gençlere, kadınlara ve çocuklara yönelik girişimleriyle yerel düzeyde kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi ve bu yolla geleceğe ilişkin olarak çevre ve yaşam kalitesinin artırılmasını hedeflemektedir. Yerel Gündem 21 ile yerel öncelikler, yerel topluluklar, yerel kalkınma gibi kavramlar gündeme taşınmaktadır.

¹⁶⁰<http://habitat.org.tr/gundem21/40-gundem21/47-gundem-21.html> (Erşim Tarihi: 17.05.2013)

Yerel kalkınma; medeni ve ortak ihtiyaçların karşılanabileceği fiziki ortamları oluşturmak, demokratik hak ve özgürlükleri geliştirmek, bireylerin bilgi ve becerilerini artırmak, fırsat eşitliği ve adaleti tesis etmek yoluyla ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimin sağlanması yoluyla yerel toplulukların yaşam kalitelerinin sürdürülebilir yöntemlerle geliştirilmesi¹⁶¹ olarak tanımlanmaktadır. Yerel kalkınmada yerelin sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal gelişimi için merkez ve yerelin ortak çalışması gerekmektedir.

İnsan odaklı anlayışın bir gereği olan yerel kalkınma aşama aşama, adım adım gerçekleşen bir süreç olarak kabul edilmektedir. Yerel kalkınma yaklaşımının temelleri genellikle birbirini izleyen altı aşamadan oluşmaktadır. Bunlar aşağıda belirtildiği gibidir:¹⁶²

Alansal analizler ve kurumsal çerçeve: İlk olarak, yerel ekonomi ve onun kaynakları hakkında bilgi sağlanmaktadır. İstatistikler ve anketler yoluyla bölgenin temel ve sosyo-ekonomik ve politik verilerinin ilk analizi yapılmaktadır. Kurumsal çerçeve ise, farklı yerel aktörler ve dinamiklerin faaliyetleri ve hedefleri üzerinde durmaktadır.

Konsensus oluşturma: İkinci aşamada, yerel aktörler yavaş yavaş kalkınma sürecini sahiplenmeye başlamaktadır. Bir dizi seminer, sunumlar ve araştırmalar ile karar verme sürecine katılmaktadırlar. Bu faaliyetler, yerel aktörler kadar yerel kalkınma yaklaşımı ile de aşına olma fırsatı doğurmaktadır. Aktörlerin bir araya gelmesi, yerel çevre konusundaki bilgilerini paylaşma fırsatı sağlamak ve yerel bir forum oluşturma'nın ilk basamağı olarak görülmektedir.

Yerel forum oluşturma: Bu aşama, konsensus oluşturma sürecinin devamı niteliğindedir. Yerel forum, yerel aktörler ve katılımcılardan ve onların sorumluluklarından oluşmaktadır. Bu sorumluluklar arasında; yerel kalkınma stratejisinin oluşturulması, bilgi paylaşımı ve yerel kalkınma stratejisinin şeffaflığının sağlanması önemli kabul edilmektedir.

Yerel kalkınma stratejisinin oluşturulması: Yerel katılımcılar ve aktörler, alansal analizler ve kurumsal çerçeveyi belirleme aşamalarının sonuçlarına dayalı

¹⁶¹<http://www.pendik.bel.tr/kalkinma/bpi.asp?caid=295&cid=2489> (Erşim Tarihi:17.05.2013)

¹⁶² Van Boekel ve Van Logtestijin, 2002: 7-8; ILO, 2001: 14-15.

olarak SWOT Analizi (Strength, Weakness, Opportunities, Threat) gerçekleştirmektedir. Yerel kalkınma stratejisi ile yerele ilişkin iç ve dış çevre analizi yapılmaktadır. Bu strateji, yerelin vizyonunu, hedeflerini ve faaliyetlerinin plan taslağı olarak görülmektedir. Bu plan, bölgeye özgü politika ve projelerin hazırlanması adına bir araç görevi görmektedir. Böylece yerel aktörler ve katılımcılar kendilerine özgü kalkınma hedeflerine kavuşmaktadırlar.

Yerel kalkınma stratejisinin uygulanması: Yerel aktörler ve katılımcılar, sahip oldukları yetenekler, kaynaklar ve kapasiteler açısından yerel kalkınma stratejisinin uygulanması ve bu uygulama için gerekli olacak yapılanma ve taslaktan sorumlu olmaktadır.

5.5.1.2. Binyıl Kalkınma Hedefleri, Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri İlişkisi

Binyıl Kalkınma Hedefleri, 2000 yılında dünya liderlerinin bir araya gelip üzerinde düşündükleri ve belli hedefler belirledikleri eylem planının adıdır. Bu eylem planında hedeflenen nokta 2015 yılına kadar, dünyadaki aşırı yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmak, çocuk ölümlerini azaltmak, anne sağlığını iyileştirmek, herkesin temel eğitim almasını sağlamak, HIV/ AIDS, sıtma gibi hastalıklarla mücadele etmek, çevresel sürdürülebilirliği sağlamak, kalkınma için küresel ortaklıklar oluşturmaktır.

Tablo 1:Binyıl Kalkınma Hedefleri

HEDEF 1: Aşırı Açlığı ve Yoksulluğu Ortadan Kaldırmak	1990 ile 2015 yılları arasında geliri bir doların altında olan nüfusu yarıya indirmek. 1990 ile 2015 yılları arasında açlıkla karşı karşıya olan nüfusun oranını yarıya indirmek.
HEDEF 2: Herkes için Evrensel İlköğretim Sağlamak	2015 yılına kadar dünyanın her yerindeki kız ve erkek çocukların ilköğretimi eksiksiz olarak tamamlamasını sağlamak.
HEDEF 3: Cinsiyet Eşitliğini Teşvik Etmek ve Kadının Güçlendirilmesini Sağlamak	1995'te %11,3 oranında olan kadın milletvekili, 2012 yılı Ocak ayı sonunda yüzde 19,7'ye yükselse de bu oranı artırmak.
HEDEF 4: Çocuk Ölümlerini Azaltmak	1990 ve 2015 yılları arasında beş yaş altı çocukların ölümlerini 2/3 oranında

	azaltmak.
HEDEF 5: Anne Sağlığını İyileştirmek	Anne ölüm oranını dörtte üç oranında düşürmek ve üreme sağlığına ulusal erişimi sağlamak.
HEDEF 6: HIV/ AIDS, Sıtma ve Diğer Hastalıklarla Mücadele Etmek	2015 yılına gelindiğinde HIV/ AIDS, sıtma ve diğer salgın hastalıkların yayılımını durdurmuş olmak ve gerilemeye başlamak.
HEDEF 7: Çevresel Sürdürülebilirliği Sağlamak	Sürdürülebilir kalkınma ilkelerini ülke politikaları ve programları ile bütünleştirmek ve çevresel kaynakların yok oluşunu tersine çevirmek.2012 yılına kadar güvenli içme suyuna ve temel atık sistemine erişimi olmayan nüfusun oranını yarı yarıya azaltmak. 2020 yılına kadar gecekonduda yaşayan en az yüz milyon kişinin yaşamlarında belirgin bir iyileşmeyi sağlamak.
HEDEF 8: Kalkınma için Küresel Bir Ortaklık Kurmak	Ticari ve finansal sistem geliştirmek. Denize kıyısı olmayan ülkelerin ve kalkınmakta olan küçük ada ülkelerinin özel ihtiyaçlarını ele almak. Kalkınmakta olan ülkelerin borç problemleri ile kapsamlı şekilde ilgilenmek.

Kaynak: <http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=248> (Erişim Tarihi: 18.05.2013)

BM Kalkınma Programı, BM ülke ekipleri aracılığıyla, ülkelerin Binyıl Kalkınma Hedeflerini kendi ulusal kalkınma çerçevelerine oturtarak yerine getirmesi yönünde çabalar sarf etmektedir. Ülkeler Binyıl Kalkınma Hedeflerini, kendi koşullarına uyarlayarak bütçelerine ve bakanlıkların önceliklerine dahil edip ulusal kalkınma stratejileri ve politikalarıyla birleştirip gerçekleştirmektedirler.

Binyıl Kalkınma Hedefleri küresel olarak belirlenmiş olsa da yerel kalkınma ile aralarında sıkı bir ilişki ve bağ bulunmaktadır. Belirlenen bu hedeflerin yerleştirilmesiyle yerel kalkınmanın sağlanması amaçlanmaktadır. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nde belirlenen amaçlara ulaşmak için yerel aktörlere ve yapılara önemli görevler düşmektedir. Yerel Gündem 21 Programı kapsamında oluşturulan Kent Konseyleri'nin rolü de bu bağlamda vurgulanmaktadır. Kent Konseyleri'nin kapasitelerini yerel düzeyde etkin olacakları şekilde düzenleyip Binyıl Kalkınma Hedefleri doğrultusunda geliştirmek yerel kalkınmaya destek vereceği gibi,

belirlenen Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin de gerçekleşmesini sağlayacaktır. Kent konseyleri yapısında yer alan kadın, gençlik, çocuk meclisleri ve çalışma grupları vasıtasıyla Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin önemli ayağını oluşturan yoksullukla mücadele, cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve kadınların güçlendirilmesinde, çocuk sağlığının iyileştirilmesi ve çocuk ölümlerinin azatılması konusunda halkı örgütlemekte, bu konuda bilinç gelişimini amaçlamaktadır. Bu bağlamda yerel kalkınmaya da katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu hedefler açısından bakıldığında kent konseylerinin yerel kalkınmadaki rolünün giderek artacağı, önem kazanacağı görülen bir gerçekliktir.

5.5.1.3.Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Uygulanmasında Kent Konseylerinin Rolü

Türkiye, 1997'den bu yana Yerel Gündem 21 (YG-21) Programı aracılığıyla yerel yönetim alanında çalışmalar yapmaktadır. Programın ana hedefi, sivil toplumun karar alma süreçlerine katılması ve yerel yatırımları etkilemesi yoluyla, yerel yönetişimin güçlenmesini sağlamaktır.¹⁶³ Bu doğrultuda oluşturulan Kent Konseyleri, katılımıcılığı teşvik ederken başlıca karar alma ve “yapabilir kılma” mekanizmaları şeklinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Kent Konseyleri yapısı içinde yer alan çalışma grupları, kadın ve gençlik meclisleri, çocuklar, yaşlılar ve engelliler platformu bu yapıları tamamlamakta ve desteklemektedir. Gerçekten de, YG-21 Programı'nın da katkısıyla, 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu'na, başka katılımcı mekanizmalar ve süreçlerle birlikte, “Kent Konseyleri” de Madde 76 ile dahil edilmiş bulunmaktadır.¹⁶⁴

Kent Konseyleri'nin genel işlevi, kentteki tüm paydaşları bir araya getirerek, tüm kenti içine alan bir ortak akıl oluşturmak ve bu ortak aklın özellikle yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde kullanılmasını teşvik etmektir.¹⁶⁵ Bu bakımdan, Kent Konseyleri'nin yerel katılımın desteklenmesi, örgütlenmesi ve yerel kalkınmayı sağlamada önemli yapılar oldukları kabul edilmektedir. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin yerelleştirilmesi ve uygulamasında Kent Konseyleri gerekli bir

¹⁶³www.undp.org.tr/demGovDocs/TurkiyeYG21YonetisimAgiKanali.doc (Erişim Tarihi: 19.05.2013)

¹⁶⁴www.undp.org.tr/demGovDocs/TurkiyeYG21YonetisimAgiKanali.doc (Erişim Tarihi: 19.05.2013)

¹⁶⁵ Emrealp, S. (2005). **Yerel Gündem 21 El Kitabı** (2.Basım). İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.

konuma gelmektedir. Bu hedeflerin yaygınlaştırılması açısından bazı başarı göstergeleri belirlenmiştir. Bu göstergeler aşağıda özetlenmektedir:¹⁶⁶

1.Yoksullukla mücadele ve açlığı ortadan kaldırmak,

- Hedef ile ilgili olarak kentteki yoksulluk haritasının çıkarılmasına ilişkin çalışmalar.
- Yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması/azaltılması konusundaki bilinç düzeyinin artırılmasına yönelik yapılacak çalışmalar.
- Özel ilgi gerektiren gruplar başta olmak üzere, yerel düzeyde işsizliği azaltmaya ve istihdamı arttırmaya yönelik açılan kurslar.
- Yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması veya azaltılmasına yönelik hazırlanacak projeler.
- Hedefe ilişkin projelerin yer aldığı stratejik plan ve programlar.
- İhtiyaç sahiplerine sürekli veya belirli dönemlerde yapılan giyecek, yiyecek ve yakacak yardımları.

2.Herkesin temel eğitim almasını sağlamak,

- Kız ve erkek çocukların, ilköğretimi eksiksiz olarak tamamlamasını sağlamak konusundaki bilinç düzeyinin artırılmasına yönelik çalışmalar.
- İlköğretimde okullaşma oranının yükseltilmesine yönelik projeler.
- Genç nüfus içerisinde, okur-yazarlık oranının yükseltilmesine yönelik projeler.
- Özel ilgi gerektiren ve muhtaç çocuklara yönelik eğitim faaliyetleri.
- Okulların fiziksel durumlarının ve eğitim donanımlarının iyileştirilmesine katkı ve destekleyici çalışmalar.

¹⁶⁶ UCLG-MEWA, UNDP (2008). *Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Yerleştirilmesi Konusunda Kent Konseylerinin Rolü ve İşlevinin Değerlendirilmesine Yönelik Başarı Kriterleri ve Göstergeler*, UCLG-MEWA, UNDP Yayınları, İstanbul.

3.Kadınların durumunu güçlendirmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak,

-Kadınların toplumsal ve siyasal yaşamın her alanına katılımında fırsat eşitliği sağlanması.

-Kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılığın ve aile içi şiddetin azaltılması hususunda bilinç düzeyini artırıcı çalışmalar.

-Kadınların ulusal ve yerel meclislerdeki temsil eşitsizliğinin giderilmesine yönelik çalışmalar.

4.Çocuk ölümlerini azaltmak ve anne sağlığını iyileştirmek,

-Beş yaşın altındaki çocuklarda ölüm oranının azaltılması konusundaki bilinç düzeyinin artırılması.

-Bebeklerin ve küçük çocukların temel hastalıklara karşı bağışıklık kazandırılmasına yönelik aşı kampanyaları.

-Anne sağlığı ile ilgili diğer çalışmaların tamamlayıcısı olarak kentte nitelikli temel sağlık hizmetlerine yönelik talebi ve bu hizmetlerin sunumunu artırmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesi.

-Anne ölümlerinin azaltılmasına yönelik projeler.

5.Salgın hastalıklarla mücadele,

-Salgın hastalıklar konusunda kapsamlı ve güvenilir bilgiye sahip olanların oranını yükseltecek çalışmalar.

-Bu konudaki bilinç düzeyinin artırılmasına yönelik çalışmalar.

6.Çevresel sürdürülebilirlik,

-Yerel halkın bilinç düzeyinin artırılmasına yönelik çalışmalar.

-Sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin yerel politikalar ve programlarla bütünleştirilmesi ve çevresel kaynakların yok oluşunun tersine çevrilmesine yönelik projeler,

-Su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına ve atık sistemlerinin iyileştirilmesine yönelik projeler

-Sağlıksız kentsel alanların iyileştirilmesine yönelik projeler.

7.Kalkınmada küresel ortaklıklar,

-Gençler için uygun ve üretken iş imkanları yaratmak için stratejiler geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik projeler.

-Başta bilgi ve iletişim olmak üzere, yeni teknolojilerden yararlanmak için özel sektörle işbirliği yapılmasına yönelik projeler.

Bu açıdan bakıldığında Kent Konseyleri'nin Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin yerelleşme ve uygulama ayağı kısmında oldukça önemli olduğu görülmektedir. İnsan odaklı politikalarla gelişmeyi, kalkınmayı hedefleyen Kent Konseyleri, toplumun her kesimini kucaklayarak katılımcılık, şeffaflık, saydamlık ilkeleriyle yerel demokrasiyi de güçlendirmektedir.

BÖLÜM V

6. YEREL DEMOKRASİ VE KENT KONSEYLERİ

6.1. Demokrasi

Demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi anlamında kullanılan bir kavramdır. Demokrasi sözcüğü köken olarak Eski Yunanca'ya dayanmaktadır. Kök anlamları 'demos' (halk) ve 'kratos' (yönetim) olan 'demokratia' kelimesinden gelmektedir.¹⁶⁷ Bu biçimiyle demokrasi, halkın kendi kendisini yönetmesi anlamına gelmektedir.¹⁶⁸

Demokrasi kavramı, bu yalın haliyle doğrudan demokrasi olarak bilinen şekli ile önceden beri gerçekleşebilmekteydi. Ancak büyüyen ve gelişen yerleşimler ve değişen düzenler, demokrasinin değişim yaşamasına sebep olan faktörler olarak görülmektedir. Tüm bu faktörler neticesinde demokrasi kavramında değişikliklerin yaşandığı süreçten söz etmek mümkündür. Bu süreç içerisinde demokrasi tartışmaları daima bekasını koruyagelmiştir. Günümüze geldiğinde demokrasi tartışmaları artık küreselleşmenin bir parçası olarak devam etmektedir. Küreselleşme sürecinde önce uluslararası platformlar demokratikleşme adına ön plana çıkmışken artık bu uluslararası platformlar demokratikleşme için yerel yönetimlere ayrıca önem vermektedir.

Demokrasi kavramının önemli unsurları olarak; vatandaş katılımı, çoğunluk prensibi, yöneticilerin danışmaya önem vermesi ve onları seçen vatandaşa karşı hesap verme yükümlülüğü görülmektedir ve bu öğeler yerel düzeyde de öneme sahiptir.

¹⁶⁷ Yıldız, M. (1996). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(4), 3-15.

¹⁶⁸ Ertan, B.. (2003). Demokrasi ve Yerel Yönetimler, *Review of Social, Economic & Business Studies*. 2: 204-215.

6.2. Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasi

Yerel yönetim ile yerel demokrasi birbirleriyle yakından ilişkili kavramlar olarak kabul edilmektedir. Yerel yönetimlerden bahsederken yerel demokrasiden söz etmemek çok doğru olmayacaktır.

Yerel yönetimlerin tanımlarına bakıldığında; yerel yönetimler “yerel bir topluluktaki bireylerin birlikteki gereksinimlerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlar”¹⁶⁹ olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımda ise; Uluslararası sosyal bilimler ansiklopedisinde “Bir devletin ya da bölgesel yönetimin alt birimi olan ve göreceli olarak küçük bir alanda, sınırlı sayıdaki kamusal politikaların belirlenmesi ve uygulanması ile görevli bir kamu kuruluşu” olarak tanımlanan bu idareleri belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere, karar organları yerel halkça seçilen, yasalarla belirlenmiş görev ve yetkilere sahip, özel geliri, bütçesi ve personeli olan kamu tüzel kişileri olarak da tanımlanmaktadır.¹⁷⁰

Yerel yönetimler bazı amaçları yerine getirmekle alakalı yükümlülükler taşımaktadır. Bu amaçları şu şekilde belirtmek mümkündür.¹⁷¹

1. Çağın gereklerine uygun kamu hizmeti üretme gereği gözönüne alınarak, bu birimlerde nitelikli hizmet, üretken emek ilişkisini gözetilen istihdam politikalarının ve nitelikli çalışma ilişkileri koşullarının yaratılmasına destek olacak öneriler geliştirmek;

2. Atatürk devrim ve ilkeleri doğrultusunda ulusal bağımsızlık ve demokratik, toplumsal, planlı kalkınma ilkelerine dönük olarak, yerel düzeyde kamusal hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla yerel, ulusal ve uluslararası politikaların oluşumuna çalışmak, politika gündemine müdahale etmek, seçenekler geliştirmek, bunları yaygınlaştırmak;

¹⁶⁹Yıldız, M. (1996). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(4), s.3-15 s.3.

¹⁷⁰Ulusoy, A. ve Akdemir, T. (2010). *Mahalli İdareler*. Ankara: SeçkinYayıncılık.

¹⁷¹<http://www.yayed.org/id24-kurumsal/amac.php>(Erişim Tarihi: 24.05.2013)

3. Yurttaşların yerel sorunların çözümüne etkin, özgür ve eşit olarak katılmalarını özendirmek ve ulusal, toplumsal ve kamusal yararı gözetme bilinci içinde yerel kalkınmayı güçlendirerek kamu yararının gerçekleşmesine katkıda bulunmaktadır.

4. Tüm bu amaçlar doğrultusunda yerel yönetimlerin sadece işlevel amaçları yerine getiren mekanizmalar olarak görülmemeleri gerekmektedir. Yerel yönetimler aynı zamanda demokrasi olgusunun da hayat bulduğu yapılardır. Belirtilen tüm bu işlevler halkın siyasal katılımıyla gerçekleşmektedir. Sonuç olarak yerel yönetimlerin yeterliliği ya da başarısı; özgürlüğü, etkinliği, demokrasiyi ve de katılımı gerçekleştirme ölçütlerine göre değerlendirilmektedir.¹⁷²

5. Yerel yönetimlerin temelinde yerel demokrasi değerleri yer almaktadır. Bu değerler, yerel toplulukların kendilerini en çok ve yakından ilgilendiren konularda kendi kendilerini serbestçe ve demokratik yol ve usullerle yönetmelerini öngörmektedir.¹⁷³ Yerel demokrasinin gerçekleşmesinde yerine getirilmesi gereken ilkeler bulunmaktadır. Yerel yönetim organlarının bağımsız oluşumu, bu organların bağımsız karar alabilme yetkisine sahip olmaları, bu kararları bağımsız olarak uygulayabilmeleri, halkın bu kararlara katılabilmesi ve kararları etkileyebilmesi, yerel yönetimlerin mali ve idari alanda şeffaflığın sağlanması, yerel idareler arasında ilişkilerin düzenlenmesi ile mali bağımsızlık yerel demokrasinin en temel ilkelerindedir.¹⁷⁴ Güçlü yerel yönetimler ve yerel yönetimlerin demokratik nitelik taşımaları, ülke çapında da demokrasinin gelişimine katkı sağlamaktadır.

6.3. Yerel Demokrasi ve Katılımcılık

Küreselleşme süreci ile birlikte temsili demokrasinin hüküm sürdüğü klasik yönetim anlayışının yetersiz kaldığı görüşü ortaya çıkmış, yönetimde yeniden yapılanma arayışlarının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu tarz düşüncelerin

¹⁷² İlhan Tekeli, (1983) "Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 16, Sayı 2, s.3.

¹⁷³ Kalabalık, H. (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku Teori-Uygulama*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

¹⁷⁴ Yaylı, H. ve Pustu, Y. (2008) "Yerel Demokrasinin İlkeleri", *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 16, s. 133-153.

oluşmasında bazı nedenler etkili olmuştur.¹⁷⁵ Kamu yönetiminde yaşanan etkinsizlik, verimsizlik, kırtasiyecilik, israf, esnek olmayan yönetim şekilleri sayılmaktadır. Bu nedenlerin ortadan kaldırılması toplumun ilerlemesi açısından önemli olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda günümüzde şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik, tutarlılık, hukuka bağlılık, müşteri memnuniyeti (vatandaş) ve katılımcılık gibi piyasa ekonomisinde yer alan birçok kavramın devlet açısından da kabul görmesi kaçınılmaz olmuştur.¹⁷⁶

Yeni yönetim arayışlarının sonucu olarak görülen yönetişim anlayışı, vatandaş-devlet ilişkilerinin güçlendirilmesinde katılımcılığın sağlanmasının önemli olduğunu öne sürmektedir. Bu yolla devlet, politika oluşturma aşamasında uygulama aşamasına kadar vatandaşların istek ve beklentileri hakkında bilgi sahibi olmakta amaca hizmet eder politikalar oluşturması mümkün bir hal almaktadır. Bununla birlikte katılımcılık süreci ile vatandaşın devlete olan güveni güçlenmekte, demokratikleşme yolunda sivil kapasite önemli bir rol üstlenmektedir. Katılım kavramının tanımına bakıldığında; “bir süreç ya da bir durum içinde istençli ve eylemli olarak bir işi üstlenme ya da bir olayda etkin olma”¹⁷⁷ şeklinde tanımlanmaktadır. Katılımcılık, vatandaşların siyasi karar mekanizmasına ve yönetim sürecine temsil yolu ile ya da doğrudan dahil olmaları anlamına gelmektedir. Daha kapsamlı ifade edilirse; katılım, “bireylerin kendileri ile ilgili, onları etkileyen fiziksel çevreler, programlar ve kurumlar düzeyinde üretilen kararlarda yer almaları ya da belirli bir çevrenin planlanmasında, bir program ya da sonucun oluşturulmasında kendileriyle işbirliğine gidilebilmesi”¹⁷⁸ olarak da tanımlanmaktadır.

Katılımcılık, bireylerde demokrasi duygusunu geliştirme yönünde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle yerel yönetimler bakımından düşünüldüğünde vatandaşların kendilerini ilgilendiren kararlara katılımı, küresel ve ulusal düzeye göre yerel düzeyde çok daha kolay ve etkin olmakta; ayrıca bu yolla halk, seçilmiş ve atanmış kamu görevlilerinin karar ve uygulamalarını daha etkili biçimde

¹⁷⁵ Çetinkaya, Ö. ve Korlu, R.K., (2012), Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü, **Maliye Dergisi**, Sayı: 163, 95-117.

¹⁷⁶ Toksöz, A. (2011). İyi Yönetişim El Kitabı, (1. Baskı) İstanbul: TESEV.

¹⁷⁷TDK (2011), Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Katılım, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, (Erişim Tarihi:28.05.2013).

¹⁷⁸Fişek, Kurthan (1977), Yönetime Katılma, TODAİE Yayını, Sevinç Matbaası, Ankara.

denetleyebilmektedir. Çünkü katılımın merkezden yerele inildikçe arttığı ve katılımcıların da etkinliğini artırdığı kabul edilmektedir.¹⁷⁹

Güçlü bir katılımcılık anlayışı demokrasi için de oldukça önemli olarak görülmektedir. Hangi biçimde ve boyutta ele alınıralsa alınsın, katılım olgusunun özünde bir demokratikleşmeyi içerdiği ve aynı zamanda halkın kendi geleceğini kendisinin belirlemesine olanak sağlayan bir sistemin en belirgin özelliğini oluşturduğu açıktır.¹⁸⁰

Küreselleşme kapsamında demokrasi, katılımcılık ve yönetim anlayışı birbirini tamamlayan ögeler olarak görülmektedir. Daha önceden de belirtildiği gibi her birinin küresel düzeyde gerçekleşmesi için yerelde hayat bulmaları gerekmektedir. İşte bu noktada da yerel siyasete katılım türleri olarak, kent konseyleri başta olmak üzere, halk oylaması, halk toplantıları, geri çağırma, yurttaş kurulları, iletişim demokrasisi (internet), kamuoyu yoklaması, yuvarlak masa toplantıları, gelecek atölyeleri, belediye meclisi toplantılarına katılma, danışma kurulları, telefon, dilekçe, çeşitli forumlar, sivil toplum kuruluşları, planlama çemberleri, Yerel Gündem 21' in amacını gerçekleştirmede kullanılacak katılım yolları olarak sayılabilir.¹⁸¹

6.4. Yönetişim ,Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri

Kamu yönetimi ile vatandaşlar arasındaki ilişkilerin yeniden şekillendirildiği günümüzde “yönetişim” kavramı gündeme gelmektedir. Küreselleşme sürecinde yerel demokrasinin gerçekleşmesi adına uygulanması gereken kavramlardan biri de yönetişimdir. Yönetişim toplumu yönlendirmek ve yönetmek konusunda sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma doğru kaymakta olduğunu göstermektedir.¹⁸² Bu açıdan bakıldığında yönetişim kavramı; kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları arasında karşılıklı etkileşimi ifade etmektedir.

¹⁷⁹ Eryılmaz, B., (2010), **Kamu Yönetimi, Düşünceler, Yapılar Fonksiyonlar**, (3. Baskı), Ankara: Okutman Yayıncılık.

¹⁸⁰ Özdemir, A.T., (2011). Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 83, 31-56.

¹⁸¹ Demir, O. (2008). Yerel Siyasette Katılımcılık Ve Kalkınma (Türkiye’deYerel Gündem 21 Örneği). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

¹⁸² Aydın, A. H. (2010). **Yönetim Bilimi**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

“Yönetişim” kavramı, bir tarafın diğer tarafı yönettiği bir ilişkiden, karşılıklı etkileşimlerin öne çıktığı bir ilişkiler bütününe doğru dönüşümü ifade etmektedir. Böylece yönetim; toplumların, faaliyetlerini yönetmek amacıyla kullandıkları politik, ekonomik ve yönetsel iradeyi oluşturmaktadır. Yurttaşların, grupların ve toplulukların; ortaklaşa karar alma ve uygulamada, çıkarlarını dile getirmede, yükümlülüklerini karşılama ve çatışma noktalarının çözümünde kullandıkları mekanizmaları, süreçleri ve kurumları kapsamaktadır. Bu anlamda yönetim, toplumsal aktörler arasındaki ve toplumsal aktörlerle kamu yönetimi arasındaki karşılıklı etkileşimin niteliğine işaret etmekte ve “birlikte yönetim” anlamını içermektedir.¹⁸³

Yerel idarelerin aldıkları her türlü kararlarla yapmış oldukları eylemlerde, işlem ve faaliyetlerinde, temelde varlık gerekçelerini yerel halkın istek ve beklentileri oluşturmaktadır. Bu durum ideal demokrasi anlayışının hedeflendiği durum olarak görülmektedir. Çağımızda kentlerin hızla büyüdüğü, toplumların problemlerinin de hızla arttığı gerçeği dikkate alındığında, kent halkının bir bütünlük içinde hareket etmesinin, kentte yaşayanların kendi bilgi ve deneyimlerini kente aktarmasının, dolayısıyla sorunları birlikte çözme iradesinin ortaya konulmasının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Kent konseyleri, halkın yönetime ve alınan kararlara katılımını sağlayacak mekanizmaları geliştiren ve halkın kendi sorunlarına sahip çıkmasını teşvik eden, çeşitli toplum kesimlerinin katılımı ile oluşan, yönetim eksenli katılımcı demokrasiyi esas alan ve sivil toplumu ön plana çıkaran bir oluşumdur.¹⁸⁴ Bu bağlamda kent konseyleri değerlendirildiğinde; kent konseylerinin yerel yönetim alanındaki rollerinin her geçen gün artmakta olduğu inkar edilemez bir gerçeklik olarak kabul edildiği görülmektedir. Kent konseylerinin geniş tabanlı olarak kent yönetimine katılımı, öncelikle konseyin değişik görüş ve düşüncelerin konuşulacağı bir demokrasi platformu kurulması ile alakalıdır. Kent konseyleri yapısında kente ilişkin düşünceler ve görüşler rahatlıkla ortaya konmalı ve konuşulmalıdır. 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile kent konseyleri oldukça önemli görevler almıştır. Kent Konseyi Yönetmeliği ile belediyeler, özel idareler,

¹⁸³ Toksöz, F., (2008) **İyi Yönetişim El Kitabı** (1. Baskı). İstanbul: TESEV.

¹⁸⁴ Özdemir, A.T., (2011). Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 83, 31-56.

üniversiteler, siyasi partiler, kamu kurumları, muhtarlıklar, vakıflar, dernekler, cemiyetler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları gibi çeşitli toplum kesimlerine dayanan en önemli kurumlar, kent konseylerinin katılımcısı olarak sayılmıştır. Kent konseylerinin bu kadar geniş yelpazeli katılımcı listesine sahip olması kent konseylerinin önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle kent konseylerinin ülkemizde her alanda halkın yönetime katılımının artırılması ve bu katılımın sürekli kılınması bakımından bir fırsata dönüştürülmesi gerekmektedir.

Günümüzde, kent konseylerinin sivil toplum kuruluşları gibi mahalli idareler ile halk kesimleri arasında aracı işlevi görmesi, yerel düzeyde demokratik katılımı yaygınlaştırması, hemşehrilik bilincini geliştirmesi, çok-aktörlü ve çok-ortaklı yönetim tarzının benimsenmesi gibi işlevleri yerine getirmesi beklenmektedir.¹⁸⁵

Kent Konseyi' nin genel işlevinin kentteki tüm toplum kesimlerini bir araya getirerek, sosyal yardımlaşma ve dayanışma anlayışı içinde, çevreye duyarlı bir bakış açısı ile katılımcılık ruhu içinde iyi bir yönetim anlayışıyla tüm kenti ve kentlileri kucaklayarak, kente ve kentin sorunlarına dair her türlü fikrin tartışılıp ortak akıl çerçevesinde hareket etmektir.

6.5. Kent Konseyi

Kent Konseyleri 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 26313 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliği'ne dayanarak kurulmuş yapılardır.¹⁸⁶ Kuruluş amaçları; “kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmek”tir. Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde

¹⁸⁵Emrealp Sadun (2005), **Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı**, IULA-EMME Yayını, İstanbul.

¹⁸⁶ Kent Konseyi Nedir? <http://www.izmirkentkonseyi.org.tr/1/1/24/kent-konseyi-nedir> (Erişim Tarihi: 11.06.2013)

belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzmanlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını¹⁸⁷ ifade eder.

6.5.1. Kent Konseyine Kimler Katılır?

Kent konseyi; merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak üzere aşağıda belirtilen kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerden oluşur:¹⁸⁸

- 1- Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,
- 2- Belediye başkanı veya temsilcisi,
- 3- Sayısı 10'u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşların temsilcileri,
- 4- Mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve en az 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri,
- 5- Belediye teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,
- 6- Üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci,
- 7- Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıf temsilcileri,
- 8- Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi.

¹⁸⁷ Kent Konseyi Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26313 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> (Erişim Tarihi:11.06.2013)

¹⁸⁸ Kent Konseyi Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26313 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> (Erişim Tarihi:11.06.2013)

6.5.2. Kent Konseyi'nin Görevleri Nelerdir?

- 1- Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşerilik hukuku ve ortam yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,
- 2- Sürdürülebilir Gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- 3- Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturulmasında katkıda bulunmak,
- 4- Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcıların, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,
- 5- Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal v.b değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,
- 6- Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- 7- Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,
- 8- Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- 9- Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak
- 10- Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,

11- Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.¹⁸⁹

6.5.3. Kent Konseyi' nin Çalışma İlkeleri Nelerdir?

Kent Konseyi, aşağıdaki ilkeler temelinde çalışmalarını sürdürür.¹⁹⁰

1- YG21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak,

2- Türkiye Cumhuriyeti Devleti' nin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer Uluslararası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek,

3- Kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak,

4- Kent Konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözeterek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak,

5- Katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak,

6- Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir.

¹⁸⁹ Kent Konseyi Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26313 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> (Erişim Tarihi:11.06.2013)

¹⁹⁰ Kent Konseyi Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26313 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> (Erişim Tarihi:11.06.2013)

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Sonuç

Bu çalışmada, küreselleşme sürecinin yerelde ve yerel yönetimlerde yol açtığı değişim ve dönüşüm çalışılmış; bu bağlamda, yerel demokrasinin güçlendiği yereldeki yeni mekanizmalar olan kent konseyleri incelenmiştir. Küreselleşmenin yerel yönetimler üzerindeki etkileri ve bu etkilerin neden olduğu dönüşüm süreci, kent konseyleri eksenli olarak ele alınmıştır.

Küreselleşme kavramı, farklı tarihlerde ifade edilmekle beraber, birçok konu ve alanla ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Küreselleşme kavramına yönelik yaklaşımları, etkileri bakımından, olumlu veya olumsuz olarak nitelendirmek mümkündür. Ancak, küreselleşmenin yanında ya da karşısında olmak gibi tutumlar benimsense de bir gerçek olarak varlığı ve etkileri yadsınamaz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yeni teknoloji olarak tanımlanan iletişim, bilişim ve ulaşım teknolojilerindeki ilerleyiş, mesafeleri kısaltmakta, bir anlamda sınırları yıkmaktadır. Bu gelişimlerin; bireyleri, toplumları, ülkeleri ve devletleri etkilediği; değişim ve dönüşüm yaşanmasına yol açtığı söylenebilir.

Küreselleşme kavramı; ekonomiden, siyasi alana, teknolojiden sosyo-kültürel alana kadar, etkilerini geniş bir yelpazede hissettirmektedir. Ancak küreselleşmenin ekonomik boyutu, en önemli ve öndeki boyutu olarak saptanmıştır. Sermayenin, hizmet ve malların önündeki sınırlamaların ortadan kalkması, ulus devletin bu süreçte sınırlandırıcı yetkilerinin aşınması sonucunda, yerel yönetimlerin ekonomik işlevlerinde bir değişim meydana geldiği sonucuna ulaşılabilir. Küreselleşme sürecinde ülkelerin ekonomik gelişmeyi yakalaması, ulusal ekonomilerinin yanı sıra, yerel ekonomilerden de geçmektedir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin yerel ekonomilerin gelişmesinde önemli rol oynadığı söylenebilir. Yerel yönetimler, buldukları yörenin ekonomisini canlandırmak, yeni iş alanları yaratmak, halkın ekonomik, sosyal, kültürel gereksinimlerini karşılamak için en uygun strateji ve politikaları gerçekleştirmede önemli işlevler gerçekleştirmektedirler. Sadece hizmet

sunumu ve demokratik gereksinmelerin karşılanması için değil, aynı zamanda ekonomi politikalarının yönlendirilmesinde de önemli rollere sahiptirler.

Küreselleşmenin siyasal boyutu ise; dünya ölçeğinde siyasal ilişkilerin gelişmesi, yoğunlaşması, etkileşim içine girmesi ve siyasal anlamda yeni kavramların ve mekanizmaların gündeme taşınmasını sağlamaktadır. Küreselleşmenin siyasal boyutunun sonuçları arasında şunları görmek mümkündür: Ulus devletin klasik egemenlik anlayışındaki dönüşüm, kamu hizmetlerinin etkin, kaliteli ve verimli bir şekilde hizmetten yararlananlara en yakın yerde en uygun yöntemlerle sunulması, insan haklarının ve temel özgürlüklerin dikkate alınması, temsili demokrasi anlayışındaki değişim, ulus devletin bazı yetki ve işlevlerini ulus-altı ve ulus-üstü kuruluşlara devretmesi, yerleşme politikalarının ve yerinden yönetim ilkesinin önem kazanması gibi sonuçlar doğurmuştur. Küreselleşmenin siyasal boyutunda ortaya çıkan ve yerel yönetimleri ilgilendiren bir başka gelişme, yerleşme (desantralizasyon) politikalarının tüm dünyada yaygınlaşması ve uluslararası kuruluşlar aracılığıyla yaygınlaştırılmasıdır.

Ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, farklı ülkelerdeki bireylerin birbirleriyle olan etkileşimini hızlandırmakta ve tek tip kültür endişesini yaratmaktadır. Küreselleşmenin sosyo-kültürel alandaki etkileri arasında bunları söylemek mümkündür. Bu bağlamda yerel kültürlerin korunması ve geliştirilmesinde yerel yönetimlere görevler düşmektedir. Ayrıca hızlanan bu teknolojik gelişmeler, bireylerin kendi ülkelerini diğer ülkelerle kıyaslama imkanı vermektedir. Bu da bireylerin taleplerinin çeşitlenmesine ve farklılaşmasına sebep olmaktadır. Hizmetlerde daha hızlı ve etkin sunumu talep etmekte, yönetime katılmayı ve yönetimlerin şeffaf ve hesap verebilir olmasını istemektedirler. İşte burada konuya kent konseyleri denilen mekanizmalar girmektedir. Tam da kent konseyleri, bu istek ve beklentinin yerelde karşılandığı, ortak aklın oluşturulmaya çalışıldığı, kent sorunlarına kentlinin fikir ve düşüncelerinin alınarak çözümler bulunmaya çalışıldığı, farklı fikirlere açık, demokratik, şeffaf, katılımcılığı destekleyen, yönetim anlayışını benimseyen platformlar olarak sahneye çıkmaktadır.

Küresel, ulusal ve yerel düzeyde gerçekleşen yönetim anlayışı yerel yönetimlerde de yukarıda bahsedildiği gibi değişimlere neden olmaktadır. Yerel düzeyde “yerel yönetim” uygulamaları ile yerel yönetimlerin halkın katılımına daha çok imkan vermeleri amaçlanmış ve yerel yönetimlerde yeni katılım yöntemleri ortaya çıkmıştır. Yerel yönetim sürecinde kamusal, yerel, özel ve sivil toplum örgütleri arasında işbirliği uygulamalarının geliştiği ve bu işbirliğine yönelik yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Yönetim sürecinin biçimlendirdiği Gündem 21 yaklaşımı dünyada birçok ülkede yerel yönetimlerde uygulanmış ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Türkiye’de de Yerel Gündem 21 kapsamında kent konseyleri yapılarıyla uygulanmaktadır.

Küreselleşme sürecinde yerel yönetimlerde değişime yol açan etkenler olarak; devletin küçültülmesi ve etkinleştirilmesi ve kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması çerçevesinde özellikle 1980’lerden sonra yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarının artması, kamu hizmetlerindeki gelişmeler, halkın hizmet beklentilerinin değişmesi ve çeşitlenmesi, hızlı nüfus artışı ile birlikte kentlerin yapı ve işlevlerindeki değişimler, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerindeki değişimler, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, demokratikleşme eğilimlerinin güçlenmesi gibi gelişmeler yerel yönetimlerde yapısal ve işlevsel değişime yol açan etkenler olarak belirlenmiştir. Küreselleşme sonucunda yerel yönetimlerde hissedilen değişim ve dönüşümün nedenleri, Türkiye için değerlendirildiğinde yalnızca iç dinamikler değil aynı zamanda AB kaynaklı dış dinamiklerin olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Küreselleşme ve yerelleşme sürecinin getirdiği yeni yapılanma ve eğilimler ışığında; küreselleşmenin getirdiği yerelleşme, yönetim, özelleştirme, yeni kamu işletmeciliği gibi süreçler merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerini, kamu yönetiminin işleyişini etkilemekte ve yeni düzenlemelerin yapılmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu anlamda benzer gelişme ve eğilimlerin etkisinde Türkiye’de yapılan yerel yönetim yasalarıyla ilk ve önemli adımlar atılmıştır. Türkiye’de en işlevsel yerel yönetim birimlerinin belediyeler olduğu bilinmektedir. Belediyelerin ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişim sürecinde önemli işlevleri bulunmaktadır. Belediyeleri daha etkin bir yerel yönetim birimi haline getirmek amacıyla hazırlanan

5393 sayılı Belediye Kanunu, küresel gelişmeler, AB etkisi ve yeni kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda hazırlanmış ve belediyelerde yapısal ve işlevsel olarak bazı değişiklikler öngörmüştür. Bu kanunun 76. maddesinde de kent konseyleri ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır.

Küreselleşmenin yerelde sebep olduğu bu değişim ve dönüşüm neticesinde hazırlanan yerel yönetim yasaları ile, Türkiye’de yerel yönetimlerde yapısal ve işlevsel anlamda yasal boyutta önemli dönüşümler gerçekleşmiştir. Bu yasal süreçle başlayan düzenlemelerin uygulama sonuçlarının alınması belirli bir zaman sonra görülebileceği sonucu elde edilmiştir. Yasal düzenlemelerin öngördüğü yönetsel ve örgütsel temelli yapısal değişiklikler, insan kaynakları düzenlemeleri, araç-gereç açısından iyileştirmeler, mali yapıda meydana gelecek değişimlerin yansımaları, katılımcı mekanizmaların (kent konseylerinin) uygulama sonuçları, çağdaş yönetim tekniklerinden yararlanmada kurumsal kapasitelerin geliştirilme düzeyi, yerel hizmetlerin halkın beklentilerine göre, kaliteli etkin ve verimli sunumunda yerel yönetimlerin ulaştığı düzey, dönüşümün sadece yasal düzeyde kalmadığı, uygulamaya da yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

7.2. Öneriler

Küreselleşme sürecinin anlatıldığı, etkilerinin işlendiği çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak küreselleşmeyle birlikte gündeme gelen yerelleşme süreci ile küreselleşmenin kıyaslanıp etkilerinin anlatıldığı çalışmalar, etkili ve literatüre katkı koyan çalışmalar olmaktadır. Özellikle demokrasi adına eylemlerin yapıldığı günümüzde, yerel demokrasiyi ve katılımcılığı teşvik eden kent konseylerinin anlatılması ve tanıtılması çalışmanın farklılığını yansıtmaktadır.

Küreselleşme gerçeğinin kabul edildiği dünyada küreselleşmeye direnmek yerine her ülkenin onun getirdiği etkileri iyi okumaları ve bu doğrultuda politika üretmeleri önemlidir. Yapılan bu düzenlemeleri sadece mevzuatta kalmayıp uygulama aşamasına geçmesi gerekmektedir. Türkiye’de bu doğrultuda yapılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun öne sürdüğü yasal düzenlemelerin fiili olarak uygulanıp uygulanmadığına dair örnek belediyeler seçilerek konu üzerine çalışmalar yapılabilir.

Türkiye’de her belediyenin oluşturmak durumunda olduğu ve Belediye Kanunu’nun 76. Maddesinde kendisinden bahsedilen kent konseylerini Türkiye’de nasıl algılandığı, gerçekten fiili olarak faaliyet gösteren yapılar mı yoksa kağıt üzerinde olan yapılar mı olduğu üzerine çalışmalar yapılabilir. Kent konseyleri ile alakalı yapılan eleştiriler örnekler seçilerek karşılaştırılmalı olarak çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, M., (2009), **Düzleştirici ve Özgürleştirici Bir Süreç Olarak Küreselleşme**, Ankara, Orion, s.25.
- Adıgüzel, M., (2011), **Ekonomik, Kültürel ve Politik Küreselleşme ve Sonuçları**, (1. Basım), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Agranoff, R.(2004). “Autonomy, Devolution and Intergovernmental Relations”, **Regional and Federal Studies**, Vol.14, No.1, Spring 2004, ss.26-65.
- Ahmed, A., (1992), Postmodernism and Islam, Londra, Routledge, S. 26.
- Aktan, C. Can ve Şen, H. (1999); “Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye”, *TOSYÖV Yayınları*, Ankara, s. 10-35.
- AKTAN, Coşkun C. (1999); “Global Ekonomik Entegrasyon ve Türkiye”, *Dış Ticaret Dergisi*, Sayı: 12, s. 1-29.
- Aktan,C.C.“Globalleşme,Bölgeselleşme ve Yerelleşme”, (Erişim)
<http://www.dtm.gov.tr/ead/DERGI/tem98/global.htm> 21.12.2012.
- Al, Hamza. (2002); *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Al,H. “Türk Yerel Yönetimlerinin Yeniden İnşası”, **Dönüşüm Sürecindeki Türkiye: Aktörler, Alanlar, Sorunlar**, ed. D.Dursun-B. Duran-H. Al, İstanbul, Alfa Yayınları, 2007, ss.355-383.
- Aranson, J.D. (2001), “The Communications and Internet Revolution”,s.542.
- Aslanoğlu, R.A., (1998), **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**, Bursa,Asa Yayınları, S.160’ dan aktaran M. Karakaş (2006:69).

- Avrupa Konseyi, http://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Konseyi (Erişim Tarihi: 24.03.2013)
- Aydemir, C. ve Kaya, M. (2007). “Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.6 S.20 s.260-282.
- Aydın, A. H. (2010). **Yönetim Bilimi**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- AYDIN, M.K.(2000); ”**Neoliberal Dalga ya da Küreselleşme**” *Bilgi* (2),13-26.
- Aydınlı, H.İ. ve Akdeniz, H. (2004). “Küreselleşme Sürecinde Yerel Yönetimlerde Ortaya Çıkan Yeni Eğilimler”, **Yerel Yönetimler KongresiDünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı**, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İİBF, Çanakkale, 3-4 Aralık 2004, ss.201-208.
- Aydınlı, H.İ.(2004). **Sosyo-Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Belediyeler**, Ankara: Nobel Yayınları.
- Aykaç, B.(1999). “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları”, **G.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi**, C.1, ss.5.
- Aykaç, B.(1999). “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları”, **G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi**, C.1, ss.1-12.
- Bağçe, H. E. (1999), “*Küreselleşme, Devlet ve Demokrasi*”, *Amme İdaresi Dergisi*, Sayı 32.
- Beetham, D.(1996). “Theorising Democracy and Local Government”, **Rethinking Local Democracy**, (Ed. D. King-G. Stoker), London, Macmillan Press, ss.28-49.
- Berger,P.(1997) “ Four Faces of Global Culture”, **National Interest**, Vol 49, Fall-1997, ss.23-49.
- Bezci, B. ve Coşkun, B.(2007). “Avrupa Birliği ve Sübzidiarite İlkesi: İlkenin AB’de Uygulanması ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.16, S.3, Temmuz-2007, ss.5-27.

- Bilgiç, V.K.(1998). “Merkezi Yönetim- Yerel Yönetim İlişkileri Üzerine Teoriler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.7, S.2, Nisan-1998, s.27-35.
- Bilgiç, V.K.(2005). “Türkiye’de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1: Reform**, (Ed. H. Özgür-M. Kösecik), Ankara: Nobel Yayınları, 2005, s.207-209,
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Binyıl Kalkınma Hedefleri,<http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=248>(Erşim Tarihi: 18.05.2013)
- Borataş, K., (1997), Emperyalizm ve Küreselleşme İçinde *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme* (Ed: I.Kansu), Ankara, İmge Yayınevi, S.22-23.
- Bozkurt, V., (2001), “**Küreselleşme , Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar İçinde Küreselleşmenin İnsani Yüzü**”, İstanbul, Alfa Yayınları, s.21-23.
- Chomsky, N.(2003), **Hegemony or Survival: America’s Quest for Global Dominance**, New York: Metropolitan Books.
- Çetinkaya, Ö. ve Korlu, R.K., (2012), Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü, **Maliye Dergisi**, Sayı: 163, 95-117.
- Deleon, L.(1998) “Accountability in a Reinvented Government”, **Public Administration**, Vol.76, Autumn 1998, ss.539-558.
- Demir, O. (2008). Yerel Siyasette Katılımcılık Ve Kalkınma (Türkiye’de Yerel Gündem 21 Örneği). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, D. (2006); Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: “Etkin Devlet”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 60.
- Dilip, D. (2002), “*Globalization: A Guide for the Concerned Policymaker*”, CSGR Working Paper No. 91/02, January.

Dobbs, L., (2004). **Exporting America: Why Corporate Greed is Shipping American Jobs Over Seas**, New York: Warner Business.

Doğan, İ.(2006). **Parçalayan Küreselleşme**, Ankara: Yetkin Yayınları.

DPT (2000) **Sekizinci BYKP Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, DPT Yayını.

DPT, (2000), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, s. 4-5.

DPT, (2000). **Küreselleşme Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara: DPT Yayını.

DÜREN, A. Zeynep.(2002). **2000’li Yıllarda Yönetim**, (2. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları. s.83-84.

Eke, A.E. (1985). “Anakent Yönetimi ve Yönetimler arası ilişkiler”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.18, S.4, s.41-62.

Ellwood, W. (2002); *Küreselleşmeyi Anlama Kılavuzu*, Çev. Betül Dilan Genç, (1. Baskı), İstanbul: Metis Yayınları.

Emrealp S. (2005), **Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı**, , İstanbul: IULA-EMME Yayını.

Emrealp, S. (2005). **Yerel Gündem 21 El Kitabı** (2.Basım). İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.

Emrealp, S. (2005).**Yerel Gündem 21 Uygulamaların Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı** (2.Baskı) İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.

Emrealp, S.(1994). **Yerel Yönetim ve Bilgi Teknolojisi**, İstanbul: IULA-EMME Yayını.

- Emrealp,S. ve Yıldırım, S. (1993). **Yerel Yönetimlerde Başarının Yolları**, İstanbul: T.C. Başbakanlık TOKİ ve IULA-EMME Yayını.
- Erbay, Y. ve Yener Z.(1999).**Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Yerel Yönetimlerimizin Avrupa Platformu**, İstanbul: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Yayını.
- Ergun,T., Bozkurt,Ö. ve Sezen,Ş.(1998). **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Erkal, M. E. (2002). “Küreselleşmenin Tesirleri ve Ülkemize Yönelik Tehdit Unsurları”, *Türkiye 'nin Güvenliği Sempozyumu*, 17-19 Ekim 2001, Bildiriler Kitabı, Fırat Üniversitesi Elazığ.
- Eroğlu, F. (2003) “Küreselleşmenin Üç Temel Boyutu ve Direnme Stratejileri”, **Türk Yurdu**, Mayıs-2003, ss.35-41.
- Eroğlu, H.T. (2010) “ Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.26, Nisan 2010, ss.44.
- Ertan, B.. (2003). Demokrasi ve Yerel Yönetimler, *Review of Social,Economic & Business Studies*. 2: 204-215.
- Eryılmaz, B. (2007). **Kamu Yönetimi**, İstanbul: Erkam Matbaası.
- Eryılmaz, B.(1995). “Küreselleşen Dünyada Yerel Yönetimlerin Yeri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.4, S.2, Mart-1995, ss.89-92.
- Eryılmaz, B., (2010), **Kamu Yönetimi, Düşünceler, Yapılar Fonksiyonlar**, (3. Baskı), Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Esgin, A. (2001), “*Ulus-Devlet ve Küreselleşmeye İlişkin Bazı Tartışmalar*”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, Cilt: 25, No: 2.
- Falk, R. (2002), “*Yırtıcı Küreselleşme, Bir Eleştiri*”, Çev. Ali Çaksu,(2 Baskı), İstanbul: Küre Yayınları.

- Fişek,K. (1977), *Yönetime Katılma*, Ankara: TODAİE Yayını, Sevinç Matbaası.
- Friedman, M. (2002). **Capitalizm and Freedom**. İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Fulcher, J. (2000). “Globalization, The Nation-State and Global Society”, **The Sociological Review**, Vol.48, No.4, November-2000, s.522-543.
- Gangopadhyay, P. ve Manas, C. (Ed) (2005), **Economics of Globalization in Asia**, Ashgate, England, s.67.
- Gerald E. CAIDEN, “Administrative Reform”, **Handbook of Comparative and Development Public Administration**, (Ed. Ali Farazmand), USA, Marcel Dekker, Inc, 1991, s.373.
- Gerard MARCOU, Imre VEREBELYI, “Size, Levels and Functions of Local Government”, **New Trends In Local Government In Western and Eastern Europe**, (Ed. G. Marcou-I.Verebelyi),International Institute of Administrative Sciences, Brussels-Belgium, 1993, s. 35.
- Geray, C. (2000).**Belediye Kurulmasında Uyulacak Ölçütler ve Yöntem**, TBD-Konrad Adenauer Vakfı, Ankara, s.127,
- Geray,C.(2001). “Kentleşme Sorunlarının Çözümü Açısından Küreselleşme, Özelleştirme, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.10, S.4, Ekim-2001, ss.7-22.
- GEYMEN, A. ve ÇELİK, K. (2001) “Kent Bilgi Sistemlerine Geçişte Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma”, Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, Fatih Üniversitesi İstanbul.
- Giddens, A. (2000). **Elimizden Kaçıp Giden Dünya**, (Çev.Osman Akınhay), İstanbul, Alfa Yay., s.25.
- Giddens, A., (1998), **Modernliğin Sonuçları** (Çev.E. Kuşdil) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Goldsmith, M. (1993). "The Europeanisation of Local Government", **Urban Studies**, Vol.30, No:4/5, 1993, s.683-699.

Görmez,K.,(1997). **Yerel Demokrasi ve Türkiye**, Ankara: Vadi Yayınları.

Gündem 21, <http://habitat.org.tr/gundem21/40-gundem21/47-gundem-21.html>
(Erişim Tarihi: 17.05.2013)

Günsoy, B. (2006). **Küreselleşme: Bir Varoluş Çözümlemesi**, Bursa: Ekin Kitabevi.

Güzelsarı, S.,(2003). "Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli", **Amme İdaresi Dergisi**, C.36, S.2, Haziran-2003, ss.17-34.

HABLEMİTOĞLU, Ş. (2004); "*Küreselleşme Düşlerden Gerçekleri*", Toplumsal Dönüşüm Yayınları, Ankara.

Holton, R.J., (2005), Making Globalization, Palgra ve Macmillon, New York, s. 31.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik> (Erişim Tarihi: 10.05.2013)

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> (Erişim Tarihi: 09.05.2013)

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> (Erişim Tarihi: 09.05.2013)

Huque, A. S. ve Zafarullah, H. **International Development Governance**, (Ed.), Taylor Francis, New York, S.119.

Hüseyin GÜL ve Hüseyin ÖZGÜR, **a.g.e.**, s.162.

IUCN, Uluslararası Doğa Koruma Birliği, Dünya Koruma Stratejisi (*World Conservation Strategy*, IUCN, UNEP ve WWF.), 1980.

J. Michael GREIG, a.g.m., s.231, Arjun APPADURAI, "Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy", **The Global Transformations Reader**

(Ed. D. Held- A. McGrew), Cambridge-Oxford, Polity Press, 2000, s.230-237.)

Kalabalık, H. (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku Teori-Uygulama*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kalabalık, H.(2005). **Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku: Teori-Uygulama**, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Kalabalık, H.(2005). **Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku: Teori-Uygulama**, Ankara, Seçkin Yayınevi.

Kaldor, M. (2007). **Civil Society**. New York: MTM Publishing.

Karakaş, M.,(2006), **Küreselleşme ve Türk Kimliği**, Ankara, Elips Kitap, s. 69.

Kaya,M. (2009). “Küresel Yaklaşımlar”, **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, 13 , 1-16.

Keleş, R. (1999). **Avrupa'nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler**, Ankara: TBD Konrad Adenauer Vakfı Yayını.

Keleş, R., (2006).**Yerinden Yönetim ve Siyaset**, (5. Baskı), Ankara: Cem Yayınevi, s.511.

Keleş, R.,(1994). **Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma**, Uluslararası Yerel Yönetimler Semineri, Ankara, TBD Yayını, 1-2 Aralık 1994, s.23.

Kent Konseyi Nedir? <http://www.izmirkentkonseyi.org.tr/1/1/24/kent-konseyi-nedir> (Erişim Tarihi: 11.06.2013)

Kent Konseyi Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26313
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> (Erişim Tarihi:11.06.2013)

- Kent Konseyi Yönetmeliği, MADDE 4 Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı:
2631 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> (Erişim Tarihi: 04.06.2013)
- Kızılcıkelik, S. (2002) "Kapitalizmin Diasporası Olarak Küreselleşme", *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı:6, Ocak.
- Kobrin, S.J.,(1999), "Development After Industrialization: Poor Countries on Electronically Integrated Global Economy", pp:1-30, s.8'den aktaran, Berna Balcı İZGİ ve Aşlı ÖZPOLAT (2008); "Küreselleşen Devletin Değişen Rolü ve Sanayileşme Üzerine Tartışmalar", **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.7(2):229-240, s.231-232.
- Koçdemir, K.(2000). "Avrupa Birliği Hukuku ve Mahalli İdareler", **Türk İdare Dergisi**, Y.72, S.426, Mart-2000, ss. 55-89.
- Köse, H. Ö., (2003), "Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü", *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 49. s.4-6.
- Köse, H.Ö.(2004). "Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi", **Sayıştay Dergisi**, S.52, Ocak-Mart-2004, ss.3-46.
- Köse, Ö. "Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşü", **Sayıştay Dergisi**, S.49, Nisan-Haziran-2003, ss.3-46.
- Kösecik, M. "Avrupa Birliği'nin Bütünleşmesi Sürecinde Yerel Yönetimler", **Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler**, ed.B.parlak-H.Özgür, İstanbul, Alfa Yay., 2002, ss.1-38.
- Kösecik, M. ve Özgür, H. (2002). "Yerel Yönetimlerde Reform: Geleneksel Modelin Değişim Süreci", **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I**, Ankara, Nobel Yayınları, ss.1-38.

- MAHMUTOĞLU, A.(2004) “Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkilerinin Kavramsal Çerçevesi, Yeniden Yapılandırılması ve Temel İlkeleri”, **Türk İdare Dergisi**, Y.76, S.445, s.224.
- Mengi, A.(2003). “Avrupa Birliği Politikalarında YerelYönetimlerin Etili Olma Yolları”, **Avrupa Birliği ve Yerel Yönetimler Uluslararası Semineri**, 27-30 Mart 2003, İstanbul: TBB ve Hollanda Belediyeler Derneği Yayınları, s. 118.
- Mengi,A. ve Algan,N.(2003). **Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme**, Ankara: Siyasal Kitabevi, s.153.
- Mulgan,R. (2000). “Accountability: An Ever-Expanding Concept?”, **Public Administration**, Vol.73, No.3, 2000, s.557-558.
- Nalbant, A.(1997). **Üniter Devlet Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Newman, C. “ Realizm: Küreselleşme ve Bağımsız Devlet”, çev. Muammer Türker, **Türkiye Günlüğü**, S.64, Kış-2001, ss.80-87.
- OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü).(2001). **Devolution and Globalization**, OECD.
- Osterhammel, J.ve Niels, P.P.,(2005), **Globalization a Short History**, U.K: Princeton University Press.
- Owens, J. ve Norregaard,J. (1991) “The Role of Lower Levels of Government: The Experience of Selected OECD Countries”, **Local Government: An International Perspective**, (Ed. J. Owens-G. Panella), Netherlands, Elsevier Science Publishers.
- Öner, Ş. (2006). **Türkiye’de Belediye Yönetimi**, Ankara: Nobel Yayınları.
- Özdek,Y. (1999) “Globalizmin İdeolojik Hegemonyası: Yanılsamalar”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.32, S.3, Eylül-1999, ss.25-47.

- Özdemir, A.T.(2011). Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri. *Sayıştay Dergisi*, Sayı.3,31.
- Özdemir, A.T., (2011). Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 83, 31-56.
- Özyakışır, D. (2006), “*Ulus-Devlet ve Milli Egemenlik Bağlamında Teorik Bir Küreselleşme Eleştirisi*”, Jeopolitik Dergisi, Ağustos 2006, Yıl: 5, Sayı:31
- Parlak, B. “Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri”, **Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler**, ed. B. Parlak-H. Özgür, İstanbul: Alfa Yayınları, ss.39-72.
- Phillips, N., (Ed.)(2005) *Globalizing International Political Economy* Palgrave Macmillon, London,s.31.
- Pıtırılı, A.(2000). “Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Sürecinde Taşra Yönetimimiz”, **Türk İdare Dergisi**, Y.72, S.429, s. 21-41.
- Polat, N.(2003). “Saydamlık, Hesap Verme Sorumluluğu ve Denetimin Etkinliği”, **Sayıştay Dergisi**, S.49, Nisan-Haziran 2003, s. 71.
- Prakash, A. (2001), “**The East Asian Crisis and The Globalization Discourse**”, *Review of International Political Economy* Vol.8(1), S. 119-146, s. 119.
- Rio Sözleşmeleri, <http://www.ncsa-turkey.cevreorman.gov.tr/rio-sozlesmeleri.aspx> (Erişim Tarihi: 13.04.2013)
- Ritzer, G. (2011), a.g.e. s.73.
- Ritzer, G. (2011). a.g.e. s.71.
- Ritzer, G. (2011). **Küresel Dünya** (1. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ritzer, G. (2011).a.g.e. s.72.

- Robertson, R., (1999), **Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür**, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Ruşen KELEŞ, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, s.23.
- Saran, U. (2004). **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Kalite Odaklı Bir Yaklaşım**, Ankara: Atlas Yayıncılık.
- Seyidoğlu, H. (1999); *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama*, İstanbul: Turhan Kitabevi.
- Seyidoğlu, H. (1999); *Uluslararası İktisat*, İstanbul: Güzem Yayınları.
- Sezer, Ö. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye 'de Yerel Yönetimlerin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü*. Yayınlanmış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, K. ve Türkmenoğlu Köse, D., (2009), “**Küresel Mali Kriz Ulus-Devlet Tartışmaları Açısından Ne Anlama Geliyor**”, Türkiye Günlüğü, Sayı:98, S. 72-81, s.76.
- Şahin, K. ve Türkmenoğlu Köse, D., (2009), a.g.e. s.76.
- Şahin, Ü., (2004).“Truva Atı Olarak Sürdürülebilir Kalkınma”, **Üç Ekoloji Dergisi** (2).
- Şahin, Y.E.(2005).“Küreselleşme ve Bölgeselleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yaşanan Değişim”, **I. Yerel Ekonomiler Kongresi Bildiriler Kitabı**, Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF, Karaman, 1-2 Ekim 2005, s.137.
- Şengül,R.(2007). “Yerel Demokrasiyi Güçlendirme Yolunda Bir Katılım Yöntemi Olarak Kamu Anketi uygulaması”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.16, S.2, Nisan-2007, s.8.
- Tabb, W.K., (2007), “Emperyalizm”, İçinde Harry Magdoff’a Armagan, *Monthly Rewiev*, Ağustos, Sayı. 15, s.117-129 s.117.

- Taylor, P.J. ve Filint C., (2000), *Political Geography: World Economy, Nation State and Locality*, Perentice Hall, London, S:2-4'den aktaran Karakaş (2006:51-52).
- TDK (2011), *Büyük Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Katılım, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, (Erişim Tarihi:28.05.2013).
- Tekeli, İ.(2001). **Modernite Aşılırken Kent Planlaması**, Ankara: İmge Kitabevi.
- Tekeli,İ. (1983) “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 16, Sayı 2, s.3.
- Thompson, G.(1999).“Introduction: Situating Globalization”, **International Social Science Journal**, Vol. 51, issue 160, Jun-1999, ss.139-152.
- Toksöz, A. (2011). *İyi Yönetişim El Kitabı*, (1. Baskı) İstanbul: TESEV.
- Toksöz, F., (2008) **İyi Yönetişim El Kitabı** (1. Baskı). İstanbul: TESEV.
- Tomlinson, J.,(2004), **Küreselleşme ve Kültür**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Topal,A.K.(2005). “Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğüne Kuramsal Yaklaşım”, **Yerel Yönetim Üzerine Güncel Yazılar-1**, (Ed. H. Özgür-M. Kösecik), Ankara: Nobel Yayınları, ss. 449-470.
- Toprak, Z. (1995). “Küreselleşmede Yönetimin Etkisi”, **Türk İdare Dergisi**, Y.67, S.409, Aralık-1995, ss.43-51.
- TOPRAK, Zerrin; “Habitat II ve Yerel Gündem 21 Sorumluluğu”, **Türk İdare Dergisi**, Y.70, S.421, Aralık-1998, ss.347-363.
- Torlak, S.E.ve Önez, Z.,(2005). “Bir Katılım Modeli Olarak Yerel Gündem 21’e Bakış”, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I**, (Ed. H. Özgür- M. Kösecik), Ankara:Nobel Yayınları, ss.649-674.
- Tortop, N., İşbir. E.G. ve Aykaç, B. (1993). **Yönetim Bilimi**, Ankara, Yargı Yayınları.

- Tortop,N.(1995) “Yerel Yönetim Anlayışındaki Gelişmeler ve Yerel Yönetimlerin Önemi”, **Yeni Türkiye Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı**, Y.1, S.4, Mayıs-Haziran 1995, ss.303-308.
- Tortop,N.(1995). “Yerel İdarelerde Büyüklük Ölçütleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.4, S.6, Kasım-1995, s. 21-25.
- Türksel, K.-Bengşir, (1995).“Yerel Yönetimlerde Bilgisayara Dayalı Yönetim Destek Sistemleri”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.4, S.6, Kasım-1995, s.39.
- UCLG-MEWA, UNDP (2008). **Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin Yerelleştirilmesi Konusunda Kent Konseylerinin Rolü ve İşlevinin Değerlendirilmesine Yönelik Başarı Kriterleri ve Göstergeler**, İstanbul: UCLG-MEWA, UNDP Yayınları,
- Ulusal Program 2003, (<http://www.abgs.gov.tr/index.php> Erişim:27.03.2013, s.17.)
- Ulusoy, A.ve Akdemir, T.(2004). **Mahalli İdareler: Teori-Uygulama-Maliye**, (2.Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Ulusoy,A. ve Akdemir, T. (2010). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Van B. ve Van L., (2001): 7-8; ILO, 2001: 14-15.
- WOLF, A.(2000). “Symposium on Accountability in Public Administration: Reconciling, Democracy, Efficiency and Ethics”, **International Review of Administrative Sciences**, Vol.66, ss.15-20.
- Work, R.,(2001). “Decentralization, Governance and Sustainable Regional Development”, (Ed. Walter STOHR), **New Regional Development Paradigms Vol:3 Decentralization, GovernanceGovernance&The New Planning For Local-Level Development**, Westport, CT, USA Greenwood Publishing Group, 2001, ss.194-218.
- www.undp.org.tr/demGovDocs/TurkiyeYG21YonetisimAgiKanali.doc(Erişim Tarihi: 19.05.2013)

www.undp.org.tr/demGovDocs/TurkiyeYG21YonetisimAgiKanali.doc(Erişim Tarihi: 19.05.2013)

Yanmaz, R. F., (2001).**Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçülmesi ve Türkiye İçin Yöntem Geliştirilmesi**, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.

YAYED, Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği,
<http://www.yayed.org/id24-kurumsal/amac.php> (Erişim Tarihi: 24.05.2013)

Yayla, A. (2003). **Siyasi Düşünce Sözlüğü**, Ankara: Liberte Yayınları.

Yaylı, H. ve Pustu, Y. (2008) “Yerel Demokrasinin İlkeleri”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 16, s. 133-153.

Yerel Kalkınma Nedir?

<http://www.pendik.bel.tr/kalkinma/bpi.asp?caid=295&cid=2489> (Erişim Tarihi:17.05.2013)

Yıldız, M. (1996). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 5(4), ss.3-15.

Yönetişim Üzerine, M.Nihat Malkoç, <http://nedir.antoloji.com/yonetisim/> Erişim Tarihi: 04.05.2013

Yücel, A. (2003). “Küreselleşme ve Yerel Yönetimlerde Reform Gereği”, **1. Ulusal Yerel Yönetimler Çalıştayı**, 6-7 Haziran 2003, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Biga İİBF Yayını, Biga/Çanakkale, s.102-103.

Zencirkıran, M. (2003), "Küreselleşme: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1.

Ziya Gökalg Görentaş, Türkiye’de Köyden Kente Göçün Siyasal Yansımaları –I
<http://akbulutkoyu.blogcu.com/turkiye-de-koyden-kente-gocun-siyasal-yansimalari-i/1372404> (Erişim Tarihi:04.06.2013)